

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 10th November, 2020

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm. Bonzour tou nou telespektater a lekout dan lakour e mersi pou zot fidelite. Nou *Order Paper* pou ozordi i annan *Presentation of Papers*, bann dokiman ki Madanm Clerk i devret met a dispozisyon bann Manm. Me nou annan en kontrent letan alor nou pou bouz sa *item* en pti pe pli ba lo nou *agenda*. E nou pou komans direk avek *Private Notice Question* pou Minis Finans, sorti kot *Leader* Lopozisyon. E avek sa mon a demande ki nou apel Minis Finans ek son delegasyon pou zenn nou. Mersi.

Antretan les mwan enform bann Manm, Minis in enform mwan ki i annan en *Crisis Meeting* pou en *management group* 10er ki i devret *chair*. Alors nou pou en pe bref lo son letan pou sa *Private Notice Question* e nou pou anvizaze

pou termin li en pti pe avan 10er, 10er mwen 5.

Bonzour Minis avek ou delegasyon. E avek Minis ozordi nou annan Mr Damien Thesee, Sekreter Prensipal pou Finans e Mr Bryan Commettant ki Sef Resers e Statistik dan Labank Santral Sesel. E nou a demare toudswit avek kestyon sorti kot *Leader* Lopozisyon. Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour. Bonzour tou koleg Onorab, bonzour Minis avek ou delegasyon e bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker, avan ki mon demann mon kestyon, mon pe zis *raise* en konsern lo sa ki ou'n dir avan, mon konpran tre byen irzans ki Minis i ava annan en *crisis meeting*, me mon ti ava swete ki dan pe donn larepons Minis i asire ki i donn *as much* lenformasyon ki neser akos sa i en privez Lasanble. Pou nou kapab ganny lenformasyon e asire ki Lepep Seselwa pe ganny enformen lo sityasyon ki pe pase. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Tre byen Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon kestyon i lir koumsa;- Swivan deklarasyon Prezidan Larepublik ki pou napa en prezantasyon Bidze lafen sa lannen, me ki plito pou annan en Bidze Siplemanter ki pou vin devan Lasanble. E prenon kont ki pri deviz pe kontinyen monte, e konsern ki sa pe souleve, eski Minis pou Finans i kapab dir sa Lasanble: -

1) Ki vre sityasyon ekonomik pei, sirtou an sa ki konsern rezerv ki pei i annan?

2) Ki nouvo stratezi son Gouvernman pe vin avek pou adres sityasyon ekonomik pei?

3) Eski son Minister in etabli okenn nouvo stratezi, pou adres pri lavi ki pe kontinyen monte?

4) Eski son Gouvernman pe mazin al negosye avek okenn pei pou demann lasistans? E si wi lekel sa pei e ki bann kondisyon sa lasistans? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a demann Minis pou komans adres bann kestyon.

MINISTER NAADIR HASSAN

Bonzour Mr Speaker. Bonzour bann Manm Onorab e bonzour tou bann piblik ki pe ekoute. So, avan mon al direk lo bann kestyon, kekfwa i enportan ki

mon klarifye en pe lo sa *Statement* Bidze Siplemanter. Sa Bidze Siplemanter ki pou ganny anmennen, sa i pou bann depans ki'n ganny fer pandan lannen 2020. So, sa i pou regilariz bann depans ki'n fini ganny fer par ladministrasyon oparavan, *ok?*

E i enportan note ki sa nouvo Gouvernman pa'n pran desizyon pou prezant Bidze 2021 an Zanvye lo li menm. Sa desizyon in ganny fer avek Minister Finans an vi ki eleksyon in ganny fer an Oktob e labitid Bidze i ganny prezante lafen Oktob.

So, bann teknisyen Minister Finans in propoze ki Bidze 2021 i ganny soumet avek lasanble an Zanvye, sa i a donn ase letan pou fer tou preparasyon pou Bidze e i osi bon note ki Konstitisyon i donn Gouvernman ziska 30 zour apre komansman lannen, pou soumet en Bidze avek Lasanble Nasyonal. Savedir irespektiv ki si ti annan en sanzman Gouvernman ou non, ti pou napa okenn diferans lo dat prezantasyon Bidze 2021.

Prezan mon a pran lot kestyon. Ki sityasyon ekonomik pei sirtou an sa ki konsern rezerv ki pei i annan? So, nou ava rapel ler lamannman Bidze 2020 ti

ganny aprouve an Avril sa lannen, Minister Finans in estimen ki krwasans ti pou - 10.8poursan. Dan revu milye lannen ki'n ganny fer, nou espekte ki krwasans pou deteryore plis, pou fer ki nou espekte en krwasans -13.5 poursan.

Sa i prensipalman an vi plis rediksyon ankor dan larive touris. Nou espekte ki larive touris i desann par 73poursan konpare avek en prozeksyon 64 poursan ki ti ganny fer dan lamannman Bidze 2020. An sa ki konsern koleksyon reveni, nou espekte kolekte R1.5 bilyon an mwens ki Bidze 2020, me osi depans R1.4 bilyon an plis. Sa i fer ki nou pou annan en defisit fiskal 23.2 poursan, konpare avek 14 poursan ki ti ganny prezante dan lamannman Bidze 2020.

An vi sa performans fiskal, e bann nouvo det e garanti ki pei in pran sa lannen pou met an plas bann Polisi pou soutenir sektè prive ouswa bann lezot kous sosyete e bann Lenstitisyon Finansyer, nou espekte fini lannen avek en *depth to GDP ratio* 101poursan.

Lo sityasyon rezerv, dapre dernyen lenformasyon sorti kot Labank Santral ki date le 6 Novanm 2020, rezerv deviz etranzer pei i \$566 milyon e

lakantite ki kapab ganny servi i \$428 milyon. Koman en pei ki depan bokou lo lenportasyon, rezerv pei i tre enportan, sirtou dan sityasyon aktyel kot deviz sorti dan Sektè Touris, ki reprezant sours prensipal *forex* pei in redwir. Malgre sa sityasyon in napa en rediksyon signifikan dan demann. An konsekan parey i espekte dan en sistenm kot to lesanz i ganny determinen libreman par marse, lavalè Roupie in deprese sorti anviron R14 an Mars, pou vin plis ki R20 an se moman.

Dapre Labank Santral, sa nivo deviz \$428 milyon, i ekspekte kapab soutenir pei pou en peryod preski 18 mwan. Sa i enkli garanti peyman komodite esansyel parey *fuel*, prodwi debaz ki *STC* i enporte. Depanse asosye avek lasante popilasyon, ensi ki peyman det eksteryer pei. Me sa sityasyon i kapab sanze, si demann pou devi i kontinyelman ogmante e an rezilta marse deviz i bezwen plis lasistans sorti kot Labank Santral.

So, mon ti a kontan enform sa Lasanble, ki Gouvernman in deza komans fer serten diskisyon pou idantifye bann sours potansyel kot pei i kapab ganny deviz etranzer. Diskisyon in osi komanse lo bann mezir ki

kapab ede pou redwir presyon lo demann pour deviz.

Zis pou enform bann Manm, Gouverner Labank Santral i fer Konferans Lapres lo en baz regilye, lo size rezerv deviz etranze pei e ladan i donn bokou detay lo bann fakter ki annan lenpak lo sa sityasyon.

Mr Speaker, nou ava alor remarke ki nou dan en sityasyon tre alarman. Priyorite Gouvernman imedyat, se alor pou stabiliz sityasyon ekonomik pou anpes plis lenpak lo to lenflasyon e lo to lesanz.

Lo sa 3 kestyon swivan, ki nouvo stratezi Gouvernman e ki stratezi pou pri lavi e ki bann lasistans, mon pou pran tou le 3 kestyon ansanm. I bon note ki i annan selman 7 zour ki depi ki mon'n pran lofis, e depi sa i annan en evalyasyon serye ki pe ganny fer par bann teknisyen. Nou pou kontinyelman evalye sityasyon ekonomik e ki mezir nou pou bezwen met an plas pou adres sa bann defi ekonomi e stabiliz nou lekonomi.

I annan en *High Level Economic Forum* ki'n ganny met an plas, sa i prezide par Prezidan, i osi enkli Vis-Prezidan, Minis Dezinyen, Minis Finans, Gouverner Labank Santral. Sekreter D'Eta

pour Finans, Sekreter Prensipal pour Finans, Sekreter Prensipal pou Planifikasyon Ekonomi e Konseye Spesyal Prezidan pour Lekonomi.

I osi *annan High Level Crisis team* ki'n ganny formen. Sa i ganny *chair* par mwan menm koman Minis Finans, e i osi konpri bann Sekreter Prensipal dan Minister Finans, Planifikasyon Ekonomik avek *Trade*, Minister kot Sosyal, Lanplwa, Lasante, Tourizm e lezot Departman Gouvernman konsernen.

I pou osi annan en *forum* ki sekter prive e lezot akter kle, i ganny konsilte, pou asire ki bann konsern i ariv kot Gouvernman e sa i ganny konsidere dan bann desizyon ki ganny pran.

Sa bann striktir ki'n ganny met an plas, i pou permet Gouvernman pran bann desizyon apropiye, dan en fason pli efektiv e osi fer sir ki bann desizyon i ganny enplimante pli vit posib.

Annefe i annan en *meeting High Level Crisis Team* ki mon pe al *chair* apre ki mon'n fini dan Lasanble e apre midi i annan en *meeting High Level Economic Forum* ki pou pran plas. Bann aksyon neser pou ganny diskite e bann desizyon pou ganny anmennen kot en

Meeting Cabinet Ekstraordiner demen.

Mon ti a osi kontan enform sa Lasanble ki nou an kontak avek Fon Monneter Enternasyonal pou diskite en nouvo program reform ekonomik ki pou ed nou dan sa kriz ki nou vwar nou ladan. Nou pou diskite ek *IMF* bann kondisyon ki atase ek okenn program ki Gouvènmman i pran ek *IMF*. I enportan ki nou osi konpran son lenpak lo nou popilasyon. A tou moman lentere nou pep i reste primordyal dan okenn desizyon ki ganny pran.

Gouvènmman in osi komans en konversasyon avek bann pei zanmi pou regarde ki led nou kapab gannyen e a se moman nou pe esper en larepons. Parey zot okouran, nouvo Minis Zafer Etranzer i ankor dan karantenn, e koman i pran lofis semenn prosenn, Minister Finans ansanm avek Zafer Etranzer pe al entansifye negosyasyon avek bann pei zanmi, pou ganny bann led apropiye.

Mon pe antisp pou retourn dan Lasanble, pou donn plis detay lo bann mezir spesifik ki pou ganny pran koman tousala i a ganny finalize.

Pour konklir, mon oule ranforsi avek sa Lasanble e Lepep Seselwa, ki nou sityasyon ekonomik i vremen grav. Si nou kontinyen dan sityasyon kot reveni pe i vremen ba konpare ek demann deviz etranzer ki nou annan. An vi sa sityasyon, mon lans en lapel ek tou Seselwa pou solider e parey Gouverner Labank Santral in demann nou, annou pran nou responsabilite e redwir bann konsonmasyon ki pa esansyel. Mon konfidan ki si nou tou nou fer nou bout, e fer sa sakrifis dan sa letan difisil ki nou pei Sesel pe pas ladan, nou pou sorti dan sa kriz evantuelman. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Pou kestyon siplemanter mon pou permet otan ki letan i permet. Mon pou komans avek *Leader* Lopozisyon si i annan kestyon siplemanter, apre mon pou pran premye 2 kestyon lo sak kote. E ler nou'n pas lo sa seri nou a regarde apre, kote pli lwen nou kapab ale. Ou annan kestyon siplemanter? Wi Onorab, wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a kontan petet osi ganny en gidans lo en konvansyon ki

nou ti'n etabli dan Lasanble, se ki koman *Leader* Lopozisyon, oubyen koman *mover* en kestyon, sa dimoun ki *move* sa kestyon i ganny sans pou li re demann en dernyen kestyon siplemanter, ler tou dimoun in fini demann kestyon. Eski ou pou osi swiv sa konvansyon ki nou ti'n etabli dan Lasanble ?

MR SPEAKER

Nou a koz lo la pli tar Onorab. Mon pe koz la pou sa sesyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok, mersi Mr Speaker. Mr Speaker, premye kestyon ki mon annan, se ki mersi Minis pou ou leksplikasyon vizavi Bidze Siplemanter. Ou pa'n donn nou menm leksplikasyon vizavi rezerv ki dan Labank Santral, akoz sa osi sete Gouvernman avan ki'n nobou fer li ariv sa nivo. Me mwan mon pe fer li Mr Speaker, pou *remind* Lepep Seselwa.

Me kestyon ki mwan mon annan pou ou se ki malgre ki ou pe dir nou poudir ou'n antre dan sa Minister pou pandan 7 zour, enn bann baz ki sa Gouvernman ki ozordi i la ti *campaign* lo la, sete ki zot pou fer desann pri lavi ler zot vin o pouvwar. Mon kestyon alor pou ou se tanzibman dir nou ki *area* zot pe konsidere ?

Akoz zot ti'n bezwen pe komans mazin lo bann Polisi oubyen lo bann prosedir ki zot pe vin sanze, pou adres pri lavi. So, sa ki ou'n dir nou la, ou pa'n donn nou sa bann lenformasyon vizavi sa bann nouvo prosedir ki zot in met an plas. So, sey klarifye avek nou, si zot annan nouvo Polisi *regarding* sityasyon pri lavi ki zot pou fer lo sa size.

E mon dezyenm kestyon i vin an relasyon avek sa size bann pei zanmi. Ou'n koz ek nou lo bann pei zanmi ki zot pe negosye avek. Eski zot annan nide, zot in bezwen komans annan en konversasyon avek serten pei, menm avan ki Minis *Foreign Affairs* i antre dan zwe?

Lekel sa bann pei spesifik ki nou annan lentansyon al negosye oubyen al koz avek. Akoz nou ti a kontan konnen, sirtou si pou annan bann kondisyon asosye avek sa bann led ki pou vini dan lonterm? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou a kapab adrese. E si ou le lezot koleg adrese zis endik mwan silvouple.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mr Speaker, mersi. Lo kestyon pri lavi, mon krwar pour

lemoman i, nou bezwen get priyorite. Ki nou vwar la, se ki nou *exchange rate* i eleman ki afekte pri lavi plis, e nou vwar poudir i annan en depresyasyon dan *exchange rate*. E sa ki pe fer sa lenpak imedya. So, lo kote priyorite, se ki nou bezwen stabiliz sa sityasyon e apre ler sityasyon i stabilize e nou vwar poudir ki sityasyon pandemik *COVID-19* i pe amelyore, i annan bann lezot Polisi ki kapab vin an plas.

Me sa en keksoz ki mon oule fer kler, se ki e ki mon'n mansyonn avek mon bann teknisyen kot Minister Finans, mon lapros se ki se pa mwan ki i vin enpoz bann Polisi lo Minister Finans. Me en lapros kot nou donn bann teknisyen pou zot propoze e analiz bann mezir, ki ler nou pran bann mezir lo nenport ki topik, se bann mezir ki'n ganny *properly assessed* e *then* nou kapab anons bann mezir. Me selman pour mansyonnen se, priyorite la se stabiliz *exchange rate* ki anpes pri lavi kontinyelman monte.

Lo ou dezyenm kestyon lo kote pei zanmi ki ou'n mansyonnen, mon krwar ki Prezidan ti mansyonnen ki nenport ki led ki nou gannyen i pa sipoze afekte souvrennte nou pei. So, *obviously* okenn

led ki nou gannyen, i pou bezwen napa okenn *strings attached to it* ki afekte nou souvrennte. Sa osi i reste en eleman kle pou Gouvernman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon a pas laparol Onorab Terence Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou bann koleg, bann dimoun ki pe ekout nou. Minis in dir nou ki sityasyon ekonomik i enn ki tre grav, alor pou mwan i primordyal ki nou regard nou depans parey in dir dan son lentervansyon.

Alor mon anvi konnen ki'n arive avek sa rapor *FA4JR*, ki nou ti ganny promet dan sizyenm Lasanble? E kan eski nou kapab espekte en kopi sa rapor? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Sa, koman mon'n pran lofis mon ti'n annefe demann *PS* pou, ki *status* lo sa rapor. So lenformasyon ki mon'n gannyen se ki rapor pe ganny *compile*. E *the aim* i pou *publish* sa rapor avan lafen lannen. E

osi mon ava azoute ki nou pa pou zis *issue* sa rapor lo *FA4JR* me selman pou annan en *assessment* lo *the FA4JR Scheme* li menm pou vwar kwa ki ti byen, krwar ki ti mal, e ki mannyer sa i kapab enform bann Polisi ler nou bouz devan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Johan Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. *Minister welcome to the House.* Mon annan zis 3 pti kestyon pou ou. Minis revizyon stratezi ou Gouvernman ki zot pe soumet, eski sa pou nesesit *doing away* avek trezyenm mwan saler? E si wi, kan eski ou ouswa Gouvernman aktyel i kapab fer en *statement* kler lo sa size?

Mon dezyenm kestyon, ou'n fer en *statement along the lines* ki Bidze letan zot in diskrit ek teknisyen Minister Finans, pe ganny prezante an Zanvye, akoz teknisyen Minister Finans e ki en nenport Gouvernman ti pou'n prezant li koumsa, akoz eleksyon ti an Oktob. Eski Minis i kapab konfirman ki pe dir Lasanble ki bann teknisyen Minister Finans, ti napa en Bidze prepare, pare pou ganny

prezante devan Lasanble sa lannen?

Mon trwazyenm kestyon-

MR SPEAKER

Onorab Loze, silvouple. Nou pe permet 1 kestyon. Ou'n met 2 deza. Permet Minis reponn sa 2 kestyon, apre mon a pas lo lezot Manm. Mersi.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Konsernen trezyenm mwan saler. Parey mon'n mansyonnen i annan bann Polisi kle pe al ganny anmenn devan *Cabinet* ekstraordiner demen. E apre sa *meeting Cabinet* en prononsman a ganny fer lo serten sa bann Polisi.

Lo ou dezyenm kestyon lo Bidze 2021, ki bann teknisyen e Minister Finans i annan, se sa ki nou apel en *skeleton budget*, sa ki nou apel en *baseline budget, ok.* E sa *baseline budget* i bezwen ganny enformen par bann Polisi. So, i annan en minimonm pou komans avek lo en Bidze, bann *cost ki recurrent, ok.* Prezan dapre bann Polisi ki ganny met

an plas, sa pou finaliz ou Bidze. E sa *process* pou bezwen konsilte avek tou lezot Minister pou ou ariv a en Bidze.

MR SPEAKER

Mersi Minis, mon a pas lo Onorab Clifford Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Minis ou dir nou an referans avek Bidze siplemanter, i pou regilariz depans ki'n ganny fer par ladministrasyon avan. Eski...

MR SPEAKER

En moman silvouple. Onorab, wi Onorab Pillay. Ki *Order*? Me silvouple fer li vit.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, anba nou *Standing Orders* ler en Minis pe reponn kestyon, en Manm i demann li en kestyon, i sipoze reponn. Onorab Loze in demann Minis 2 kestyon, ou pe *rush* Onorab Loze pou li fini demann son kestyon, in dakor i pan retisan anver ou.

Minis in reponn en bout son kestyon, akoz si ou'n ekout byen Onorab Loze, in demann en kestyon *regarding* size trezyenm mwan, non. Me non, ou larepons pa'n konkret.

MR SPEAKER

Ale fini Onorab silvouple. Ale, trankil. Wi. Mersi Onorab. Anba *Standing Orders* Speaker osi i annan lotorite pou li kapab kontrol lakantite siplemanter, ki ganny demande. E ler mon santi ki Minis in reponn kestyon, mon permet mwan pou pas pou lot Manm. Alor mon a demann Onorab Clifford Andre pou kontinyen.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, Mr Speaker, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre ou a kontinyen *please*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mon kestyon sete an vi ki Minis in dir nou sa Bidze Siplemanter se pou regilariz depans ki'n ganny fer, eski Minis i kapab konfirm avek sa Lasanble si Gouvernman dizour, i annan en swa pou li pa regilariz sa bann depans? E si an fezan bann envestigasyon oubyen bann resers ki'n arive, eski son Minister i kapab donn nou en *time frame* si i posibil, pou ki nou ava ganny en rezilta sa bann *investigation* ki pe ganny fer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Lo konsernan *supplementary budget*, sa pe ganny anmennen *Cabinet in the next few weeks*. E apre i a ganny prezante avan lafen dimwan avek Lasanble. E non, nou pa kapab pa anmenn sa *supplementary*, akoz sa i pou regulariz bann depans ki'n fini ganny fer. So, Gouvernman napa en swa pou fer sa. *Sorry*, repet mwan ou dezyenm bout kestyon.

HON CLIFFORD ANDRE

I zis konsernan bann investigasyon bann keksoz ki'n ganny fer, kan ki nou kapab ganny en *time frame*? Mersi

MINISTER NAADIR HASSAN

Wi, Onorab. Nou antisipe parey mon ti pe mansyonnen lo sa, *for example FA4JR* ki i annan sa *performance audit* ki pe ganny fer, e nou antisipe anmenn a avan lafen lannen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Conrad Gabriel.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm Onorab. Bonzour tou dimoun a lekout. Mon *welcome* ou Minis avek ou delegasyon. Premyerman nou'n aprann i annan bann *High Level Crisis Team* ki'n ganny kree. I annan *Cabinet Meeting* Ekstraordiner ki zot pe al fer. Sa i montre nou ki nou pei nou dan sityasyon en pe grav. Menm parey ki nou ansyen Gouvernman ti pe sey met piblik o kouran. Premyerman Minis eski bann proze distrik ki tous popilasyon direktman, pou ganny afekte? Eski bann program sosyal ki ansyen Gouvernman ti met an plas pou ede amelyor lavi anplwayer/anplwaye i pou ganny afekte direktman? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a demann bann Manm Onorab pou note poudir kestyon orizinal, i lo sityasyon ekonomik e son gravite. So, annan ou pa la tro devan pou demann program Gouvernman lo diferan size. I pa apropiye. Minis mon a pas ou laparol.

(Interruption)

MR SPEAKER

Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Lo premye kestyon, lo si bann proze distrik pou ganny afekte. Mon krwar parey mon'n mansyonnen oparavan, se ki annan bann desizyon kle ki bezwen ganny pran, e ler nou pou get par egzanz bann *cap expenditure*, nou bezwen gete pou Bidze 2021, ki kantite larzan ki nou annan. E baze lo en bann priyorite, *then* nou kapab pran en desizyon lo ki proze ki pou ganny afekte e ki proze pa pou ganny afekte.

Pour lemoman sa legzersis bann teknisyen Minister Finans pe travay lo la, e sa i an preparasyon ek Bidze 2021. So, i pa posib pour lemoman pou donn en *statement* lo la. Me selman ki mon a dir, se ki nou bezwen get nou bann priyorite proze e baze lo resours finansyer ki nou annan, nou ava gete lekel ki pou ganny enplimante.

Lo kote program sosyal, mon krwar avek sityasyon ekonomik ki nou ladan, program sosyal i kontinyen reste en eleman enportan pou Gouvernman. E selman ki mon a mansyonnen ki nou sistenm sosyalis i bezwen pli *targeted*. *Ok?* Ki bann ki pli vilnerab. Akoz nou pa oule labi dan program sosyal osi. So, ler

nou pou fer sa legzersis i bezwen annan osi en reform lo *mechanism* pou bann program sosyal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Uranie.

HON ROCKY URANIE

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour *Minister* avek ou delegasyon, bonzour tou Digwa e Seselwa a lekout. Bon, Minis parey ou'n dir la, zot annan bann *meeting*, bann diskisyon ke pe al deroule apre e demen osi an vi nou pe koz lo sityasyon ekonomik, mon ti anvi konnen si Gouvernman dan son bann diskisyon ki i pe al fer pou pei la, i vreman annan La Digue ladan? Vi ki pri lavi lo La Digue in preski triple. Nou pe rode si dan ou plan ki zot pou annan, pou annan keksoz spesifik pou adres sityasyon pri lavi lo La Digue? Mersi.

MR SPEAKER

Onorab, sa i legzanp kestyon ki mon krwar i devans sa size en pe tro bokou. Toudmenm mon kontinyen fleksib e Minis mon a demann ou adres kestyon.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mr Speaker, lo sa kestyon Onorab, mon krwar

Gouvernman ler i get Sesel, i pa get Mahe, Praslin, La Digue separeman. I bezwen get Sesel an antye. E sa *issue of pri lavi lo La Digue* i en *issue* ase kompleks e i bezwen annan bann mezir ki nou ava regard ladan pou nou enplimante. Me selman parey mon'n mansyonnen pour lemoman priyorite se stabiliz lekonomi. Apre nou bouz devan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mon kestyon i konsern lenformasyon ki Minis in donn nou, ki en Bidze Siplemanter pe vin dan Lasanble. Sa ki mon anvi demann li, se eski sa Bidze Siplemanter pou selman fer provizyon pou bann depans ki pei pou bezwen fer ziska le 31 Zanvyé, 2021? Ouswa i pou osi pran an kont bann depans an plis e bann det ki pei i annan pou *deal* avek dan sa Bidze Siplemanter ki pe vini. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Zis pou klarifye. Sa Bidze Siplemanter i pou bann depans ziska le 31 Desanm. So, i tou bann depans an plis e bann det ki kouver ziska le 31 Desanm. Akoz ki Bidze 2021 pou ganny anmennen an Zanvyé, pou annan en rezolisyon pou *extend Budget 2021*, en sonm a ganny met a kote pou premye 3 a 4 mwan, ziska ler Bidze 2021 ava prepare. Sa i ava *allow* Gouvernman pou kontinyen fonksyonnen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis e ou delegasyon. Minis dan ou bann larepons ou'n met lanfaz lo stabilizasyon lekonomi pei. E mannyer mon pe vwar nou en pti pe lwen, lwen ek sa. Alors Minis, *how soon* ki Gouvernman atraver ou Minister pou sorti, pou nou kapab vin en pe pli kler e sa pep osi pli konsyan ki sityasyon e bann mezir ki zot pe mazin pran, pou redres sityasyon. Akoz preski tou le semenn Gouverner pe sorti, pe donn nou bann *forecast* an term deviz. E nou vwar poudir deviz pe kontinyen sorti. Sa i en konponan kle.

How soon ki ou Minister pou sorti, pou met lipye ater an term Polisi, bann restriksyon ki pou neser, pou kapab anmenn nou lo sa stabilite ki ou, ou krwar pei i bezwen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Prey mon'n mansyonnen. I annan en *Extraordinary Cabinet Meeting* ki pe fer demen e dan sa *Cabinet Meeting* i annan serten desizyon kle ki pou ganny pran. Me osi mon krwar i enportan pou konpran osi, si nou apros *IMF* pou en program reform ekonomik. Sa i en diskisyon, i en negosyasyon osi ki nou bezwen fer avek zot. E baze lo sa diskisyon i annan bann reform ki vin avek. So, i pou annan bann mezir ki ava ganny anonse ase *soon*, apre *Cabinet Meeting* e i ava annan bann lezot mezir osi ki sa pou bezwen ganny diskite si an ka nou al dan reform ekonomik avek *IMF*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Chantal Ghislain.

HON CHANTAL GHISLAIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis e bonzour tou dimoun. Mr Speaker, Minis dan Bidze 2020, nouvo Bidze 2020 ti annan en kantite lasistans ki ti pe donn bann dimoun, pou asire ki tou dimoun i ganny en lasyet manze. Trwa kar sa bann lasistans ti arive ziska le 31 Desanm sa lannen. Eski ou Minister i kapab, Minis ou kapab dir avek Lepep Seselwa ki pou arive le 01 Zanvyé?

E eski Minis pe konfirm avek pep Seselwa ki 3 mwan avan lafen 2020, pa'n zanmen annan en Bidze 2021 ki ti pou prezante an Oktob sa lannen lefe ki nou annan zis 3mwan avan lafen i fini, sa lannen i fini. Eski ou pe konfirm avek sa pep ki vreman ti napa en Bidze e ki ou bann teknisyen Minister Finans pa'n travay lo sa Bidze, zot pa'n travay lo naryen. E zot pa'n konsilte avek bann Minister oparavan, avan vin sa, si an ka Gouvernman pa ti sanze, eski ti pou napa en Bidze prezante? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab, ou pa'n zis demann en kestyon, ou'n fer en *speech*. Minis mon a pas ou laparol.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mon pe regarde si mon'n konpran tou sa kestyon, kekfw

lo keस्थ्यon si ti napa en Bidze. Ki mon'n dir, se ki Minister Finans i annan li sa nou apel en *baseline budget*. Ok? Sa *baseline budget* se bann depans ki *recurrent* dan Bidze ki zot met la. Me apre lo sa Bidze ou bezwen met en plis lavyann lo la, e sa kot i annan bann Polisi ki ganny anonse e ki son kou ki vin avek. So, sa i en *process* ki arive dan nenport ki Bidze ki ganny prepare, e i bezwen ganny konsilte avek tou lezot Minister.

E parey mon'n mansyonnen oparavan dan mon *statement*, *irrespective* si ti annan en sanzman Gouvernman ou non, Bidze dapre plan ler mon'n diskrit ek bann teknisyen Finans se ki ti pou ganny soumet an Zanvye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Silvouple, mon'n pran en kantite non, pou bann dimoun ki'n lev lanmen pou demann keस्थ्यon. Me selman mon pe tenir mon langazman pou nou fini sa sesyon ver 10er. Alor mon pa garanti ki bann non ki mon pe pran, poudir zot pou vremen ganny sans demann keस्थ्यon. Selman nou a kontinyen e swivan lo mon lalis se Onorab Philip Monthy.

HON CHANTAL GHISLAIN

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab, mon krwar in reponn. Mersi. Onorab Philip Monthy, poz ou keस्थ्यon *please*.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab, bonzour Mr Speaker, bonzour *Minister*. Mon keस्थ्यon i baze lo sa Bidze Siplemanter. Ok? Konmsi an term kler pou ki dimoun an deor i konpran Minis. Eski sa i vedir ki sa sonm ki ti ganny vote, ki ti sipoze ariv ziska le 31 Desanm pa'n ase, ki nou pe bezwen vin avek en nouvo sonm, pou nou pey bann depans ki Gouvernman in fer? Ok, sa i enn.

E eski ou santi ki ou koman en profesyonnel dan Finans, ou santi ki i annan serten desizyon ki'n ganny pran, ki petet in fer li ki sa larzan pa'n ase pou nou ariv le 31 Desanm parey ti sipoze? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Si ou get sa *breakdown* of sa Bidze Siplemanter, i enkorpor bann

depans an plis ki'n ganny fer lo *FA4JR*, bann lasistans sekter prive e i annan bann mezir osi ki ti ganny anonse apre ler ti fer lamannman Bidze 2020. Ti annan bann lanons, bann mezir apre. Parey *subsidize* pou *HFC*, bann mezir koumsa. So, tousala in fer ki depans lo Gouvernman in an plis ki ti ganny anonse *previously*.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis e ou delegasyon. Bonzour tou Manm Onorab. Minis mon ti a kontan konnen ki sekter lekonomi ki pe kontinyelman demann *forex*? E petet mon pe mazine si demann pete i sorti plis kot bann marsan, eski ou Minis ou kapab petet donn nou en bilan, petet. Mon pa konnen si kantmenm ozordi oubyen pli tar, petet ozordi i pa pou posib. Me si kekfwa nou kapab ganny en bilan lo detay kwa ki pe kontinyelman ganny enporte dan pei, ki pe kree sa demann? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Dapre lenformasyon ki mon'n gannyen avek Labank Santral, sekter ki pe servi plis *foreign exchange* pour lemoman i Sekter *Wholesale* ek *Retail*, so sa i bann lenportasyon ki ganny fer ki dimoun i konsonmen. Detay egzakt lo ki kantite mon napa ek mwan, me selman mon kapab *provide* sa lenformasyon apre. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Egbert Aglae, ou ti'n fini demande. Kestyon swivan, Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, bonzour tou Manm. Mr Speaker, mon ti a kontan demann Minis, si ou kapab konfirm ek nou Lasanble rezon ki nou pe demann ou bann kestyon ozordi an relasyon avek sa sityasyon ekonomik ki nou ladan. Si ou kapab dir nou, eski ou koman Minis letan ou'n ale, ou'n vwar poudir in annan labi kot Minister Finans an relasyon ek *FA4JR*, labi kot *HFC* parey ou'n dir, labi kot sekirite sosyal an relasyon avek bann larzan ki'n ganny donner malapropo e se pour sa rezon ozordi nou larzan pa pou arive ziska Desanm.

E dezyenmman mon ti a kontan demann ou Minis, eski i normal pou letan en parti politik ki'n perdi eleksyon, rode si li i annan en Bidze oubyen si Bidze in ganny prezante? Mersi bokou.

(laughter)

MR SEPAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Onorab. Lo kote labi, mon krwar i enportan ki Minister Finans, i fer sa odit pou konpran akoz egzakteman ki sa depans in vin pli o, e sa i en legzersis ki mon pou takse PS pou regard ladan, pou donn en pe plis detay pou nou konpran egzakteman ki'n arive. Ok, mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon pa pe pran ankor nouvo kestyon a mwen ki nou annan letan, selman zisteman lo mon lalis mon annan *Leader of Government Business* ek *Leader* Lopozisyon. E mon a pas lo lot 2 la prezan, e apre nou a regarde si nou annan letan. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis e *welcome* Minis dan nou

Lasanble. Bonzour tou bann Manm e tou bann dimoun dan lakour. Mr Speaker, mon ti a kontan ki Minis i kapab eklersi silvouple pou sa Lasanble e pou bann dimoun ki pe ekout nou dan lakour, ki sa ki pou arive la, se ki pou annan en *Supplementary Appropriation* ki pou vin devan nou Lasanble, pou kouver bann depans ekstra ki'n ganny fer ziska prezan, premyerman.

Dezyenmman pou annan en lot *supplementary* ki pou vini anba Lartik 155 nou Konstitisyon pou otoriz Gouvernman pou depans larzan a parti le 01 Zanbye, akoz pa pou annan en Bidze 2021 pou sa bann premye mwan akoz Bidze pe vin dan sa Lasanble an Zanbye li menm. E trwazyenmman ki pou annan Bidze 2021 ki pou ganny prezante dan sa Lasanble an Zanbye, 2021 olye an Oktob/Novanm lannen presedan parey ti'n ganny fer dan lefase.

E dan sa 3 prezantasyon ki pou vin devan nou, Minis pou annan loportinite pou adres sityasyon ekonomik pei an sa ki konsern rezerv, nouvo stratezi son Gouvernman pou adres sityasyon ekonomik pei, nouvo stratezi pou adres pri lavi e negosyasyon ki pe ganny fer avek bann pei zanmi pou

budget support. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Wi, sa ki Onorab in mansyonnen i korek. So, nou pou annan en *Supplementary Appropriation Bill* ki pou ganny anmennen ki pou regulariz bann depans ziska Desanm. E osi anba Seksyon 155, pou annan en *authorization of expenditure in advance of appropriation.* Sa pou otoriz bann depans *up to 4 months*, pou lannen 2021. E an Zanvyè, avan *end of January, 2021* pou annan *submission of the 2021 Budget* e ladan i pou annan en *very comprehensive statement*, lo ki manner nou pe apros lekonomi pou 2021. Sa stabilizasyon ki mon'n koz lo la e osi ki manner nou *recover* sa.

So, i pou adres bann mesaz ki annan pou fer ek pri lavi. Pou annan bann mezir ki manner nou kontinyen kapab sipòrt rezerv pei e osi okenn *budget support* ki nou gannyen. E parey mon'n mansyonnen i enportan ki si pou e al dan en program ek *IMF*, ki tou sa bann keksoz i bezwen ganny diskite e agree. Akoz reform *IMF* ler ou ganny *budget*

support, i osi vin avek serten kondisyon lo bann reform e bann mezir ki ou bezwen met an plas. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab *Leader* Lopoziyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon kestyon bomaten ti baze lo lefe ki i annan en reel konsern la deor, lefe ki mon tande Dolar pe monte ankor pe al pli o. E rezon mon ti demann mon kestyon se zis pou konnen si Minister Finans atraver nouvo Gouvernman, i annan nouvo plan e nouvo stratezi pou *deal* ek sa sityasyon parey nou ti ganny dir.

E mon lot konsern sete lefe ki dan bann distrik, nou annan bann Manm ki'n ganny elekte dan sa bann distrik e i annan plizyer promes, plizyer proze ki bann Manm in fer pandan zot letan kanpanya, e ki si Gouvernman pou kapab ede realiz sa bann proze? Akoz sa i al ver en size irzan ki dimoun pe regarde. E i malere lot kote latab zot pa'n swazir sa letan pou pous Minis pou demann sa bann kestyon. Me mon konpran.

E dezyenmman, en lot pwèn ki'n souleve se ki nou'n

vwar, poudir i annan bann vizit ki bann nouvo Minis pe fer e zot pe kontinyen promet bann lekspresyon sipor dan tou sa bann Minister lo medya, e ou Minis ou pe dir nou poudir nou pou bezwen pe *cut down* nou bann depans. So, sa ki mon ti a kontan ou klarifye pou nou, se, eski pou annan bann mezir pou fer bann koupir bidzeter dan bann diferan Minister? Apre ki zot in prepar zot bann plan e zot bann stratezi. Ki la, parey ou pe koze, paret zot napa enn.

Dezyenmman, eski ou Minister pe anvizaze an relasyon avek sa size deviz, pran lezot mezir pou sey stabiliz dezir parey a en moman mon ti'n tande poudir zot pe propoze pou *peg* Dolar. Eski sa i en stratezi ki zot pou vin avek?

MR SPEAKER

Onorab, ou'n demann 2 kestyon, eski ou kapab permet Minis reponn silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, si ou permet mwan en pti moman, mon oule siz *remind* ou *Order* 36 nou *Standing Orders*. As long ki mon kestyon pa an deor 36, ou pa sipoze pe anpes mwan demann mon kestyon. Mon

pa'n kas *Standing Orders* mwan.

(Interruption)

MR SPEAKER

Leader Lopoziyon, nou lenterpretasyon *Standing Orders* i diferan, nou kapab regard ladan pli tar. Fini ou kestyon *please*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Me nou pe lir diferan *Standing Orders then*. Mr Speaker, mon dernyen pwen pou Minis, se eski Minis, eski dan sa nouvo stratezi ki nou pe vin avek nou pou annan okenn sityasyon, kot nou pou al ver annan koupir saler, oubyen pou annan okenn sanzman dan reminerasyon oubyen bann keksoz koumsa?

Eski sa i osi bann konsiderasyon ki Gouvernman pe fer, akoz i annan dimoun ki konsernen avek sa la deor. E pou lenformasyon nou konnen poudir nou annan nou bann frer dan sekter prive ki pe perdi akoz zot pa pe ganny sans ganny peye parey. So, mon ti ava apresye si lot kote latab, dan plas krwar poudir mon pe zwe politik ek sa. Vwar mon kestyon koman en kestyon pou sey ed Lepep Seselwa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab ou'n demann ou kestyon. Mersi. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Lo *size the exchange rate*, mon a re dir ki mon ti'n mansyonnen avan, ki priyorite se stabiliz *exchange rate*. E ki mannyer ou pou stabiliz *exchange rate*, se ki ou bezwen gete kwa ki met presyon lo *exchange rate*. So, ler ou annan bann mezir fiskal ki entrodwi en kantite likidite dan sistenm, ki savedir. Se ki ou annan plis Roupi ki pe tay deryer mwens Dolar e son *end result* se ki Roupi i deprese. *Ok?*

So, ler ou pou pran bann mezir ou pou stabiliz ou *exchange rate*, i bezwen siporte par bann mezir fiskal ki *allow exchange rate* pou *stabilize*. *Ok?*

Lo konsernan *peg* dolar, mon krwar ler mon ti dan Lasanble pou aprouvasyon, mon ti'n pronons mon lekor lo sa *issue* e mon kapab konfirman napa okenn plan pou *peg* Dolar.

Lo dezyenm *issue* Bidze, mon krwar nou bezwen realistik, nou dan en sityasyon ki koleksyon reveni par Gouvernman i ba. E nou annan

det ki pe akimile e nou bezwen priyoritiz nou depans. So, sa mon krwar *once* ki Bidze 2021 i ganny anonse, nou pou vwar pou annan bann aksyon responsab dan sitasyon ki nou ladan. Nou pa kapab depans sa ki nou napa. *Ok.*

Lo kote *salary cut*. Pour lemoman napa okenn diskisyon lo *salary cut*. So, mon napa okenn keksoz pou dir lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou annan 3 minit avan 10er. Onorab Cosgrow ti'n lev lanmen, mon a permet li demann dernyen kestyon.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mersi pou donn mwan sa dernyen laparol. Mr Speaker, mon i al en pti dan laliny dernyen pti komanter ki Minis in fer konsernan reveni, en? Reveni pou Bidze lannen prosenn. Minis in eksplik nou ki pou annan en to krwasans negativ, alors mon pe get ek Minis, Minis eski ou kapab dir nou si ou annan plan revwar bann reveni ki antre dan fon Gouvernman, sorti kot bann lakonpanyen paraetatik. La mon pe koz lakonpanyen parey *SEYPEC*, *Nouvobanq*, eksetera.

Eski osi Minis i kapab dir nou, si i annan plan pou revwar koleksyon *tax* sirtou atraver sa bann biznes ki drwa bokou *tax*, parey nou'n tande dan lepase. Ti annan en plan pou kolekte *tax* avek sa bann biznes. Eski zot annan en plan pou fer sa?

E trwazyenmman Minis ou'n dir ki ou pe rod en permisyon pou *depans for the first 4 mwan* lot lannen. Me selman nou konnen ki Bidze pou pare *by* lafen Zanvyé, so akoz sa dele prolonze pou 4 mwan? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mon a pran dernyen kestyon premye, lo kote Bidze akoz nou pe vin ek 4 mwan. Enn se ki Lalwa i permet, me selman parey mon'n mansyonnen si nou get *the budget process*, Bidze pou ganny prezante devan Lasanble avan lafen Zanvyé. E i pou annan en deba lo sa Bidze ki dan mon leksperyans i en deba ki ase prolonze dan lepase. So sa i donn nou letan pou fer tou preparasyon ki Bidze an plas pou ganny enplimante avan sa 4 mwan.

Lo kote koleksyon *tax*, kekfwá mon ava mansyonnen 2 keksoz la. Wi mon krwar i esansyel ki nou pli efikas dan nou koleksyon *tax*. Annefe mon pe *set* en *meeting* avek Komisyoner *tax* pou gete ki bann mezir nou kapab ganny pran pou *improve tax collection*, sirtou bann ki *outstanding*.

Me osi i annan en linisyativ pou reget sirtou parey *business tax*, ki nou fer li pli senp e pli fasil pou kolekte. So, sa i en linisyativ ki pou ganny anmenn devan byento.

Lo kote bann *dividends* ki bann parastatal i peye, mon krwar osi la i en *issue of*, eski bann parastatal pou fer profi pou pey en *dividend*. So, mon annan en *meeting* avek *the CEO of PEMC* ki sa *unit* ki *oversee* performans bann parastatal, pou ganny en konpran ki sityasyon finansye bann parastatal.

Akoz lo en kote ou kapab dir, wi parastatal pey *dividends*, me i kapab annan posibilite osi ki parastatal i bezwen sipor Gouvernman, akoz zot osi zot in ganny enpakte dan sa problemm ekonomik. So, sa i en konversasyon *urgent* ki nou pe fer. Mon krwar sa ti ou 3 kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. E avek sa nou a termin nou sesyon kestyon pou Minis. Mon a remersye li ek son delegasyon, bokou, pou abord sa size ki konsern nou piblik en kantite e byensir i konsern bann Manm lo lapar piblik. Alor, e mon a osi esper ki Minis i a retour dan Lasanble ase byento parey in dir, pou eklersi en pe pli longman lo sa bann size ki'n komans leve. Minis, mersi bokou e nou a envit ou fer ou depar.

(MINISTER HASSAN WAS EXCUSED FROM THE HOUSE)

MR SPEAKER

Nou pou kontinyen avek kestyon e nou ava re pran bann lot *item* ki mon ti mansyonnen lo *Order Paper* pli tar.

Avan mon apel lot Minis ki pou pran kestyon, mon anvi zis adres enn de pti pwen. I mon lentansyon koman Speaker pou mentenir drwa tou bann Manm demann kestyon otan ki posib. Me kot i annan kontrent letan, mon pou bezwen fer serten lord ki pou ede pou nou kapab fini biznes ki nou bezwen fini a ler.

E mon osi demann bann Manm ki zot bezwen konsyan e zot bezwen swiv *Standing Orders* lo sa ki konsern demann kestyon.

Leader Lopoziyon in lev serten pwen ki lo *Standing Orders*, evidaman i annan en diferans ant son enterpretasyon *Standing Orders* ek pou mwan. Les mon dir *Leader* Lopoziyon ki mon pou envit li pou nou diskrit sa bann pwen. E mon a osi envit *Leader of Government Business* pou zwenn nou, koumsa nou tou nou a ganny en pli bon konprenezon ki mannyer *Standing Orders* i *rule* nou Lasanble.

Apré lo kestyon ki bann Manm i anmennen, mon konnen dan *Standing Orders* ki i mete ki en Manm i kapab poz 2 kestyon okenn Minis a nenport okenn moman. Annou pa fer en kestyon vin preteks pou 4 oubyen 5 kestyon. Sa *Standing Order* ou ava vwar li anba *Standing Order* 37(6).

E annou pa servi sa lekspresyon kestyon irzan a la lezer. I annan serten size ki irzan, me i annan bokou ki ganny mete koman irzan, ki pa neserman irzan.

Alor finalman, tou kestyon i devret lo size ki konsern responsabilite Minis. E mon remarke lo serten kestyon i annan pwen ki pa konsern responsabilite Minis. O tan ki posib mon pou les Minis *deal* avek kestyon li menm, e mon pa anvi entervenir. Me mon zis

anvi fer bann Manm rapel poudir si en Minis i vwar poudir en kestyon i pa konsern son responsabilite, i kapab *pass* lo sa kestyon avek en lesplikasyon. Nou ava prezan apel lot Minis.

Point of order, Leader
Lopozisyon, wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

37(6) ki ou'n fek site. 37(6) i lo en kestyon ki'n ganny mete lo *Order Paper*, pa en kestyon ki pe ganny *reached at Oral Answer*. Ou devret pe servi *Order 36*.

(Interruption)

MR SPEAKER

Absoliman Onorab. Onorab mon pe koz lo *Order Paper*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi me sanmenm sa ou devret pe servi *Order 36*. E si *Order 36* sa Manm letan i pe demann son kestyon i pa'n depas *Order 36* e *Order 36* i donn li plizyer *area* ki son kestyon i kapab kouver e i dir li si pe al deor, la ou ava disiplin sa Manm.

Be mon bezwen *point out to you* ki i annan kestyon ki'n ganny demande, ki parwa i tonm dan responsabilite sa Minis, aköz i *relate* avek son responsabilite.

Par egzanp kestyon Onorab Rocky Uranie *from La Digue*, son kestyon ti en kestyon pertinan aköz dimoun La Digue ler i ariv konsernan fre i pey an plis.

E se Minis Finans ki travay lo bann sibvansyon pou bann konpanyen, ki fer sa. Me ou pe dir li poudir ki son kestyon i *out of order*, so mon ti ava kontan ki dan nou lenterpretasyon ki ou'n dir nou aksepte poudir i annan *Order 36* osi.

E i annan *Order 37* parey ou'n mansyonnen, si nou fer sa nou tou nou *ok*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi mon'n note ou pwen. Bon bonzour Minis Flavien Joubert Minis pour Lagrikiltir Sanzman Klima e Lanvironnman e osi bonzour Sekreter Prensipal pou Lagrikiltir Mr Antoine-Marie Moustache. Byenveni dan nou Lasanble e nou ava pas lo kestyon Onorab Waven William.

HON WAVEN WILLIAM

Bonzour Minis avek *PS*. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker mon kestyon i *comme swivan*: -

Eski Minis pou Lagrikiltir, Sanzman Klima e

Lanvironnman, i kapab donn en *Statement* Lasanble Nasyonal lo size ki ti devlope semenn pase vizavi bann prodikter lavyann e avek lakonpanyen *FEROK* pou donn nou sa bann lenformasyon swivan;

Akoz ki sa problemn in leve la apre eleksyon e aköz ki *FEROK* pa'n ganny peye?

Dezyenmman, aköz ki prodikter lavyann pa ti ganny enformen boner pou sa sanzman lo zot kontribisyon sorti R200 pou vin R500? E eski pou sa sanzman lo pri labatwar ti annan en dyalog ant Minister avek sa lakonpanyen?

Trwazyenmman Lekl ki responsab pou sa sityasyon degrade ver en tel evantyalite?

E finalman ki Minister i pou fer an kourt term, mwayen term e lonterm, pou remede sa sityasyon ki i pa ariv ankor a lavenir? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou ava adres kestyon, *please*.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm Lasanble Nasyonal e osi bann dimoun ki pe ekoute bomaten.

Onorab mon ava komans avek mon ava pran tou le 4 pwen an seri. Aköz ki sa problemn in leve apre eleksyon e aköz ki *FEROK* pa'n ganny peye?

Mr Speaker *FEROK* i en lakonpanyen prive ki pe zer labatwar Le Rocher depi 2012.

Sa labatwar i annan kapasite pou touy apepre 60 koson par zour. Bann kliyan ki enkli bouse ek prodikter i bezwen boukte pou kapab touy zot zannimo. Sa i aköz i annan zour spesifik dan lasemenn ki bann zannimo ki enkli poul ek koson i ganny touye.

Ozordi i kout labatwar R500 pou touy en koson. Dan sa R500, R200 i ganny peye par kliyan e R300 i ganny sibvansyonnen par *Livestock Trust Fund*.

Sa operater labatwar i reklanm sa sibvansyon R300 avek Lazans Lagrikiltir lo en baz regilye. Le 27 Oktob *FEROK* ti enform son bann kliyan dan en let, ki apartir le 01 Novanm 2020 pou annan en sanzman dan lafason ki sa bann kliyan i pey kou labatwar.

Dapre sa let kliyan i bezwen pey R500 pou sak zannimo, ler zot met lapwentman avek labatwar pou touy zot koson.

Dapre *management FEROX* en rezon ki zot in met sa bann mezir an plas se aköz plizyer kliyan pa respekte zot lapwentman.

Dan plizyer repriz zot pa'n *turn up* e an rezilta in fer lakonpanyen fer bann depans initil. Mardi le 2 Novanm 2020, ti premye zour ki sa nouvo mezir ti antre an viger. Sa zour *FEROX* ti annan komann pou touy 45 koson sorti kot bann prodikter ki ti'n deza pey zot R500 e rezerv zot plas pou sa zour.

Sa 45 koson ti aktyelman ganny touye. Dapre *FEROX* ti annan en group kliyan ki ti'n vin kot labatwar, san ki zot ti'n fer okenn rezervasyon e okenn peyman pou touy koson. Sa ti kree en komosyon parey bokou ti vwar dan nouvel.

Mr Speaker fodre note ki letan sa sityasyon ti arive ti napa okenn larzan ki Lazans Lagrikiltir ti dwa *FEROX* pou loperasyon labatwar.

Dapre rikord ki nou annan *FEROX* ti ganny peye tou le mwan. Lazans Lagrikiltir in fini deza pey li en total R2.3milyon depi komansman lannen. Dernyen peyman ti ganny fer le 20 Oktob.

Nou bezwen met lo rikord kanmenm ki ti annan lezot peyman pou bann lezot servis

parey *Animal Feed* ek *Hatchery* ki pa ti ankor ganny peye. Mon Minister pe fer demars pou rektifye sa problem toudswit.

Dezyenm pwen Mr Speaker, aköz ki prodikter lavyann pa ti ganny enformen boner pou sa sanzman lo zot kontribisyon sorti R200 pou vin R500? E eski pou sa sanzman lo pri labatwar ti annan en dyalog ant Minister ek *FEROX*?

Mr Speaker parey mon'n deza dir dapre lenformasyon ki mon'n gannyen, bann kliyan ti'n deza fini ganny enformen dan en let ki *management* labatwar ti'n anvoy kot zot.

I bon note ki bann kliyan ki ti touy koson Mardi le 2 Novanm, ti'n fini pran kont sa bann konsiny sorti kot *management FEROX*.

Mr Speaker mon ti ava oule osi fer remarke ki napa sanzman dan pri touy koson kot labatwar. I kout R500 pou touy en koson parey mon'n eksplike pli boner.

E *FEROX* i bezwen reklanm sa sibvansyon R300 kot Lazans. Anba sa nouvo formil ki lakonpanyen *FEROX* in vin avek, sa kliyan i pey sa sonm antye e apre sa kliyan i reklanm sa diferans R300 avek Lazans Lagrikiltir.

Mr Speaker mon ti ava voudre enform Lasanble, ki

mon Minister i an diskisyon avek *FEROX* avek lentansyon pou nou adres bann defayans ki'n leve, me osi pou nou amelyor relasyon ek bann kliyan ki enkli bouse ek bann prodikter.

Trwazyenm pwen Mr Speaker, Lekel ki responsab pou sa sityasyon degrade ver tel evantyalite? Mr Speaker mon krwar ki sa i en problemn kominikasyon ant bann operater ek son bann kliyan ensi ki ant operater ek Lazans Lagrikiltir.

Nou rekonnet ki sa bann retar peyman pou lezot servis ki'n arive, in kapab lenfliyans *management* labatwar pou fer sa desizyon ki nou'n war le 2 Novanm. Nou'n zwenn ek sa *management* e nou'n donn zot nou lasirans ki nou pe fer tou nou posib pou rektifye sa bann problemn kominikasyon.

E katriyenm pwen finalman, ki Minister i pou fer dan kourt term, mwayen term ek lonterm pou remede sa sityasyon, pou ki sa sityasyon pa ariv ankor a lavenir?

Mr Speaker dan kourt term mon Minister in fini antre an diskisyon avek *FEROX* e nou langazman parey mon'n dir se pou rezourd bann retar peyman, amelyor prosedir e osi donn bann kliyan lenformasyon

kler lo lafason ki servis labatwar i fonksyonnen.

Dan mwayenn term ek lonterm mon Minister i bezwen adres sa size kapasite labatwar lo nivo Nasyonal, pou satisfere tou prodikter lavyann prenon kont ki plan Gouvernman se pou e lev prodiksyon bann lavyann ki ganny konsonmen regilyerman sirtou *pork* ek poul.

Mon'n demann Departman Lagrikiltir pou fer en revi bann bezwen pou labatwar dan pei, pou tou bann kalite lavyann ki ganny prodwi Mahé, Praslin, La Digue.

Sa i enportan an vi ki i deza annan labatwar prive. E mon'n ganny lendikasyon ki i annan ankor lentere pou etabli lezot labatwar.

Apré sa letap nou ava kapab prezant ek Gouvernman en propozisyon lo bann lenvestisman priyorite pou labatwar. Sa revi pou ganny finanse par *Livestock Trust Fund* e nou ekspekte i a pare lafen 2020. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Nou ava pas Kestyon Siplemanter. Onorab William ou premye.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker par lefet ki *FEROX* i en biznes.

E nou dan en sityasyon *COVID* kot *cashflow* i vremen enportan, mon anvi demann Minis par lefet ki *ex-Minister* Bastienne ti donn en garanti ki dan en semenn, lakonpanyen pou ganny peye vizavi bann *fees*.

Mwan ki Minis i donn nou sa garanti ki vremen ou nouvo Minister pou respekte bann garanti ki zot donnen. Par egzanp vizavi peyman, akoz sa i en problem ki sa lakonpanyen ti pe fer fas avek. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Dan nou rankont ki nou'n fer avek *FEROX* nou'n donn zot sa garanti. E devan Lasanble Nasyonal ozordi mon pou osi donn sa garanti ki nou pou fer li dan pli kourt dele posibil.

Enn bann keksoz ki mwan mon'n vwar avek peyman, se ki i annan bokou letap letan lenformasyon i sorti kot labatwar ziska ler peyman i ganny fer.

Mon lentansyon se ki koup konbyen letab ki ganny fer avan ki peyman i fini ganny finalize. Akoz i annan plizyer

landrwa ki sa papye i bezwen ale avan ki peyman i ganny fer.

E pou mwan i en keksoz ase direk, ki merit ganny fer deswit, en fwa ki sa servis in ganny ofer sa peyman i merit ganny fer. I pa merit pas dan plizyer letap avan i ganny fer, alor mon langazman se fer li dan en dele vremen kourt.

E nou langazman ek *FEROX* aktyelman ti en semenn apepre en 5 zour. *Five working days*. E mon pou sey fer tou mon posibil ki sa langazman i ganny garde. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker ankor enn fwa bonzour tou dimoun. Dan son larepons savedir Minis in konfirman poudir ki komosyon ti napa nanryen pou fer avek *SAA* dwa labatwar si sa ki mon'n sezi.

Lefet i reste aprezan, mon anvi konnen Minis pou eksplik nou, par lefet ki avan ti kout R500 pou *slaughter* en zannimo e ladan ti annan R300 sibvansyon ki *SAA* peye. R200 i vin kou sa prodikter sa fermye.

Prezan lefet ki i monte i vin R500, eski sa sibvansyon i pou kontinyen ki i ava fer ki i vin

R800 prezan pou *slaughter* en koson? E ki lenpak sa i pou annan lo pri lavi? Si mon'n konpran li koumsa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Premye kestyon premye pwen sorti kot Onorab Henrie. Sa komosyon pa ti arive akoz SAA ti dwa labatwar larzan pou loperasyon labatwar. Parey mon'n dir i annan larzan ki ankor dwa me i pou lezot servis me pa labatwar.

Sibvansyon ek pri labatwar i pa sanze. Pri labatwar i reste R500. Lapros ki *FEROX* pe vin avek se ki sa ki pe touy koson li menm li i reklanm son R300. Aktyelman sistenm ki'n egziste dan lepase se ki *FEROX* i *claim* sa R300.

Me la anvi sa bann problemn *FEROX* li i le pous sa lo sa dimoun ki pe servi sa servis e i reklanm son R300 li menm. Alor pri touy en zannimo kot labatwar i pa sanze li. Me lekel ki reklanm sa R300 ki sanze.

Me parey mon'n dir nou an diskisyon e nou ti ava voudre ki keksoz i ganny fer dan en fason byen. Pou ki nou

pa war nou avek bokou plis problemn lo nou lanmen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Phillip Arissol.

HON PHILLIP ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Minis etandonnen ki sa sibvansyon ki bann fermye bann prodikter poul ek pork ti pe gannyen, i sipoze ekspire le 31 Desanm.

Eski Minis i kapab dir nou si Gouvernman i annan okenn plan pou *extend* sa sibvansyon pou bann fermye?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Larepons i wi Mr Speaker. Minister ki mon responsab pou met devan Gouvernman, e nou ekspekte ki i ava renouvle avan ki lannen i komanse pou ki nou ava kapab kontinyen lo menm sistenm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Minis mon ti ava kontan demann ou, anvi ki

la nou dan letan sityasyon kriz ekonomik e pri servis i *bound to change*. Eski ou Minister pe osi mazin revwar bann lezot *MOU* ki zot annan avek bann antrepriz parey *FEROC* kot i konsern servis avek lagrikiltir, pou fer ki napa okenn bann sok sirpriz ki vini, ki pou afekte prodiksyon bann fermye dan zot travay ki zot pou fer?

E dezyenmman Minis, mon ti ava kontan demann ou. Ki bann normalman ler i annan bann sityasyon parey i e leve, ek mon war poudir tou blanm pe ganny mete lo en sel ler ti fer bann *interview*. Normalman zot protokol ki zot bezwen swiv, ki manner ki zot osi desarz en pe sa responsabilite ki sa lakonpanyen i bezwen fer?

Ler mon pe dir desarz, sa lakonpanyen i annan en responsabilite li osi anver kliyan, alors ki manner zot bezwen *take li to task* osi? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Dapre lenformasyon ki mon annan napa lezot *MOU*, avek lezot antrepriz pou ou fer bann

travay, ofer bann servis pou bann dimoun ki pe fer prodiksyon parey lavyann.

Me selman letan mon'n fer diskisyon avek bann dimoun mon'n observe, mon krwar i neser pou nou vremen met annord sa bann *MOU* e fer li kler lo lekel ki responsab diferan morso.

E ki sak parti i sipoze pe fer e ki son bann obligasyon anver sakenn ki form parti sa lasenn. E ou dezyenm morso kestyon, se ki nou sipoze fer letan i ariv sa bann problemm parey.

Normalman se sa bann kliyan zot annan rekour a Lazans Lagrikiltir, Lazans Lagrikiltir son louvraz se antre an diskisyon avek sa operater. E se sa egzakteman ki'n ganny fer. Zot in vin avek zot konplent ek Lazans ki'n antre e in komans koz avek son operater.

Me sa osi mon krwar i annan serten amelyorasyon i kapab ganny fer, pou ki vitman okenn problemm ki leve i kapab ganny rezourd.

Mon pa ekspekte ki dan lefitir problemm pa pou lev ankor. Problemm i la toultan e nenport ki moman ou ganny pti mal konprenezon ou pou annan serten problemm ki leve. Me selman lenportans se letan i

leve fodre nou kapab rezourid li dan en fason efektiv.

E nou ki nou le fer se met annord tou nou bann responsabilite, e fer sir ki nou konnen ki nou pou fer letan i annan bann problem ki leve. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Clifford Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour tou dimoun al lekout.

Minis mon ti ava kontan demande ki si avan ki sa lakonpanyen prive ti'n pran sa desizyon, i ti'n konsilte avek Gouvernman. Akoz letan mwan mon pe gete, i pli fasil pou Gouvernman *deal* avek en lakonpanyen ki pe fer son *request*, dan plas pou li al *accommodate* sak ferme ki pe anmenn son zannimo pou *slaughter*.

Aprezan i pou annan diferan *cheques* ki pe ganny fer, kan si ou pe *deal* ek en lakonpanyen ou *deal* ou fer zis en *cheques whatever* milyon ki ou bezwen pey li.

Aprè dezyenm kestyon se ki, eski dan diskisyon i paret ki bann ferme i bezwen pey en semenn davans. E si zot in pey

pou dizon zot in pey pou 5 koson, e i annan ki annan koson ki sorti Praslin.

E si dan sa prosesis zot pa'n kapab arive avek sa 5 koson zot vin avek zis 4, zot pa pe ganny sa *refund* ki nesese an referans avek en koson ki manke. E i pa pe ganny *carry over* osi. So eski zot kapab enform bann ferme ki sa diskisyon i pou ganny *entamer* e en solisyon i ava ganny vwar an referans avek sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pour ou kestyon. Kot i konsern konbyen antite ki nou pou bezwen *deal* avek, sa i nou dezir nou ti ava kontan gard en laliny komunikasyon ki konsern zis enn ek enn.

Lazans ouswa Departman Lagrikiltir avek en antite ki *manage* sa bann fasilite, pou ki nou napa sa bann dezord e nou evite ki nou ganny bann diferan problem ki kapab leve.

Kot i konsern peyman davans pou zannimo ki pe vin kot labatwar, nou bezwen konpran Mr Speaker ki letan en dimoun i fer son *booking*, sa labatwar i prepare pou li vini. I

annan travayer e i menm annan delo ki bezwen sofe par egzanp. Zot dir nou ki zot bezwen sof apepre, konbyen? 500 lit delo an preparasyon pou sa kliyan ki pe vini. E sa i elektrisite ki ou'n depanse, i letan ki ou'n depanse. E i pert, si ou pa aparet ou pa vini avek sa kantite zannimo.

Alor nou bezwen mazine i annan en balans ki bezwen fer ant sa kliyan ek sa operater, ki tou lede zot bezwen zot pe sey *save* me solman. Tou pert pa kapab vin lo en sel kote.

Alor i annan sa keksoz ki leve la. Me selman ki nou, nou lentansyon fer se ki en bon pe sa bann laranzman i pa'n ganny ekirir. E i pa'n ganny sinyen e tou parti pa'n met lo papye poudir nou tou nou dakor ek sa laranzman swivan.

Alor mon krwar i enportan ki nou met tou keksoz ater byen kler. SAA i antre koman entermedyer, i klarifye byen kler tou bann kondisyon ki sipoze aplikab. E tou bann penalti ki sipoze ganny aplike letan tel keksoz i mars mal. Si ou pa anmenn zannimo i annan sa kalite konsekans.

Zannimo ki mor tou bann keksoz ki i annan pou fer avek loperasyon i ganny mete byen kler e apre nou tou nou sinyen. E nou konnen poudir sa i

Lagreman lo ki nou pou fonksyonnen. Avan sa Lagreman in plito fonksyon lo en baz verbal e sa osi i fer ki sak dimoun i enterpret li dan diferan fason.

So, se sa nou repons Mr Speaker. Se aranz sa relasyon e klarifye tou bann pwen byensir pa tou dimoun ki pou dakor avek tou bann kondisyon ki vin avek. Me selman klarifye tou pwen pou ki napa mal konprenezon ant sa de parti. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon pou Onorab Regina Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker mon ti ava kontan demann Minis en kestyon, eski labatwar i lo en *lease*? Si i lo en *lease* eski i annan en *lease agreement*? Si i annan, eski Lasanble ti ava kapab ganny en kopi sa *lease agreement*?

Oubyen eski labatwar in ganny vann? Si labatwar in ganny vann Mr Speaker, eski Minis i kapab dir nou ti annan en *tender process* ki ti ganny fer? Kan ki sa ti ganny vann e lekel ki ti pran desizyon pou vann labatwar? E sa i pa enkli zis labatwar i enkli *hatchery*

avek *food factory* osi? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pour ou kestyon. Onorab kot i konsern *status* labatwar avek sa operater. Dapre lenformasyon ki mon annan se ki 2012 ti annan en *tender* ki ti ganny fer e sa *tender* ti ganny fer ouvertman, piblikman pou tou sa ki enterese.

E sa konpanyen li i ti *submit* son *deed*, pour mon krwar pou apepre pou R13.5milyon. E i ti annan opsyon aste dan sa *tender*. Alor i ti annan sa opsyon pou li aste sa labatwar evantyelman.

Dapre sa ki mon konpran in annan en *lease* ki'n ale pou en pe letan, me resaman sa konpanyen, I le egzers son drwa pou li aste sa labatwar. Alor i annan en prosesis aste ki pe ganny arive la avek Minister Finans. Lenformasyon ki mon annan i montre poudir peyman pa konplet me selman prosesis aste in deza fini komans demare.

E se sa *status* ozordi so evantyelman sa labatwar i pou

vin en labatwar ki antyerman prive. Me selman son later ki lo la i pou kontinyelman reste anba en *lease* avek Leta. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Francois Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Bonzour Minis. Mr Speaker *rule* mwan si mon *out of order*, be solman mon krwar mon devret demande sa kestyon.

Minis ler mon'n tann ou koze, in fer mwan en pti gin per akoz nou dan *COVID* la. Nou Gouvernman i dir poudir nou pou met lavi dan lagrikiltir, e la mon tande poudir nou pe met restriksyon lo kantite lavyann ki pe anmennen par labatwar akoz zot pa kapab fer *slaughter whatsoever*.

Asir mwan e asir sa bann fermye laba deor poudir Gouvernman pe travay serye lo sa, lo sa size e ki dezormen dan en dele letan pli kourt petet pou annan labatwar.

Akoz zot dir i sipoze annan me napa nanryen ki garanti pou ki pou annan labatwar ki fermye i kapab prodwi plis e met a la porte Seselwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pour ou kestyon. Kapasite labatwar i 60 koson par zour. E aktyelman la napa posibilite pou fer plis ki 60 par zour. Sa i kapasite *maximum* sa fasilite ki annan.

Alor mon pa'n dir ki i annan okenn restriksyon lo lakantite ki i sipoze ganny anmennen. Sa operater i sipoze touy *up to* son *maximum*, alor son *maximum* i 60.

Prezan si prodiksyon anmezir ki prodiksyon i monte, nou pou bezwen get bann opsyon ki *accommodate* par lao 60 par zour pou ki nou kapab vremen mars avek prodiksyon.

Ou'n demann mwan en reasirans kote labatwar pou satisfere ogmantasyon dan prodiksyon Nasyonal. Parey mon'n dir ti annan en plan pou labatwar Nasyonal. Mon krwar tou dimoun i okouran. In annan en blokaz kot i konsern later, akoz finansman pou labatwar i la anba *Livestock Trust Fund*. Lenformasyon ki mon annan se ki finansman pou labatwar i la.

E Linyon Eropeen in fini donn son langazman pou finans lekipman pou sa labatwar.

Savedir son batiman ek son lekipman in fini pare. Me in annan en blokaz lo son later pou met li debout lo la.

Mon ki mon'n demann Departman Lagrikiltir pou fer, se gete ki annan nasyonalman akoz i annan plizyer labatwar prive. E i annan ki sipoze ouswa ki bann lendikasyon i montre ki annan serten dimoun pou i pare pou *invest* ankor labatwar.

I fer ki letan nou pran sa desizyon pour konstrir en nouvo labatwar, nou bezwen konstrir li pa pou konstrir en keksoz ki apre nou kit la e nou pa servi.

E nou vwar pou ki i deza annan labatwar ki pe donn sa servis, e apre nou war nou avek en batiman ouswa en fasilite ki pa pe ganny servi e apre i vin en keksoz gate. Alor se sa ki nou bezwen fer anmezir ki sa problem later i ganny rezourd akoz sa problem later pa ankor ganny rezourd.

Nou bezwen rezourd sa problem later ki'n la pou en pe letan. Anmezir ki sa problem later i ganny rezourd nou rafin sa propozisyon labatwar e annan en bon nide ki groser e ki kalite labatwar ki nou bezwen annan dan sa pei.

So se sa lapros ki mon pe pran. Parey mon'n dir mon

ekspekte ki nou kapab ganny en rekomandasyon lafen sa lannen e pandan sa letan mon krwar sa problem later nou ava bezwen kapab fer en bon pe progre lo la.

E nou ava kapab vitman bouz dan konstriksyon. Akoz in fini ariv staz kot ou kapab konstrir en labatwar me selman annou rezourd sa lokasyon kot i sipoze ganny mete. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Philip Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Minis in koz lo en problem kominikasyon ki'n an rezilta sa sityasyon ki'n arive.

Eski ou pe dir nou ki in napa okenn kominikasyon ant lakonpanyen *FEROX* ek Minister Lagrikiltir byen avan pou enform zot poudir nou *cash flow* pe ganny afekte, nou ganny dwa 2milyon sepa konbyen, e nou pou al pran sa desizyon byento. Eski zanmen in deza annan sa kominikasyon? Sa i enn.

E dezyenm kestyon, eski Lazans Lagrikiltir i annan en reprezantan en *staff* dan labatwar ki kit rikord pou ki

kapab verifye ler *management* labatwar i fer zot *claim*?

E Lazans Lagrikiltir osi anons son rikord pour ki zot balanse pou fer sir ki sa *claim* i balanse parey. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pour ou kestyon. Eski nou annan en kominikasyon ant Minister ek *FEROK*?

Wi nou annan kominikasyon konsernan bann dele peyman. Me i pa'n dapre lenformasyon ki mon annan i pa'n annan kominikasyon pou endike ki nou pe al pran sa desizyon. Sa ki mon pa'n okouran si in annan. Alor desizyon letan in gran pran e let in ganny fer sorti i pa ti ganny fer avek en *warning*, avek en *prior warning* pou Departman Lagrikiltir.

Lot pwen i konsern *staff* wi. *SAA* i annan en dimoun kot labatwar ki la sak fwa labatwar i an lopeyasyon. E son rol pou asire ki bann rikord i ganny garde e ki tou sa bann keksoz ki annan pou fer avek kantite lavyann ki ganny prodwir e osi sibvansyon lenformasyon i ganny garde apre ganny

transmet kot Lazans li menm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Mr Speaker *regarding* sa sibvansyon nou konnen deza i annan en *levy* ki ou peye ki pe ganny peye lo lavyann enporte. E sa *levy* i al dan *Livestock Trust Fund*.

Sey eksplik nou en pti pe si ou kapab Minis, ou annan en teknisyen la ki ava kapab enform ou mon konnen ou nouvo dan sa Minister.

Sa sibvansyon ki Gouvernman pe donner. Eski i sorti atraver *Livestock Trust Fund*? E *from* sa *levy* anler? Konmsi, *basically* sa konsonmater pe pey sa *levy already*.

Prezan kestyon ki mon pe sey klarifye, se eski prezan *on top of* sa *levy* ki deza vin lo sa prodwi lavyann ki sa dimoun pe bezwen peye dan laboutik, eski sa dimoun prezan pa bezwen pey en lot, ou konpran mwan la ki pou vin en lot kou adisyonnell lo dimoun ankor, si i annan bann monte dan sa sibvansyon kot labatwar.

So, de fwa prezan en konsonmater pou peye *in terms of* sibvansyon sa *area*. Mon le klarifye sa Mr Speaker. E prezan si ou kapab klarifye sa. Mwan mon pa'n zanmen tro, tro satisfè ek sa sityasyon labatwar. Toultan i vin en problemn.

Labatwar Mahé i en problemn, labatwar lo Praslin i en problemn *ok*, pe enport mon Gouvernman pa mon Gouvernman ferme i bezwen ganny en *better deal*.

So, eski ou santi poudir pa santi me ki zot pou fer ki bann teknisyen in prezant ou koman nouvo solisyon pou sa problemn? La nou pa pe koz Gouvernman la nou pe koz *better deal* pou ferme aköz nou fatigue tande sa bann problemn labatwar. Swa i vin dan en fason swa i vin dan en lot. Ki mannyer nou kapab rezourd li? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis silvouple.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab *Leader* Lopozisyon pour ou kestyon. Kot i konsern *levy* mon krwar bann lenformasyon *levy*. Petet si i neser nou ava sirkil kot bann Manm Lasanble.

Levy i aplik lo lavyann enporte. Savedir ki i pou ganny persevwar par bann kliyan ki pe aste bann lavyann ki sorti aletranze ki al dan *supermarket*, dan magazen eksetera.

Sa bann *levy* prezan i ganny servi pou sibvansyonn prodiksyon lokal. Savedir i pe fer i pe ganny servi pou abes kou prodiksyon lokal.

Sekreter Prensipal la o bor mwan in enform mwan ki nou annan sibvansyon lo *feed* lo *animal feed*, ou annan sibvansyon lo labatwar li menm.

E i osi annan sibvansyon lo kilo poul e koson ki ganny prodwir. Savedir i annan plizyer sibvansyon ki ganny donnen avek ferme pou ede, fer desann ouswa mentenir en pri pli ba pou lavyann ganny prodwir lokalman.

Alor en dimoun ki pe al dan *supermarket* i pa merit war de *levy* ganny aplike lo li aktyelman. Swa i aste lavyann enporte avek en *levy* lo la, swa i aste lavyann ki'n ganny prodwir lokalman ki si poze benefisye avek en sibvansyon.

Kot i konsern *better deal* pour ferme i annan diferan diskisyon ki mon'n gannyen avek bann teknisyen.

Parey mon'n dir enn bann keksoz ki pe komans vin pli okouran la se ki i annan bokou endividi, bokou laferm pa bokou me selman serten ki enterese pou zot investir dan labatwar.

E donn servis a nivo e osi en servis konpetitiv pou bann ferme. Sa i enn bann keksoz ki pe vini e ki nou pou bezwen ganny byen kler egzakteman ki lenpak i pou annan lo marse lokal pou ki ferme i ganny en servis ki i kapab depan lo la.

E ki rezonnab pou son zefor ki pe mete dan lagrikiltir. I osi annan plizyer lenformasyon mon krwar ki Departman Lagrikiltir zot in enform mwan ki ferme osi i bezwen ganny met okouran plizyer lenformasyon ouswa i ganny edike en pe lo bann kou prodiksyon.

Akoz kou prodiksyon lo laferm e kou lo marse, i annan en kantite keksoz ki arive ant e sa osi pou ferme ganny en *good deal*. Fodre ki sa ferme i konnen i konn sa bann detay byen. E i konpran kote ki son profi i kapab vini ouswa kote son bann pert i kapab vini. Alor i annan en kantite ledikasyon osi ki bezwen ganny fer avek bann dimoun ki dan prodiksyon, pour ki zot konpran byen kler kote zot

bann profi i kapab vini, e ki zot kapab vreman tir en profi dan sa zefor ki zot pe fer kot i konsern zot prodiksyon lavyann zot menm.

Alor i annan serten keksoz ki kapab ganny met an plas ase vit. E lo kote labatwar parey mon'n dir i annan sa plan pou labatwar Nasyonal ki merit vini.

Me selman i bezwen ganny fer an relasyon avek lezot labatwar ki deza pe ganny planifye. E mon krwar ki si bann keksoz i ganny fer byen e tou bann diferan antite ki enplike ladan zot ganny en sans pou zot *compete*. Fermye i kapab ganny li en *deal* ki rezonnab pou son zefor ki pe fer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Naddy Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour tou dimoun. Par lefe ki Minis in mansyonnen ki labatwar aktyel i dan proses pou privatize.

Eski pandan sa proses e apre sa proses pou annan en serten Lagreman ki pou kontinyen ganny mentenir, ant SAA e sa lakonpanyen? E adisyonnell mon'n tann Minis

mansyonnen ki'n zwenn avek sa lakonpanyen.

Me eski i annan demars ki Lazans ek Minister pe fer pou osi zwenn avek bann fermye, pou ekout zot bann konsern? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Eski pou annan en Lagreman ki pou ganny mentenir avek sa labatwar?

Byensir tan ki i annan en sibvansyon ki egziste e i annan sa relasyon ant sa antite avek Gouvernman. I pou bezwen annan en Lagreman ki kontinyen mentenir serten kondisyon pou zot *operate* sa labatwar sirtou akse kliyan.

E osi sirtou bann Lakor lo pri ki zot pe servi, ki zot pe aplike lo bann kliyan ki vin servi zot bann fasilite.

Dezyenm pwen, eski mon Minister pou zwenn avek bann fermye? Byensir. I annan plan pou nou komans zwenn avek bann lasosyasyon dan en lot kestyon ki pe vini mon ti'n mete ki nou pou zwenn dan sa dis zour.

I annan serten laranzman menm Vandredi la ki pe vini i annan rankont ki mon pou fer. E mon lentansyon se zwenn avek bann lasosyasyon ki reprezant fermye.

Mon pa pou kapab zwenn tou fermye toudswit. Me selman omwen zwenn avek zot, e komans konpran ki bann pwen ki pe vreman, vreman afekte zot. Akoz parey mon ti dir dernyen fwa mon ti dan Lasanble.

Mon lentansyon se idantifye bann keksoz pli grav ki pe arive e travay pou nou kapab rezourd sa bann gro problem ki bann fermye pe fer fas avek.

E sirtou bann keksoz ki pe vreman afekte zot abilite pou zot monte lo zot kapasite prodiksyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Vi ki mon annan ankor 6 Onorab lo lalis kestyon pou Minis.

E osi ki i annan en lot Kestyon Irzan a lafen *Question Time* ki'n ganny mete ki mon pou demann Minis pou adrese. Nou ava pran en *break* la konmela e nou ava retournen 11.15 pou kontinyen avek Minis. Alor *adjourn*.

(BREAK)

MR SPEAKER

Mersi nou ava kontinyen lo premye kestyon pou Minis mon annan 6 Onorab lo mon lalis. Nou ava termin sa seri kestyon la pou permet nou pou pas lo en lot Kestyon Irzan ki'n ganny mete pou Minis. Alor Onorab Kelly Samynadin. Ou ava poz ou kestyon *please*.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis tou Manm e tou dimoun a lekout. Mr Speaker eski Minis i kapab dir sa Lasanble konbyen vreman ki son Minister i dwa *FEROX*?

E dan ki dele letan zot pou fini pey *FEROX* enn fwa pour tou? Akoz dapre lenformasyon ki mon annan Gouvernman i dwa li anviron R3.9milyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon pe zis get tou bann lenformasyon ki mon annan la. Mon krwar sa *figure* i korek en. Mr Speaker fodre mon ava verifye en pti moman mon ava enform bann Manm.

Sa bann peyman ki reste pou pey *FEROX* i annan pou fer avek bann loperasyon *hatchery* e osi prodiksyon *animal feed*. Me selman en pti moman mon ava get mwan bann *figures* mon ava donn ou egzakteman sa sonm. Mersi Mr Speaker.

Mr Speaker si ou pa *mind* mon ava pran lezot kestyon e apre nou ava ganny sa *figure* byen en.

MR SPEAKER

Wi byen. Mersi Minis e kestyon pou Onorab Norbert Loizeau.

HON NORBERT LOIZEAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker en pti kestyon byen vit petet Minis i ava donn mwan en pe leklersisman. Minis vi ki sa sibvansyon ki ganny donneren sirtou par egzanp pou labatwar, se pou fer sir ki tou bann servis ki en labatwar i merit ofer pou bann ferme, i ganny met a dispozisyon bann ferme.

Me si ozordi ou war sa kestyon in vin dan Lasanble, se akoz labatwar i pa pe ganny fonksyonnen byen parey i sipoze. Legzanp avan mon al lo mon kestyon si ou permet mwan Mr Speaker vitman.

Ozordi nou war ki bann prodikter lavyann zot pa pe kapab touy plis ki 50 koson.

Rezon napa fason *storage*. E i annan *cold store* ki annan en pe letan pa pe fonksyonnen laba.

Me pourtan propriyeter serten manm ki propriyete *FEROX* zot annan de gran *container* 45 pye ki zot pe *store* tou zot lavyann ladan. Me selman bann pti prodikter, pa pe ganny sans pou zot kapab touy otan koson pou zot *store*.

Alors Minis si ou okouran sa sityasyon, vi ki Minis sortan pa'n fer nanryen lo sa sityasyon, eski ou pou adres sa sityasyon imedyatman pou ki sa bann pti prodikter lavyann zot kapab touy otan zannimo pou zot kapab fer zot biznes? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER

FLAVIEN

JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker zis pou retourn lo sa pwen avan. Mon'n ganny sa lenformasyon la si mon kapab enform Lasanble Lazans Lagrikiltir i dwa *FEROX* 3, 901,599.80 sou.

E sa i sonm egzakt ki pa ankor ganny peye avek *FEROX* e mwan mon langazman parey mon'n dir, se fer sir ki sa peyman i ganny fer toudswit.

E mon'n demann *PS* ek *CEO* Lazans, pou anvoy bann dokimantasyon pou ki nou kapab sinyen. E fer sa peyman ganny fer pli vit posib. Kot i konsern fasilite labatwar Mr Speaker, laranzman ki Gouvernman i annan ek labatwar dapre bann lenformasyon ki mon'n kapab gannyen, i pa enkli *storage*. Bann zannimo i ganny anmennen i ganny touye, netwaye i ganny *blast freeze*.

E landmen sa dimoun ki propriyeter sa lavyann i sipoze pran son bann lavyann, e al dan son prop *storage*.

E sa laranzman ki egziste aktyelman. Petet serten dimoun i kapab ganny laranzman avek sa bann propriyeter, me selman i an deor sa laranzman ki Gouvernman i sipoze annan avek labatwar.

E mon krwar i en pwen enportan ki Onorab in leve, e i enn bann keksoz ki nou bezwen vreman reflexir lo la. Si i annan en mankman *storage*, then nou pou bezwen adres li koman enn bann defi ki fermye i fer fas avek. E vin avek bann solisyon pou ki nou kapab adres sa problemn.

Me selman parey mon'n dir i pa neserman relye avek

laranzman pou *operate* labatwar. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Chantal Ghislain.

HON CHANTAL GHISLAIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon annan de pti kestyon.

Minis ou'n dir ki pri pou touy koson labatwar pou reste R500, menm si oparavan mon ti'n konpran 800.

E Minis lefet ki annan prodikter deza fini pey zot R500 pou al touy zot koson labatwar. Ki garanti ki ou donn sa Lasanble ki *FEROX* pa pou al li osi *claim* sa R300 ki i ti abitye gannyen koman *subsidy* avek Gouvernman?

Mon dezyenm kestyon Minis ou'n koz lo *issue* later avek konstriksyon nouvo labatwar. Eski si nou memwar i servi nou byen, lannen pase ti annan en bout later ki ti'n fini ganny idantifye dan distrik Grand Anse Mahé pou fer nouvo labatwar e ti menm annan plan osi ki ti'n fini preski fini fer.

Eski Minis nou pe koz lo sa menm bout later Grand Anse Mahé ki ti annan lobzeksyon sorti kot bann dirizan dan sa distrik? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. R500 pou touy koson i pri ki kontinyen ganny mentenir. E mon krwar pa si i annan gran posibilite pour sa lakonpanyen fer doub *claim* lo sa sibvansyon.

Akoz, lenformasyon i ganny rikorde par sa zofisye ki la kot labatwar toulezour, sak fwa i pe *operate*.

E sa lenformasyon i ganny transmet kot Lazans e i osi ganny *crosscheck* avek kilo lavyann ki ganny prodwir.

Alor ou pa kapab prodwir plis kilo ki lakantite zannimo i ganny touye. Alor i napa bokou posibilite pou sa arive.

Later pou labatwar lenformasyon ki mon'n gannyen se ki mon krwar ti annan de opsyon. Ti annan en opsyon Montagne Posée avek Grand Anse me sa opsyon Grand Anse i pa ti ganny adopte par tou parti.

Alor pa tou bann *partie prenante* dan sa diskisyon later ki ti tonm dakor lo sa *site*. Alor se sa enn bann keksoz ki'n arive e ki'n kree sa blokaz. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Bernard Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pran laparol ozordi koman *MNA*, Les Mamelles kot sa fasilite labatwar i sitye. Kot nou'n soutenir li pandan plis ki 30an. E mon ti ava kontan swet Minis la byenveni parmi nou ozordi.

Mon kestyon i al en pti pe pli lwen ki sa enn ki'n ganny poze par Onorab Norbert Loizeau. E avek ou permisyon Mr Speaker, mon pou fer li antre dan katriyenm porsyon sa kestyon ki Onorab Waven William in demande.

E sa se lo sityasyon stokaz, eski Minis ozordi oubyen dan enn son bann entervansyon ki pe vini byento kekfwa dan Bidze, i kapab regard sa sityasyon *storage facilities* dan nou pei?

Akoz ozordi nou vwar ki en problem ki relye avek labatwar. Enn bann problem se ki ou pe anmenn zannimo dan labatwar ki ou pou met lo marse imedyatman.

Alor ki si kekfwa ti annan plis fasilite stokaz pou bann zannimo ki'n fini pas atraver labatwar.

Sa problemn pa ti pou osi *acute* e donk i ti ava vin en alezman lo problemn labatwar. Eski Minis i kapab reflekte lo la pou nou silvouple? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon krwar i en pwen vreman pertinan e i enn bann keksoz ki nou kapab ki kapab ganny anmenn devan koman enn bann target, pour Minister Lagrikiltir.

Akoz parey Onorab in fer sorti. I enn bann keksoz ki pou lenfliyans la fason ki nou arive zwenn sa target pou prodiksyon lokal.

E osi enn sa target pou met bann lavyann a ki'n prodwi lokalman lo market. Alor mon krwar ki i enn bann keksoz ki nou pou bezwen pran kont. E letan nou ava fer nou lentervansyon e bann planifikasyon dan bann lannen ki pe vini. Mon krwar i enn bann keksoz ki nou bezwen retenir e fer sir ki i annan en target ki vreman ase anbisyé lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Rosie Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour Minis e bonzour tou dimoun ki pe ekoute dan lakour.

Mon kestyon mon krwar in ganny pas lo la enn pti pe de fwa, akoz mon ti pe koz lo plizoumwen lo kapasite nou labatwar vizavi bann lavyann ki ganny touye toulezour.

E mon ti pe zis mazine si eski Minis in mazin lo stratezi met an plas en *cold storage* par egzant, pou *store* bann lavyann fre sirtou ban lavyann fre sorti labatwar. Pou donn en pli bon *deal* bann fermye lokal. E osi mon krwar bouse osi zot ava zot lespri i ava en pti pe anpe.

Redwir nou kapab osi redwir bann lavyann ki enporte, ki nou pa konnen vreman ki'n met ladan dan bann *processes* ki'n pas ladan.

Ogmant nou prodiksyon Nasyonal. Apre osi donn Sesel donn Seselwa en pli bon ladyet. Akoz nou'n trouve poudir bann lavyann enporte nenport ki prodwi enporte i pas dan en bann *processes* avek en bann lezot keksoz ki adisyonnen avek ki annan de fwa nou pa konnen.

E petet mon krwar Minister i devret mazin lo sa sityasyon, fer en bon plan ouswa en bon *financial cost* pou regarde ki direksyon i pou pran vizavi avek tou sa bann sityasyon pe arive la.

Apre pou met en *national storage* ki annan en bon kapasite. Pa zis pou lavyann me selman larestan keksoz osi ki bann fermye lokal i ganny prodwi. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon krwar sa pwen i al dan menm laliny ki sa ki Onorab Georges in koz lo la. Lenformasyon ki mon annan la se ki prodiksyon i 31 poursan, sa ki nou konsonmen e prodiksyon poul i 35 poursan sa ki nou konsonmen.

Mon krwar avek adisyon bann keksoz parey *storage* bann fasilite parey *storage*. Nou kapab tre vitman depas 50 poursan e nou kapab vreman war nou avek en marse kot prodiksyon lokal i vreman kapab ganny abzorbe dan en fason ki nou pa ganny okenn problemm avek.

Alor pou mwan mon krwar i en pwen vreman

pertinan e mon pou met sa devan koman enn bann target ki nou bezwen zwenn pour ki nou kapab pous nou prodiksyon ankor plis.

Akoz target inisyal ti 50 poursan be nou bezwen osi vwar ki mannyer nou kapab menm al par lao sa 50 poursan, pour ki nou kapab soutenir nou bann dimoun ki prodwir lokalman.

Me osi satisfere nou market e *save* lo enportasyon. Alor mon resevwar dan en fason tre byen. E mon tann byen kler ou mesaz e nou ava met li dan bann plan ki pou ganny fer pou asiste prodiksyon lokal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker enn mon kestyon mon ti pe al demande in fini ganny demande. Mwan annan en lot pti kestyon pou Minis Mr Speaker. Mon kestyon i pirman ekonomik, eski Minis parey Minis in dir nou pe sey ogmant lakantite prodiksyon lokal ki nou pe anvi fer dan pei?

Avek sa nou konnen petet pou annan plis zannimo pou ganny touye labatwar. E avek sa i vin kou adisyonnell pou sibvansyonnn zannimo par latet

zannimo pou bann ferme. Mekanizm ozordi pou sa sibvansyon i atraver *Livestock Trust Fund*. E *Livestock Trust Fund* i ganny son larzan atraver *levy* ki ganny mete lo lavyann ki ganny enporte.

An vi sityasyon ekonomik eski Minis i krwar poudir dan le fitir, ler prodiksyon i ogmante eski pou annan nesosite pou revwar *levy*? Ouswa Minis or Minister i annan en nouvo mekanizm petet pou kapab sibvansyon logmantasyon ki pou annan dan prodiksyon *Livestock* avek bann diferan plan ki'n deza ganny met, e ki pe ozordi aport fri? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Anmezir ki prodiksyon i monte bann sityasyon byensir pou diferan akter dan prodiksyon i sanze.

E i pou bezwen annan tout en diskisyon avek finans anmezir keksoz i devlope. Parey ou'n fer resorti i annan sa pwen kot i konser la kantite *subsidy* ki bezwen ganny donner anmezir ki prodiksyon lokal i monte.

E kantite ki ou pe anmase lo *levy* e kantite ki ou pe donner. Alor i pou en kestyon revwar e aziste, adapte anmezir sityasyon i evolue.

Me pa fodre nou bliy target. Target se prodiksyon lokal e siport i kapab vin dan diferan fason. I kapab vin atraver *levy* me ou kapab vin atraver lezot mekanizm osi.

Alor i posib ki letan ou arive e serten pwen dan ou prodiksyon. Ou kapab *switch to* serten lezot kalite mekanizm ki osi ede dan prodiksyon lokal.

Be selman ki pa fonde zis lo en *levy*. Alor i kapab annan lezot konbinezon e mon krwar sa i en diskisyon ki nou bezwen fer a diferan pwen anmezir ki prodiksyon i monte.

E si nou arive sot par egzanp 50poursan *then* mon krwar nou pou dan en pozisyon pou nou kapab revwar sa ansanm avek Minister Finans ki mannyer nou kapab vin avek nouvo fasilite pou soutenir prodiksyon lokalman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi mon annan Onorab Waven William ki ti'n lev son lanmen pou en dezyenm fwa ki mon'n pase. Me selman vi ki li ki ti demann kestyon orizinal mon ava permet li poz dernyen pwen klarifikasyon. Onorab.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker pou akord mwan sa privelez. Mr Speaker, mon ti a kontan demann Minis si i kapab konfirman ki par lefe ki sa labatwar Nasyonal ki ti pe al ganny konstri lo sa sit Grand Anse Mahe.

Par lefe ki Minis li menm li, i vreman doue dan laspe lanvironnman. Mon ti a kontan i eksplik sa Lasanble si sa sit ki ti pe swazir pou zot fer sa labatwar Nasyonal, ti le sit ideal lefe ki i o bor en larivyer, dan en lanmar, devan en *Housing Estate*, e si Dirizan e kominote Grand Anse Mahe pa ti annan rezon pou defann zot drwa vizavi sa konstriksyon sa labatwar?

Mon lot kekyon Mr Speaker, Minis si mon konpran ou byen, ou'n dir sa Lasanble ki ti annan en reprezantan Minister kot labatwar. Minis pa i montre serten linefikasite, par lefe ki ou annan en zofisye ki baze laba, sa sityasyon kot labatwar i degrade. E dapre mon konesans *ex-Minister* ti byen okouran poudir lenformasyon sorti kot *FEROX* in ganny anvoye kot li byen avan eleksyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa de pwen. Kot i konsern sa labatwar Grand Anse, mon krwar evalyasyon ki pou determinen vreman ki lenpak sa labatwar i annan dan sa lanvironnman lokal. Byensir si evalyasyon i montre ki son lenpak lo kalite lavi bann dimoun, e lo kalite lanvironnman otour. Par egzamp lanvironnman lanmer, delo, i pou enportan.

Alors mon krwar desizyon i bezwen ganny fer, pou sa labatwar pa ganny konstri dan sa landrwa. Me selman nou konnen i osi annan solisyon teknik, pou serten problem ki en labatwar i kapab kree. Pou annan son delo sal kapab ganny trete. Ou annan son loder i kapab ganny trete. Ou annan diferan keksoz ki kapab ganny fer pou limit son lenpak.

Me selman parey mon'n dir se en evalyasyon ki pou determinen vreman kwa ki sa labatwar i pou koze. E ki kalite desizyon pou bezwen ganny fer lo la. E byensir sa evalyasyon i pou bezwen ganny ekspoze avek bann dimoun ki frekant, ouswa ki reste dan sa landrwa. Alors i pou bezwen enplik tou sa bann dimoun, e zot pwennvi i

bezwen ganny met ater. Pou ki nou konpran byen kler ki zot pozisyon vizavi sa proze. E ki vreman lenpak i pou annan lo zot.

Kot i konsern labatwar. Wi i annan en dimoun kot labatwar. E son louvraz parey mon'n dir, son louvraz se asire ki i annan sa bann rikord. Sa bann rikord i ganny garde. E ki lenformasyon i ganny transmet kot lazans letan bann zannimo pe ganny *process*. Sa dimoun mon pa okouran si in anmenn lenformasyon kot SAA. Mon pa konnen sa. Sel keksoz ki mon konnen se ki ti annan en let ki'n sipoze ganny donneren avek bann kliyan direkteman par *FEROX*.

Alors mon pa okouran si sa dimoun in ganny donneren en mesaz pou li transmet, e i pa'n transmet. Sa i lenformasyon ki mon pa konnen, e mon pa kapab dir wi ou non, si i ti ganny notife boner oubyen non. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Avek sa nou'n ariv a lafen sa premye kestyon. Nou annan en lot Kestyon Irzan ki'n arive apre dele 24 erdtan ki ganny stipile pou bann Kestyon Irzan. Me en Manm i permet demann en kestyon en Minis ki la prezan avek nou, en kestyon apre ki *Question Time* in

terminen. E pou sa kestyon mon ava apel Onorab Wallace Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mersi Mr Speaker pou aksepte pou pran mon Kestyon Irzan. Kestyon in vin an vi ki nou'n war poudir Minis ti pe vin reponn kestyon dan Lasanble. Alors nou'n profite dan plas ki nou kriy li en lot zour, nou fer en sel tap de zwazo ek menm ros. Mr Speaker mon kestyon i lir koumsa;-

Swivan konsern ki'n ganny eksprimen avek striktirasyon Gouvernman pou Departman Lagrikiltir, (la mon pe koz portfolyo Gouvernman).

(1) Eski Minis i kapab dir ek sa Lasanble, akoz en tel desizyon in ganny pran pou met Lagrikiltir avek Lanvironnman?

(2) Ki ou Minister pe fer pou konsilte avek bann prodikter, e lezot akter dan sa sekter ki pe eksprim serten konsern? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER

FLAVIEN

JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Pwen limero, (1) i konsern desizyon

pou met Departman Lanvironnman ansanm avek Departman Lagrikiltir. Mr Speaker desizyon pou form sa, pou sa de departman, pou Departman Lagrikiltir tonm ansanm avek Departman Lanvironnman ek Sanzman Klima dan en sel Minister, sa i desizyon ki sorti kot Gouvernman.

Mon pa'n enplike dan sa desizyon li menm. Mon'n ganny apwente dan sa rol Minis. E mon konpran mon rol koman en dimoun ki la pou fer marse, fer fonksyonnen sa Minister. E ed li delivre lo bann target ki Gouvernman in *set*.

Konsernan dezyenm pwen Mr Speaker. Mr Speaker, ozordi i fer apepre 3zour depi ler ki lasosyasyon, en Lasosyasyon Fermye in fer sorti konsern lo medya. Dat ki mon'n ganny sa lenformasyon ti le 7 Novanm. Ozordi le 10, alors i fer apepre 3 zour. E dan sa dele letan i tre difisil pou zwenn avek sa bann dimoun e fer zot, e konpran zot problemm. E diskit avek zot e konpran zot problemm. Akoz i fer apepre 3 zour depi ler ki mon'n ganny donner sa lenformasyon.

Mon pe fer laranzman pou zwenn avek bann Lasosyasyon Prodikter Lagrikiltir, dan sa prosen 10 zour, pou pran kont

tou zot dan konsern. E apre travay avek bann departman ek bann lazans konsernen, pou adres bann problemm ki zot annan.

Vandredi menm mon pe zwenn avek sa de *Chair* Praslin. E mon annan plan avan lafen semenn prosen pou zwenn avek bann lasosyasyon Mahe. E osi mon krwar i annan enn La Digue ki mon bezwen zwenn avek zot. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. En moman, mon a note ki premye pwen dan kestyon Onorab Cosgrow, mon le zot not repons Minis ki sa i pa son responsabilite. Me responsabilite Prezidan. Alors annou evit Kestyon Siplemanter lo la. Par kont lo dezyenm pwen, nou a permet Kestyon Siplemanter, e nou a komans avek Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan remerci Minis pou son larepons. Mon ti a kontan *remind* Lasanble, *remind* Minis osi ki poudir sa kestyon ki mon'n demande i pa neserman pou Lasanble. Me pou konsern ki'n leve parmi bann akter dan sa sekter. Alors ler mon pe demann sa kestyon, mon pe vremen demann pou

bann fermye, pou bann dimoun ki pe fer prodiksyon.

Mon ti a swete ki petet, mon konnen ki Minis i nouvo dan sa portfolyo. Me solman mon ti a swete ki Minis, ti a kapab rod serten lesplikasyon avek bann dimoun ki'n kree bann diferan portfolyo. E petet donn en lesplikasyon avek, pa zis mwan. Pa zis Lasanble. Me bann dimoun ki pe ekout nou, bann dimoun ki dan sa sekter ki annan serten lenkyetid.

Akoz sa Minister in ganny serten lenportans dan lepase ler i ti ganny fer Minister Lagrikiltir ek Lapes. Sertenman pou donn sa Minister sa lenportans. Ozordi dan sa letan COVID, i bokou, bokou pli nesaser, ki nou donn bokou lenportans sa Minister. Akoz nou menm nou ki pe dir annou prodwir lokal, annou fer bokou plis keksoz lokal. Donn valoriz nou fermye. So, mon ti ava espekte omwen nou kapab ganny en leksplikasyon.

Mr Speaker, mon napa siplemanter *as such*. Me solman mon ti a kontan demann en pti, non, in dir pa siplemanter lo la. Mon pe demann lo dezyenm. Mon pe fer lo dezyenm Mr Speaker, parey ou'n dir Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ale poz ou kestyon Onorab silvouple.

HON WALLACE COSGROW

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker eski ler Minis in fini konsilte avek tou bann dimoun ki'n konsilte, mon konpran i annan zis 3 zour. Ler in fini konsilte, eski Minis i kapab donn en lesplikasyon avek Lasanble, ki bann desizyon, ki bann propozisyon ki'n ganny met devan li, e ki bann desizyon ki Gouvernman pou pran lo sa size? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon krwar ki Mr Speaker in eksplike ki sa premye pwen kot i konsern portfolyo. Mon pa annan nouvo lenformasyon lo la.

Kot i konsern diskisyon avek bann akter dan Sekter Lagrikiltir, byensir mon pou zwenn avek zot. Me selman Onorab i bon note ki menm si in annan komanter, e konsern in ganny eksprimen dan medya. Mon pa'n ganny anvoye okenn pwen konsern ziska konmela.

Alors byensir letan mon pou diskit avek zot, mon pou pran sa bann pwen konsern

nou pou note. E mon pou kapab letan Lasanble i apel mwan, eksplik Lasanble byen kler ki bann konsern prensipal ki'n ganny met devan. E ki mannyer mon pou fer pou rezourd sa bann problemn.

E sa i mon langazman ki mon pe donnen ozordi. Apre ki mon'n fini zwenn avek zot, mon pare pou donn Lasanble en *update*. Ouswa menm vi ki zot in al dan medya, nou kapab donn en repons dan medya osi. Ki nou pe fer pou nou adres konsern sa bann akter dan Sekter Lagrikiltir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker dan sizyenm Lasanble i annan en kestyon ki ti ganny anmennen par Onorab William o bor mwan. Konsernan en bout later o bor Sant Biodiversite, ki ti pe al pran pou fer en prodiksyon fri, i annan non spesifik ki zot mansyonnen sa, mon pa mazine mannyer i apele.

Sa letan, Onorab Cosgrow ki ti Minis Lanvironnman, ki ti vin reponn sa kestyon. E i ti dir avek nou poudir SAA ou Minister Lagrikiltir, ti pou

bezwen fer serten komanter avek son Minister konsernan sa proze. Alors kestyon ki mon pe demann Minis, eski i annan en relasyon etrwat, direk ant Lagrikiltir avek Lanvironnman, ki fer ki ou dimoun parfe pou fer sa responsabilite? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mersi Mr Speaker. Mon krwar i kler poudir i annan plizyer loperasyon ki ganny fer lo kote lanvironnman ouswa lagrikiltir, ki annan sa relasyon ase etrwat. Oun nonm enn kot i konsern *gene bank* ki sipoze ganny fer Barbarons.

Dan bann target par egzantp ki'n ganny met devan mwan koman bann lobzektif Nasyonal, ki nou bezwen *achieve*. I annan pou fer avek nou bann lafore *altitude*, ki pa pe ganny byen servi. Kot ou kapab entegre, prodwir diferan prodiksyon, diferan kalite aktivite ekonomik relye avek lagrikiltir. E fer devlope sa ansanm avek son laspe lanvironnman.

Alors i annan serten keksoz ki i tonm ansanm lagrikiltir ek lanvironnman. Byensir lagrikiltir i annan son bann laspe ki prodiksyon entansif, e ki teknikman zis lagrikiltir. Me i annan plizyer lezot aktivite ki zwenn. Kot sa de sekter i zwenn tre pros ansanm, sirtou dan en lanvironnman Sesel kot lespas i limite. E nou bezwen balans tou lede aktivite enn akote lot.

Alors i annan sa relasyon. E mon krwar i ase kler dan plizyer ka, poudir sa relasyon i kapab ganny devlope etrwatman. Tou lede a kote kanmarad. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Naddy Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker avek ou permisyon menm si ou'n dir ki pa bezwen oriyant nou kestyon ver premye bout kestyon orizinal, be solman lenpresyon ki nou pe ganny donner, konmsi ou a krwar personn pa konnen ki mannyer striktir Gouvernman i marse. Mon ti anvi zis Minis i konfirman si dan son Minister, tou sa bann departman ki tonm anba la. Si zot annan en administrater ki administre sak

sa bann departman? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Wi Onorab ou annan en Minis, me sak sa bann departman, lagrikiltir, Lazans Lagrikiltir, bann diferan morso departman ek lazans anba Lanvironnman. Sakenn i annan son parey ou dir son *administrative head*, ki anmenn aktivite sa lorganizasyon lo sa bann lobzektif ki'n ganny determinen par Gouvernman.

Alors i pa toultan ki sa bann dimoun, tou i depan egzaktaman lo sa ki Minis pe fer. Me sakenn i ganny donner son *guidelines*, e i swiv. E i fer ki i bezwen *achieve* son bann target. Alors i annan sa striktir ki deza la. E pou mwan i pa toutafe konfizan ant sa bann diferan departman. E mon krwar zot kapab fonksyonnen enn a kote lot, pou kapab *achieve* bann lobzektif ki zot in ganny donner. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Andy Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou bann koleg Onorab. E tou ki a lekout. Bon mon koman en Manm elekte, permet mwan Mr Speaker pou zis fer en pti *statement* avan. Mwan koman en Manm elekte, so mon le dir Minis poudir mon santi mon fyer ki ou la devan. E nou lo sa kote latab nou ti vote pou met ou dan sa *seat*, akoz nou garanti ki ou kapab pran sa portfolyo, menm ki in met ansanm avek Lanvironnman.

Akoz i kler ki parey i annan bann kestyon ki pe ganny demande la. So, mon kestyon i viz koumsa;- ki vremen lasirans ou kapab donn nou ki malgre sa de portfolyo i ansanm, e ou garanti poudir bann negligans parey bomaten ki nou'n tande, 3 ekek milyon in annan negligans e in napa lobzervasyon. Ki ou kapab garanti nou ki i pa pou arive sa bann keksoz anba ou sipervizyon? Mersi.

MR SPEAKER

Onorab sel problem ek ou kestyon, ou pe retourn lo kestyon premye la. Me selman ou pa blok liberte lekspresyon. Mon a permet Minis kontinyen. Zis note.

HON ANDY LABONTE

Non, i an relasyon avek sa de Minister.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Eski mon kapab asire ki fonksyonman sa bann lorganizasyon i mars byen e zot kapab delivre? Mr Speaker mon krwar ki bann lorganizasyon lafason ki zot fonksyonnen, i en kestyon sa Minis byensir. E son sipervizyon ki i annan lo son bann dimoun ki responsab sa bann lorganizasyon. Me i osi annan pou fer avek bann prosedir ek bann keksoz ki'n ganny met an plas dan sa bann lorganizasyon fer zot fonksyonnen.

Mwan ki mon vwar, se ki dan serten ka, i annan serten keksoz ki kapab ganny amelyore lo kote prosedir. E lo kote lafason ki dimoun i fer zot louvraz. E sa, menm si ou met de diferan departman ki napa naryen pou fer ek kanmarad, ou antre ladan e ou vwar poudir keksoz pa pe ganny fer dapre prosedir ki sipoze ganny fer. Pou mwan se adres sa prosedir. I pa en kestyon si i relye oubyen i pa relye ek kanmarad.

Alors si en departman son bann peyman i an retar, adres sa retar dan peyman. Menm si enn i Lanvironnman, enn i Lagrikiltir, i pa fer en gran diferans. Se en Departman Gouvernman ki sipoze fonksyonnen dapre serten lavites. E ki sipoze delivre dapre serten lareg ki'n ganny etabli, menm par Minister Finans i ganny etabli sa bann lareg.

Alor fer li fonksyonnen dapre sa bann lareg ki in ganny etabli. Alors pou mwan i sa. I pa toultan en kestyon si i relye avek ou, ouswa si i relye avek ou *area* konpetans. Me i plito fer marse sa Departman Gouvernman, parey i sipoze delivre son servis pou son bann kliyan ki tou nou manm piblik i laba deor. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Annou pa bliye nou pe demann siplemanter lo kestyon Onorab Cosgrow silvouple. Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, avan mon demann mon kestyon mon ti a kontan alert ou latansyon *to Order 83* nou *Standing Orders*. Ok? E la mon pou sit ou koman lotorite ki mon pou servi pou *as sa applicable authority* pou eksplik

mon rezon mon pe *raise* sa *Order*.

Bomaten mon ti demann avek ou ki koman *mover* kestyon, mon pou kapab fer demann en dernyen kestyon a *this* konvansyon ki'n ganny etabli. Ou ti dir mwan ou a gete. Onorab William in fer menm zafer, e ou, ou fer en *statement* koman *mover* kestyon ou pou donn li dernyen mo. So sa i en konvansyon ki ou'n fer. Non, non, i pa kestyon *ABC*.

Dezyenm pwen ki mon le met devan ou, e sa i konsern *Order 8 (2)*, *decorum* e lafason ki nou pou fer *practice* dan Lasanble. Ler mon bann Manm i fer *statement* lo zot kestyon lo mon kote latab, ou aret mon bann Manm, ou dir zot, zot pe fer *statement*. En Manm lo lot kote latab, i *actually* i dir ou i pe al fer en *statement*. Ou les li fer son *statement*. Par lo la i demann en kestyon ki an deor kestyon ki devan nou, e la ou *allow* sa kestyon.

Mon pe zis met sa a ou latansyon. Mon pa'n *disturb* personn. Mon'n les tou dimoun demann kestyon parey ou dir a laliberte lekspresyon, mon ti a kontan apresye ki ou ofer mon kote latab menm tretman. Akoz mon krwar ou en dimoun ki *fair*. Istorikman ou'n pas

atraver en kantite keksoz ki ou'n deza eksprimen lo medya.

E mon ti a kontan ki a sa moman ki nou dan sa pozisyon, nou anpes bann Manm lo sa kote, eksprim zot lekòr. Akoz Onorab Cosgrow in ekout ou. I pa'n demann kestyon lo sa premye bout. So, mon ti ava apresye ki sa i ganny met lo rikord.

So, mon kestyon pou Minis Mr Speaker, i lir koumsa, lo sa dezyenm bout ki ou'n eksprimen, ou'n eksprim koezyon ki kapab egziste ant sa de Minister. Ou Minister i enn bann *key Referral Agencies* ki annan. E i bezwen fer bann *referral* lo bann proze. E la bann proze lagrikiltir i pou enn bann eleman enportan ladan. Mon konnen ou konn tre byen fonksyonman ou Minister *as a Referral Agency* akoz sa i ou domenn. E ou domin li tre byen.

Eski ou pa krwar ki annan sa de Minister ansanm, e ou koman en *referral agency*, sa i kapab afekte abilite ou departman pou donn en *referral* baze lo ki ou ava annan bann *internal pressures between* ou de departman *within* ou Minister? Akoz mon pe swiv *statement* ki ti'n deza ganny fer dan sa Lasanble par sa dimoun ki ti asiz dan mon pozisyon.

E sa *statement* sete ki Departman Lapes ek Lagrikiltir pou annan zot prop Minister. Akoz lanfaz ki nou le mete lo sa de departman, e lakantite Mosyon ki'n ganny anvoye par lot kote latab. Dayer atraver ou Mr Speaker, mon war i drol Onorab Adelaide pe reste trankil lo la. Akoz sa i en size ki'n koz bokou lo la. Sete pou donn prominans sa bann Minister.

So prenon kont sityasyon ki nou lanfaz ki nou mete lo lanvironnman, sey eksplik nou, mon konnen ou kapab, ou en msye tre entelizan. Eski ou krwar poudir sa pa pou afekte abilite pou nou kapab vreman donn sa Minister son prominans? Si ou santi i non, mon konpran. Me sey eksplik nou ki mannyer zot pou reorganiz zot, pou zot kapab travay lo sa baz? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a fer resorti ki ou kestyon pa ditou en siplemanter lo kestyon ki Onorab Cosgrow in demande.

(laughter)

MR SPEAKER

Me toudmenm mon a permet Minis adres li. Si i kapab fer li kourt.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Ok Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Ki konsern abilite pou determin serten, pou pran serten desizyon ki konsern lagrikiltir an relasyon avek lanvironnman.

Sa size *referral* lo kote lanvironnman i ganny fer anba Lalwa. Alors i annan Lalwa, par egzanp Lalwa Proteksyon Lanvironnman ki determinen konmkwa serten proze i sipoze ganny pas dan en prosedir, avan ki desizyon i ganny pran lo la. Alors mon war li koman en keksoz ki, menm si i anba menm sapo, i totalman endepandan avek kanmarad, e i difisil pou enn ganny enfliyanse par lezot.

Akoz par egzanp desizyon ki ganny pran lo kote lanvironnman, i ganny pran dapre serten prosedir. I annan serten *guideline* ki ganny swiv. E konpozisyon bann dimoun ki fer desizyon lo la i kler. E sa desizyon i endepandan avek tou lezot lenfliyans ki ou annan, menm dan sa Departman Lanvironnman li menm. Akoz i en kestyon form bann group

teknik. Fer bann dimoun fer evalyasyon, e soumet li dapre serten prosedir.

Alors i posibil pou annan, i *mean* mon konpran ki ou annan serten konsern. E i normal pou annan serten konsern. Me selman mon kapab garanti ou ki i pa en keksoz ki merit pe arive. E mon pa vwar ki i kapab arive kot sa kalite lenfliyans i ganny egzerse lo desizyon par egzanp lo kote lanvironnman par Departman Lagrikiltir. Akoz zot de keksoz totalman endepandan. E ki ganny fer anba en lot Lalwa ki endepandan, e kapab ganny *challenge* par en dimoun an deor. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Johan Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, si ou ava permet mwan. Mon napa en *statement* pou fer avan mon demann mon kestyon. *Minister*, anvi tou sa bann *misunderstanding* ki devlope otour kestyon ki ou'n ganny poze, mon ti a kontan ganny ou *reassurance*, eski ou, Minis ou konfortab pou vin devan Lasanble, donn leklersisman, donn lesplikasyon tou bann *stakeholders*, Lasanble li menm

e Lepep Seselwa an zeneral lo okenn konsern ki ganny leve par okenn personn dan sa sosyete?

E ki ganny anmenn devan Lasanble par enn zot reprezantan, ki bann *MNA*. Eski ou konfortab Minis pou ou partisip e avans la demokrasi Seselwa an avan dan sa fason? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab pou ou kestyon. Minis.

**MINISTER FLAVIEN
JOUBERT**

Mersi Mr Speaker. Mon krwar mon pou bref. Larepons se wi. Bann Onorab se zot louvraz pou anmenn devan mwan bann konsern ki bann dimoun, bann *constituent* i annan. E i mon devwar pou mwan kapab reponn zot le meyer fason posib. E anmenn bann solisyon ki kapab ganny anmennen pou sa bann pwen letan i ganny leve. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon azoute selman pou Onorab Loze ki tou Manm i annan privez anmenn nenport kestyon pou bann Minis. E ou kapab lev li nenport ler, ou donn *notice*, ou anmenn ou kestyon. Me selman i annan en

prosedir pou Kestyon Siplemanter. E Kestyon Siplemanter i vedir Kestyon Siplemanter. Mersi Onorab kantmenm, e mon a pas pou Onorab Chantal Ghislain. Onorab Ghislain poz ou kestyon.

HON CHANTAL GHISLAIN

Mersi Mr Speaker.

(Technical issues)

MR SPEAKER

Mersi bokou. Me avek sa nou'n ariv a lafen nou seri kestyon. Tou dimoun ki lo mon lalis in ganny loportinite poz zot kestyon. Mon a remersye Minis pou son letan ki in pase avek nou. E osi pou prezans son Sekreter Prensipal. E mon espere nou'n eklersi sa bann size pou nou lodyans deor. Mersi Minis, nou a envit ou pou kit lasal.

***(MINISTER FLAVIEN
JOUBERT WAS EXCUSED
FROM THE HOUSE)***

MR SPEAKER

Madanm Clerk i midi, mon krwar avek sa nou a *adjourn* e nou a rebran 2er apre midi. E ler nou rebran nou a pran bann

item ki nou'n manke, *Papers Laid*. E osi mon ava anonse ki nou bezwen en *meeting ABC*. Alors bann Manm ki konsernen nou a zwenn 1.15. 1.15 i a bon, e nou a pare pou rebran 2er. Wi Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mon pa anv pran laparol apre ou. Me mon ti a kontan zis *remind* lot kote latab avek lo nou kote osi, ki nou *still outstanding* lo bann konpozisyon bann Komite. E kekfwa apre midi si letan i permet, nou ava kapab anons sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Alors nou ava *adjourn*.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou bann Manm. E bonn apre midi telespektater. Nou demann en pti leskiz pou sa retar dan komanse. Nou *Assembly Business Committee* in bezwen desid lo plizyer size ki konsern deroulman nou Lasanble. E se pou sa ki nou'n pran en pe plis letan.

Nou a kontinyen prezan avek nou *Order Paper*. Nou annan premye *item* ki nou ti sote bomaten. E sa se

Presentation of Papers. E pou sa mon a demann Madanm Clerk.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou bann Manm. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker i annan 67 *S.I* lo nou *Order Paper* ki pou ganny lir. Mon pou lir lanmwaye, lot lanmwaye i pou ganny lir par Madanm Deputy Clerk.

S.I. 88 of 2020 Customs Management (Tariff and Classification of Goods) (Amendment) (No. 3) Regulations, 2020

S.I. 89 of 2020 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.2) Order, 2020

S.I. 90 of 2020 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.3) Order, 2020

S.I. 91 of 2020 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.4) Order, 2020

S.I. 92 of 2020 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.5) Order, 2020

S.I. 93 of 2020 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.6) Order, 2020

S.I. 94 of 2020 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.7) Order, 2020

S.I. 95 of 2020 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.8) Order, 2020

S.I. 96 of 2020 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.9) Order, 2020

S.I. 97 of 2020 Development Bank of Seychelles Guarantee Order, 2020

S.I. 98 of 2020 Customs Management (Prohibited and Restricted Goods) (Amendment) Regulations, 2020

S.I. 99 of 2020 International Trade Zone (Declaration of Zone) (No.3) Notice, 2020

S.I. 100 of 2020 International Trade Zone (Declaration of Zone) (No.4) Notice, 2020

S.I. 101 of 2020 International Trade Zone (Declaration of Zone) (Revocation) (No.2) Notice, 2020

S.I. 102 of 2020 Tourism Development (Accommodation Establishments) Regulations, 2020

S.I. 103 of 2020 Tourism Development (Vertical Integration) (Amendment) Regulations, 2020

S.I. 104 of 2020 Excise Tax (Fuel Exemptions and Concessions) (Amendment) Regulations, 2020

S.I. 105 of 2020 Beneficial Ownership Act (Commencement) Notice, 2020

S.I. 106 of 2020 Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Tourism Act (Commencement) Notice, 2020

S.I. 107 of 2020 Beneficial Ownership Regulations, 2020

S.I. 108 of 2020 Anti-Money Laundering and Countering the Financing Terrorism Regulations, 2020

S.I. 109 of 2020 Absa Bank (Seychelles) Limited Guarantee Order, 2020

S.I. 110 of 2020 Al Salam Bank of Seychelles Ltd Guarantee Order, 2020

S.I. 111 of 2020 Bank of Baroda Guarantee Order, 2020

S.I. 112 of 2020 Bank of Ceylon Guarantee Order, 2020

S.I. 113 of 2020 Development Bank of Seychelles Relief Scheme for Micro, Small and Medium Enterprises) Guarantee Order, 2020

S.I. 114 of 2020 Delegation of Authority (Public Debt Management) Order, 2020

S.I. 115 of 2020 Mauritius Commercial Bank (Seychelles) Ltd Guarantee Order, 2020

S.I. 116 of 2020 Nouvobanq Guarantee Order, 2020

*S.I. 117 of 2020
Seychelles Commercial Bank
Guarantee Order, 2020*

*S.I. 118 of 2020 African
Development Bank (Covid 19
Crisis Response Budget Support
Programme) Debt Order, 2020*

*S.I. 119 of 2020 Elections
(Amendment) Act, 2020
(Commencement) Notice, 2020*

*S.I. 120 of 2020 Political
Parties (Registration and
Regulation) (Amendment) Act,
2020 (Commencement) Notice,
2020*

*S.I. 121 of 2020 Anti-
Corruption (Amendment) Act
2020 (Commencement) Notice,
2020*

E prezan mon ava pas
laparol avek Madanm Deputy.
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Madanm
Deputy Clerk.

MADAM DEPUTY CLERK

*S.I. 122 of 2020 Financial
Institutions (Amendment) Act,
2020 (Commencement) Notice,
2020*

*S.I. 123 of 2020 Financial
Services Authority (Amendment)
Act, 2020*

*S.I. 124 of 2020
Foundations (Amendment) Act,
2020 (Commencement) Notice,
2020*

*S.I. 125 of 2020
International Business
Companies (Amendment) Act,
2020 (Commencement) Notice,
2020*

*S.I. 126 of 2020 Limited
Partnerships (Amendment) Act,
2020 (Commencement) Notice,
2020*

*S.I. 127 of 2020 Securities
(Amendment) Act, 2020
(Commencement) Notice, 2020*

*S.I. 128 of 2020
Immovable Property Tax
(Amendment of Schedule 1)
Regulations (No.2), 2020*

*S.I. 129 of 2020 Land
Reclamation (Retrospective
Authority) (No.10) Order, 2020*

*S.I. 130 of 2020 Elections
(Amendment of Schedule 3)
Regulations, 2020*

*S.I. 131 of 2020 Elections
(Code of Conduct of Election
Observers) Regulations, 2020*

*S.I. 132 of 2020 Public
Health (Infectious Disease)
(Mandatory Wearing of Face
Masks) Regulations, 2020*

*S.I. 133 of 2020 Election
(Code of Conduct of Polling and
Counting Agents) Regulations,
2020*

*S.I. 134 of 2020 Public
Holidays Order, 2020*

*S.I. 135 of 2020 Public
Health (Infectious Disease)
(Restriction on travel by vessels*

to or leaving any part of
Seychelles) (No.3) Order, 2020

S.I. 136 of 2020
Immovable Property Tax
(Registration of Taxpayers)
(Temporary Measures)
Regulations, 2020

S.I. 137 of 2020
Seychelles Gambling (Fees)
(Amendment) Regulations, 2020

S.I. 138 of 2020 Anti-
Money Laundering and
Countering the Financing of
Terrorism (Amendment)
Regulations, 2020

S.I. 139 of 2020 Anti-
Money Laundering and
Countering the Financing of
Terrorism (Amendment)
Regulations, 2020

S.I. 140 of 2020 Elections
(Procedures) (Amendment)
Regulations, 2020

S.I. 141 of 2020 Elections
(Conduct of Registered Political
Parties and Candidates during
Election) Regulations, 2020

S.I. 142 of 2020
Seychelles Broadcasting
Corporation (Allowances of
Chairperson, Vice Chairperson
an Members of the Board)
Regulations, 2020

S.I. 143 of 2020
Immovable Property Tax
(Submission of Valuation Form)
(Temporary Measures)
Regulations, 2020

S.I. 144 of 2020 Privileges
and Immunities of Dignitaries
Order, 2020

S.I. 145 of 2020 National
Anti-Money Laundering and
Countering the Financing of
Terrorism Committee
(Amendment) Notice 2020

S.I. 146 of 2020 Pensions
(Amendment) Regulations, 2020

S.I. 147 of 2020
International Bank for
Reconstruction and
Development - Global
Environment Facility Debt
Order, 2020

S.I. 148 of 2020
Seychelles Investment
(Economic Activities)
Regulations, 2020

S.I. 149 of 2020 Elections
(Amendment of Schedule 2)
Regulations, 2020

S.I. 150 of 2020 National
Assembly Standing Orders,
2020

S.I. 151 of 2020 Revenue
Administration (Fees)
(Amendment) Regulations, 2020

S.I. 152 of 2020 Customs
Management (Prohibited and
Restricted Goods) (Amendment)
(No.4) Regulations, 2020

S.I. 153 of 2020 Customs
Management (Tariff and
Classification of Goods)
(Amendment) (No.4)
Regulations, 2020

S.I. 154 of 2020 Public Holidays (No.2) Order, 2020
S.I. 155 of 2020 Constitution of Seychelles (First Meeting of the National Assembly) Proclamation, 2020
 Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Deputy e Madanm Clerk. Zis pou eksplike, sa se tou bann *S.I* ki'n ganny pibliye depi ler Lasanble ti dizourd ziskan konmela. E rezon tousala i devan Lasanble. Pou eksplike osi ki tou sa bann *S.I*, e annan serten manm piblik ki kapab konsernen avek serten ladan. Zot kapab konsilte sa bann *S.I online*. I annan en *link* lo paz *Facebook* Lasanble, e osi lo *website* Lasanble pou zot kapab war sa bann *S.I*. Wi Onorab *Leader* Lopozisyon?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon le *raise* en pwen *regarding* enn bann *S.I*. e demann lentervansyon Lasanble. Sirtou an ski konsern *S.I. 148 of 2020*. *S.I. 148 of 2020*, i pe anmenn en *repeal of S.I. 71 of 2014*, ki relye avek *Seychelles Investment Act*.

E *S.I. 71 of 2014*, ti esansyelman *set out* bann aktivite ekonomik dan ki zis Seselwa ti kapab *invest*. E ti osi etabli bann aktivite ekonomik

ki bann *etranze* oubyen *foreigners* i kapab *invest* ladan.

Dan sa nouvo *S.I* zot pa pe mete lenstriksyon. Zot in entrodwir en konsepsyon ki apel *Economic Needs Test*, pou bann sektè ki pa'n ganny definir anba sa *S.I*. Be kot mon konsern i vini Mr Speaker, e mon konpran nide deryer sa *S.I* i en *issue* ki annan fer avek *WTO*.

Mon konsern i vin dan lefe ki sa *S.I* i pe prevwar ouver bann aktivite ekonomik avek *non-Seychellois*. Me nou'n vwar avek *COVID* sityasyon in sanze, e mon ti pe regarde si nou pa kapab ganny en lesplikasyon pli aprofondi *from* bann lotorite konsernen, vizavi sa bann sektè.

E petet aköz zot pa devret konsider serten propozisyon pou amann *Seychelles Investment Act*, sirtou seksyon 4 ek seksyon 5 (1). Pou fer ki nou annan serten proteksyon pou serten aktivite, oubyen serten form lenvestisman pou Seselwa.

Mon dir sa Mr Speaker, aköz par egzanp dan sa *S.I* e mon konnen i deza leka. Nou vwar par egzanp an ski konsern *Business Services*, nou vwar bann *Professional Services* ki enkli *Legal Services*. Malgre ki ladan in koz lo zis *Foreign and*

International Law, nou bezwen annan en fason pou nou asire ki si i annan bann akter, dan lonterm sa bann akter pa dekoud fer aktivite ki rezerve pou bann profesyonnel Seselwa.

E menm parey akoz sa *S.I.* i fer provizyon pou ki bann *non-Seychellois* i kapab investir dan sa *Architectural Services*, *Engineering Services*, i al tre lwen. I menm enkli par egzanp *Passenger Ferry Services*. Ki mwan mon santi poudir *COVID* in montre nou en leson ki nou bezwen rod en fason pou nou kapab protez serten aktivite ekonomik. E pa rezerv li zis pou Seselwa, me selman asire ki Seselwa i kapab ganny lavantaz pou *partake* dan sa bann aktivite ekonomik.

E non, pa les sa bann sektor tro ouver. Mon konnen pei nou annan bann *commitments WTO*. Tou pei i annan *commitments WTO*. E se pou sa rezon, mwan mon sizere ki *regarding* sa *S.I.* Lasanble i *urgently*. *As soon as possible*, demann departman konsernen pou vin devan *Bills Committee*. E pou donn nou en lesplikasyon vizavi bann eleman sa *S.I.* Akoz mon menm santi ki sa *S.I.* ki'n ganny prepare vin devan Lasanble, i pa'n en keksoz ki zot in regard li *in-depth*.

Par Egzanp nou vwar poudir menm i koz lo *sale of snowmobile parts*, me Sesel nou napa lanez. *So*, mon ti a kontan konnen ki bann rezondet ki zot in servi pou met serten eleman dan sa *S.I.*? E mon ti a kontan ki bann Manm i pran konsyans ki *issue* la i pa *about* lekel ki'n fer sa *S.I.* oubyen non.

Issue i *about* eski sa *S.I.* ki pe vin devan Lasanble, dan konteks ekonomik ki nou trouv nou ladan, i pou ede protez nou bann aktivite ekonomik ki Seselwa pe fer. Sirtou par lefe ki nou annan Seselwa ki'n devlop zot lekor. Dan domenn Lalwa, Seselwa ki'n devlop zot lekor dan domenn lendistri, dan domenn arsitektir. E nou pa ti a kontan i annan en konpetisyon ki ganny kree ki defavoriz Seselwa dan sa bann aktivite. Petet mwan mon mal.

Petet i annan en lot lesplikasyon. Me mon ti a kontan avan ki nou pran en lot aksyon, nou ganny lesplikasyon *from* sa bann eksper dan en *Bills Committee*. Mon ti ava demann ou lofis pou fasilite sa antretyen avek bann eksper, lo size *S.I. 148 of 2020*. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. Mon konpran tre byen ou konsern. E

mon konpran ki Lasanble i annan en drwa repas lo bann *S.I.* ziskan menm *quash* en *S.I.* si i pa dakor avek. So, wi mon aksepte ou propozisyon. Eski i annan okenn? *Leader of Government Business* eski ou le donn en lopinyon lo la?

HON BERNARD GEORGES

Wi, e non Mr Speaker. Mon krwar Onorab *Leader* Lopozisyon in fer son pozisyon ase kler. Parey bann Manm ki ti la dan sizyenm Lasanble i konnen. Dan serten ka nou pa'n al ziska *quash* en *S.I.* e nou'n *interface* avek sa departman ki'n *issue* sa *S.I.* Demann zot revwar. Mwan menm mwan mon'n fer.

Dernyen ti lo *Tourism Vertical Integration* par egzanp. Nou ti demann avek Minis revwar son *S.I.* ki i ti refer. I ti revwar, e nou ti ganny enn nouvo. E mon krwar se dan sa laliny ki Onorab Pillay pe demann nou annan en *interface*. Lasanble annan en *interface* avek Egzekitiv, avek sa Minister ki'n *issue* sa *S.I.* Avan al dan direksyon zis met en *Mosyon for quashing the S.I.*

E son propozisyon se sa pratik Lasanble, se ki ler en keksoz koumsa i arive, i ganny fer atraver *scrutiny of Bills Committee*. E *Bills Committee*

prezan si i santi li i bezwen, i ava *extend* lenvitasyon pou fer *extended Bills Committee*. E i ava envit tou bann Manm Lasanble, bann ki enterese. Ki anvi vini pou partisip dan sa diskisyon.

E an fonksyon sa, depandan lo pozisyon ki Minis i pran, oubyen sa *expert* ki pou vin devan *Bills Committee*. Swa i ava annan en revizyon, swa *S.I.* i ava reste parey i ete, swa pa pou annan okenn lantant. E dan sa ka nou ava pran pozisyon kot nou kapab fer en *Mosyon for quashing*.

Me mon krwar se, *to save the S.I.* i al ver en bon direksyon. San ki nou *quash* li, e zet pti baba ansanm avek delo. Ki mon krwar propozisyon i ki sa i vin devan *Bills Committee*.

E i annan de fason pou fer. Swa ou lofis, parey *Leader* Lopozisyon in demande, i fasilite sa. Swa ou zis refer sa *to the Bills Committee*, e *Bills Committee* prezan i ava fer sa demann avek sa Minister. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay ou sizesyon i ganny aksepte. E mon a fer le neserer pou fer sir ki sa i vini devan *Bills Committee*. Mersi.

Nou prosen *item* lo *Order Paper*, nou annan de Mosyon. E mon pou envit Onorab Clive Roucou pou prezant premye Mosyon.

HON CLIVE ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou koleg Onorab. Mr Speaker Mosyon ki devan nou i lir koumsa;-

In accordance with Standing Order 90(1), this Assembly appoints a Select Sessional Committee, to be known as the Communicable Diseases, HIV/AIDS and Sexual Reproductive Health and Rights (SRHR) Committee, to enjoy the Terms of Reference of the Committee of the same name in the Sixth Assembly.

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a demann pou Segonn Mosyon. Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Bonn apre midi Mr Speaker. Mon le pran sa plezir pou segonn sa Mosyon. E mon ti a kontan entervenir lo sa Mosyon Silvouple.

MR SPEAKER

Wi Mosyon Segonde. Onorab Roucou eski ou anvi adres Mosyon avan ki mon pas laparol avek Onorab Hoareau?

HON CLIVE ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Wi Mr Speaker. Permet mwan pou mon adres Mosyon. Mr Speaker parey Mosyon pe demande, an akord avek nou *Standing Order 90(1)*, pou nou etabli sa Komite, ki apel an Kreol ki nou dir *maladi transmisib. VIH/SIDA*, e Drwa Lasante Reprodiktiv pou nou setyenm Lasanble. E pou nou osi mentenir tou son bann *Terms of Reference* ki ti'n deza egziste dan nou sizyenm Lasanble.

Alors Mr Speaker, pou mwan kontinyen. Sa Komite ki ti egziste dan sizyenm Lasanble parey mon'n dir. Ti enn ki ti vreman aktiv. E koman en Komite nou ti mentenir tou nou program ki ti lo nou kalandriye aktivite. Alors nou Komite dan sizyenm Lasanble, ki ti konpri, Onorab Adelaide, Onorab Esparon, Onorab Vidot, Onorab Sophola ki pa avek nou. Onorab Aglae, Onorab Hoareau ki ti *Vis-Chairman*. E mwan menm koman *Chairman*, nou ti fer li nou devwar pou asire ki tou nou aktivite lo nou kalandriye ti ganny zwenn a tou pri.

Alors Mr Speaker, permet mwan pou ankor enn fwa remersye tou Manm Komite dan nou sizyenm Lasanble. An kontinyasyon Mr Speaker, rezon det pou en tel Komite sete pou zwenm bann demann *SADC Parliamentary Forum* vizavi lalit kont *VIH/SIDA* e Drwa Lasante Reprodiktiv dan tou bann pei respektif. E Sesel li menm pa'n en leksepsyon.

Koman en Komite dan sizyenm Lasanble, nou'n remarke ki Sesel in osi annan en kantite mankman espesyalman dan Drwa Lasante Reprodiktiv. E nou koman en Komite, nou ti fer sir, e i fer nou devwar pou nou sey aziste sa. E lobzektif prensipal dan devlopman sa proze par *SADC PF*, sete pou ranforsi kapasite tou son bann Pei Manm, parey mon'n dir an relasyon avek *VIH/SIDA* e Drwa Lasante Reprodiktiv dan tou bann pei respektif.

E sa in ede pou ranforsi nou koman bann Manm dan tou bann demars, pou konpran bann mankman dan sak pei. Alors i enportan pou note ki nou ki ti dan sa sizyenm Lasanble, nou'n ganny sans *attend* bann diferan *meeting* isi Sesel menm. E menm aletranze. E bann *Capacity Building Workshop*, ki'n ed nou ankor en

fwa pou konpran tou sa ki manke isi Sesel. E tou sa ki bann lezot pei *SADC* pe pas ladan.

Koman sa Komite dan sizyenm Lasanble, nou'n travay tre pros avek bann lezot *stakeholders*, ankor isi Nasyonal e Enternasyonal. Spesifikman nou'n travay pros avek Minister Lasante, *National Aids Council*, *HASO*, *UNAIDS*, *SAFAIDS*, *NEAPACOH*, zis pou nonm detrwa ki nou'n travay tre pros e an kolaborasyon.

Kot sa in osi ed nou konpran sityasyon ki pe afekte sa bann pei. E pe afekte zot Drwa Lasante Reprodiktiv espesyalman. Koman en Komite nou osi travay tre pros avek sa ki nou apel bann *key population*. Par egzanp lazenes, bann dimoun ki dan prizon, bann ki pe abiz sibstans, e lezot ankor. S a osi ler nou'n fer sa, sa bann aktivite sete pou anmas lenformasyon neser an relasyon avek sa ki mon koz lo la, se Drwa Lasante Reprodiktiv e *VIH/SIDA*.

Tou sa bann lenformasyon ki nou ti anmase dan sizyenm Lasanble ti ed nou formil bann kestyon, e bann Mosyon ki nou ti pe prezant devan nou Lasanble. Me tousala pa'n materyalize avek disolisyon nou sizyenm Lasanble.

Koman en Komite nou osi fer en kantite bann aktivite. Par egzanp *HIV testing* ki nou ti fer lannen pase, pou tou bann Manm sizyenm Lasanble e travayer Sekretarya. Kot ti vremen ekselan kot *turnout* ti apepre 80poursan. Nou'n osi partisip dan bann program televizize avek *SBC*. Ki mwan menm avek Onorab Hoareau nou ti ganny sans partisipe. Nou'n osi vizit bann Departman Lasante spesifikman kot *Communicable Diseases* kot nou ti annan nou *input* ki manner nou kapab fer li vin pli meyer.

Ankor en fwa Mr Speaker mon anv remersye tou ki ti dan sizyenm Lasanble lo sa Komite. E alors mon demann tou Manm nou setyenm Lasanble ou siport sa Mosyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker koman Vis-Chairman sa Komite, mon krwar i mon devwar osi pou donn en pti pe, en apersi lo ki sa Komite i reprezante pou sa Lasanble, pou sizyenm

Lasanble, e pou Sesel. E ki bann keksoz ki nou travay lo la e ki nou annan lentansyon ankor met devan dan sa setyenm Lasanble.

Mr Speaker, nou'n en Komite ki'n konsantre bokou nou travay osi lo pledwari pou bann group minorite. E bann popilasyon kle dan sosyete. Akoz nou krwayans dan la demokrasi, se ki minorite osi i bezwen ganny en lavwa.

Nou'n abord bann size parey drwa lasante pou bann prizonnyen, kot nou fer de vizit dan prizon. E nou'n diskrit en kantite keksoz, e anmenn en kantite konsern ki bann prizonnyen ti pe fer fas avek.

Nou osi fer pledwari pou bann zenn zanfan ki seksyelman aktiv. Nou anmenn pledwari pou bann *sex workers*. E mon ankor avek bi pou redwir transmision maladi parey *HIV*, e *Hepatitis* e lezot ankor. I en zefor ki konplimant travay ki Minister Lasante i fer. Parey in ganny dir, avan ki Lasanble ti dizourd nou ti pe travay lo en Mosyon ki pou an lir avek akse iniversel avek lasante. Ki en Drwa Konstitisyonnel, e osi desantralizasyon servis teste pou *HIV*.

Ozordi nou ankor annan en problem kot nou pa ankor kapab enplimant drwa lasante,

a tou kous nou sosyete parey Lartik 29 nou Konstitisyon i demann nou. San al lo gran detay, sa i size en deba li menm ki pli tar petet ler nou ava prezant sa bann Mosyon avek Lasanble, nou ava ganny sans abord li dan en pe plis detay.

Me nou osi kapab dir ki klerman nou annan en kantite travay pou fer lo sa nivo. Pou fer ki Sesel i ganny gete koman en pei ki *compliant* avek tou son bann Konvansyon Enternasyonal. E *compliant* avek bann keksoz ki, bann groupman parey *SADC PF* pe demann nou pou fer. E parey in ganny dir, sa Komite i en *Sessional Committee, Sessional Select Committee*.

I en Komite ki pa pe ganny *funded* par Gouvernman Sesel premyerman. I ganny *funded* par *SADC PF*, an traver en don ki Gouvernman La Swis i donnen. Alors i pa pe anmenn okenn lenpak bidzeter lo Lasanble li menm.

Lo nivo Lafrik e Rezyonal, mon'n ganny sans osi partisip dan bann konferans ki *NEAPACOH, Network of African Parliamentary Committee of Health* in fer. E sa bann konferans in plito baze lo *capacity building*. Lo bann size parey planing familyal. E ki fason bann pei i kapab

benefisye avek en popilasyon ki pe agrandi.

En pei i bezwen annan en plan *long term* lo devlopman Resours Imen, e bonn governans sirtou lo lilizasyon mendev pou ki i rekolte lavantaz ki nou apel *demographic dividends*. E la nou Komite in angaze pou ede dan sansibilizasyon e ledikasyon atraver Minister Lasante, Seksyon Ledikasyon. Pou fer ki nou kapab, nou lasante reprodiktiv i reste enn ki byen. E to fertilite nou pep i ogmante.

Akoz i deza tre ba. E nou pep pe vyei. Alors en pep ki agrandi i anmenn osi serten benefis lo kote *GDP*, lo kote devlopman. Me tousala i depan lo lafason ki ou devlop ou Resours Imen.

Mr Speaker, avan mon terminen, nou osi siport bann sosyete sivil. Parey koman *HASO*, e lezot ankor. Dan sa travay nou'n fer osi bann *public hearing* avek zanfankon lekol. Nou'n fer dan lakominote osi. E nou'n promouvwar bann bon *practice* lo kote lasante ki anpes transmisyon maladi.

Alors mon krwar sa Komite i ankor relevan dan setyenm Lasanble. E i en Komite ki pou anmenn bokou pou pei, an term lasante, e an

term pou redwir maladi transmisib. Alors mon pe demann tou Manm Lasanble pou donn zot sipor pou sa Komite. E mon pledwari avek zot se ki dan sa setyenm Lasanble, nou pou fer plis ankor.

Nou pou anmenn plis keksoz devan, pou fer ki nou bann lobzektif. Parey nou apel li nou bann *National Strategic Plan goals*, ki si mon le fer zot rapel ki *90 percent* dimoun ki pe viv avek *HIV* i ganny *diagnose*. *90 percent of people* ki ganny *diagnose* i lo anti-retroviral *therapy*. E *90 percent of* bann ki lo anti-retroviral *therapy*, zot *virus* i ganny *suppress*. Vedir i a en nivo ki zot pa kapab retransmet avek dimoun.

Alors sa i sa bann gran, gran plan ki nou annan. E parey mon'n dir mon priye ki tou dimoun i ava vot an faver. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Audrey Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Tou Manm Onorab. Tou manm piblik ki a lekout. E zabitan Roche Caiman bonn apre midi. Mr Speaker, mon pou aport mon

sipor pou sa Mosyon, pou sa Komite. Pou mon kapab partaz en pti pe osi lenportans, akoz sa Komite i ganny etabli bokou. Sa de Manm avan mwan ki'n servi sizenm Lasanble, zot in lo sa Komite, e zot in eksprim en pe bann travay, e lenportans sa Komite.

E mon anvi partaz avek ban lezot Manm, ki i en Komite ki'n apart ki'n fer son bann travay programen dapre son bann responsabilite latas. I osi annan sa responsabilite pou li kapab donn lenformasyon bann lezot Manm, ki pa servi lo sa Komite an term bann lenformasyon ki ganny kontribye anver bann lezot pei Lafrik ki lo *SADC PF*.

Osi byen avek bann lezot partner lokal, ou menm Enternasyonal. Ki relye avek bann size ki tous defi lo *VIH/SIDA*, lo lasante reprodiktiv. Pou ekip nou bann Manm pou zot kapab pli byen pare pou reprezant, e koz lo bann size ki en pti pe delika. Ki pa bokou ki santi li toultan alez pou koz lo la. Me i enportan akoz i tous bann popilasyon ase kle dan nou bann kominote.

E pou mwan mon ti ava swete ki, setyenm Lasanble, bann Manm ki pou ganny nomenen dan sa bann Komite, zot otan posib kontiny sa bon

travay ki ti'n komanse dan sizyenm Lasanble. E osi mon ti ava swete anvoy en lapel pou bann Lorganizasyon Non-Gouvernmantal ki tous nou bann group vilnerab, an size *VIH/SIDA*. Oubyen osi lo kote lasante reproduktiv.

Espesyalman nou bann zenn *NGOs*, ti ava byen ki zot annan bann dyalog e montre kwa ki zot, zot pe fer lo baz kominoter, ou menm lo nivo pei Nasyonal. Ki zot kapab partaz avek bann Manm Lasanble, e osi met bann defi ki zot pe rankontre. E vwar ansanm kwa ki kapab ganny propoze. E siport zot dan zot bann konpanyi ki zot fer. E pou edik popilasyon lo zot lasante, lenportans bann benefis, e bann program ki egziste.

E sa ki mon kapab dir, in en travay kot bann reprezantan Sesel, bann Manm Parlman ki'n *attend* bann diferan sesyon Enternasyonal. Nou kapab dir a term leksperyans, Sesel in toultan parmi bann meyer pei ki'n enplimant bann bon program ki'n tous nou popilasyon. Ki tous lo size bann defi lo *VIH/SIDA*, lo lasante reproduktiv.

So, mon swete ki sa lot Komite i a kontinyen fer sa travay byen. E ki nou bann Manm, nou pli fran, e nou pa

per pou nou koz lo bann tel size. Akoz parey mon dir, dan sizyenm Lasanble i pa'n fasil pou sa Komite, pe enport ki parti politik zot ti ladan. *Still* i annan Manm ki pa ti pe vreman vwar petet lenportans bann tel size ki sa Komite ti diskite lo la. E parfwa i annan menm bann dezakor. So petet sa i vin akoz mank lenformasyon.

So nou swete ki letan sa Komite i ava *set up*. I ava envit bann lezot Manm pou partisipe. Zot donn li osi lenportans parey bann lezot Komite ki zot koz fortman lo la. E montre zot langazman avek zot komitman lo la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Regina Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Mr Speaker mon pou donn mon sipor pou formasyon sa Komite Lasante ki enkli maladi transmisib *HIV/AIDS*. Akoz i enportan koman en Lasanble pou nou reste azour lo bann devlopman. E ede konsyantiz nou popilasyon lo bann maladi ki afekte nou popilasyon. E ede ansanm rod meyer solisyon.

Mr Speaker Komite Lasante in enn ki'n reste aktiv

dan sa sizyenm Lasanble. Kot in annan aktivite ki'n ganny fer an partenarya ek Komite Madanm e lezot groupman ki ti pe travay ek bann lorganizasyon ki annan pou fer ek lasante. Parey *National Aids Council, HASO*, e lezot.

Komite Lasante in osi travay an etrwat kolaborasyon ek bann Lorganizasyon Enternasyonal. Parey *SADC PF*, parey loter Mosyon in fer resorti. E lo nivo *PAN African Parliament*, sete mwan ki ti reprezant nou Lasanble lo Komite Lasante. E la osi bokou lanfaz in ganny mete lo prevansyon. E ki fason pou rod finansman pou tretman. Avek bi anpes propagasyon pou redwir konplikasyon. E target ki ti pe ganny mete par bokou bann Lorganizasyon Enternasyonal. Se pou redwir to lenfeksyon a zero disi lannen 2030.

E bokou pei lo nivo Lafrik i war li difisil pou *attain* sa lobzektif, aköz mankman finansman. Mon swe se ki pou war sa Komite kontinyen sa bon travay, avek led sa *Swedish Grant*, ki ganny met a dispozisyon nou Lasanble. Pou travay lo sa proze sansibilizasyon, sirtou pou bann zenn, e bann *key*

population. Sa ki nou dekrir koman bann *KPs*.

Avek sa de mo Mr Speaker. mon pou donn mon sipor pou sa Mosyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Rosie Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Mwan koman en nouvo vini dan Lasanble, *HIV/AIDS* i pa en nouvo keksoz pou mwan, aköz mon'n deza, i mon *field* ki mon'n travay ladan.

E mon'n fer plis *Policy* avek *research* pou Sesel. E mon'n partisip osi dan siport *SADC PF* letan zot ti vin Sesel 2016 ki mon ti enn zot sipor lo kote teknik. E parey mon bann lezot Komite ek lezot Manm in dir. Mon osi mon pou siport sa Komite, mon pou siport li totalman.

E mon konnen avek bann nouvo lekspektasyon e bann nouvo konesans ki'n antre dan Lasanble avek dan sa setyenm Lasanble. Mon krwar nou pou ganny en pti pe plis sipor pou nou kapab fer sa Komite bouz pli devan.

Espesyalman mon pou koz en pti pe lo bann defi. Ki mon krwar avek sa setyenm Lasanble ki nou pou kapab

met, sirmonte pou nou kapab devlop nou bann plan stratezik ouswa operasyonnel. Pou nou kapab fer sir ki sa Komite i annan ase travay pou li fer.

Par egzanp si nou get en pti pe lo *sexual reproductive health and rights*. *Prévalence* kontraseptiv dan Sesel i zis 36.1. E nou ti pe ase anbisye kot *Policy Strategic Plan* Minister Lasante ti met li 50poursan. Alors sa *baseline* mon krwar nou devret fer li monte, e sa Komite i a kapab deviz en plan pou sa.

En kar tou nou bann lansentman ki dan Sesel i *end up* avek *abortions*. Swa ler nou dir bann *abortions* swa ek bann madanm ki pli vye, swa ki pli zenn. E nesans parmi bann adolesan i 13.2 sa ki nou pe apel sa *teenage pregnancy*. E pou Sesel mon war sa avek nou popilasyon ki nou annan i en pti, i tro o, i 13.2, i tro o.

27 a 37 poursan nou bann lansentman parmi bann adolesan i *end up* avek *abortion* e sa nou ti kapab anpese. *TOP* ouswa *Termination of Pregnancy* pou le moman i *account for 44percent*, poursan. 44poursan parmi tou bann ladmisyon dan Sesel ouswa lopital ki'n *admit* avek *abortion*. E sa ankor i sitan o.

Sa i montre nou ki nou annan en *very high burden* avek *abortion*, ki nou kapab evite dan nou pei. Prezan en lot sityasyon ankor ki zwe en rol ki nou annan sa bann sityasyon ki mon fek nonmen.

Par egzanp si nou get laz legal pou bann zenn ouswa bann *emancipated minors*, Akse avek servis ouswa avek tes. Servis letan mon pou koz lo kontraseptiv ouswa zot anvi fer zot tes *HIV*, zot anvi fer zot tes kanser. Zot pa kapab fer akoz zot bezwen annan permisyon zot paran, ouswa sa dimoun ki zot pe reste avek.

En lot keksoz ankor ki nou gete atraver nou statistik ouswa levidans, se ki nou *modes*, ouswa nou fason ki *HIV* i ganny transmet dan Sesel avek nou pei, bann lezot pei dan Losean Endyen i diferan avek par egzanp letan nou dir lo grannter ouswa lo lezot kontinan.

Akoz nou lo kontinan, lo gran kontinan ouswa dan lezot pei, i plizoumwen i bann zonm ki ganny enfekte, bann madanm ki ganny enfekte. Akoz zot bann viktim pou diferan keksoz. *Whereas* Sesel nou i plizoumwen bann zonm, plis bann zonm ki ganny enfekte.

E alors nou *modes of transmission* ouswa bann dimoun ki ganny *HIV* sirtou kot

i konsern *gender* i diferan. E mon krwar vi ki dan Lasanble i annan plis zonm, mon krwar nou bezwen sakouy nou en pe pou gete ki mannyer nou kapab redwir sa to lenfeksyon vizavi pour bann zonm.

En lot keksoz ankor ki nou remarke, par egzanp kanser tete pou bann madanm. I kanser ki pli o dan Sesel, e ankor mon krwar nou bezwen fer en pti pe plis lo la.

Me selman letan nou remarke, de lot kote sa ki mon mon'n trouve apard sa bann sityasyon, ki nou bezwen fer sir nou met li an konsiderasyon ki pou annan lezot ankor, baze lo bann letid ouswa lo bann resers ki'n ganny fer isi Sesel.

Sesel in ratifye en kantite Konvansyon lo *Sexual Reproductive Health HIV/AIDS* ouswa *Communicable Diseases*. Par egzanp si nou koz lo sa Konvansyon ouswa sa deklarasyon ki ganny fer Cairo an 2003. E sa i ti ganny fer par *Population and Development Millennium Organization*. E sa ki nou apel li *UNFPA*, sa i ti baze depi lontan, depi an 1994.

E sa i ti pou anmenn nou en pti pe pli lwen. Pou nou kapab fer sir ki nou *meet* ouswa annou fer sir ki nou bann *millennium development goals* i ganny *meet* ti *by* 2015. E ankor

nou'n war nou, nou'n devlop ankor en lot *strategic plan* avek nou *sustainable development goal*, ki nou pa'n kapab *meet* lo kote *HIV* nou pa'n *meet* nou bann *targets*.

E mon pe ekspekte avek sa Komite, ki i pour dil plizoumwenn avek bann sityasyon legal. Mon krwar nou kapab fer li. Ti annan en lot lorganizasyon ankor ouswa en lot konvansyon ki nou ti sinyen isi Sesel. Nou ti lans li an 2013 nou apel sa *KARMA*. E ankor i ti vize vizavi bann zenn madanm.

E ankor nou trouve poudir i annan serten sityasyon baze lo sa stratezi ki nou'n ganny fer, ki'n ganny fer ki nou ankor annan bann defi.

Lakse pour lasante iniversel, parey mon bann koleg in koz lo la. E sirtou pou bann madanm i sa *global strategic for women* avek *children* pou adolesan ki ankor, i enkli dan nou *Sustainable Development Goals* 2016,2030.

E mwan mon asire ki avek tou sa bann devlopman ki'n arive, sirtou avek sa bann gran stratezi ki lemonn ouswa *UNA's* lezot *international bodies* in met ater. Sa in dekoul dan sa groupman ki apel *International Parliamentary Union*, *IPU* ki mon krwar zot okouran ki adres

lasante dan son diferan splander. E sirtou dan son splander politik, avek bann rezolisyon ki bann Parlmanter i anmennen pou delivre en meyer lasante pou son pep.

Espesyalman pou bann zenn fiy ek bann madanm ki sirtou kot i konsern kree en lanvironnman soutenab. Sirtou avek nou bi pou nou fer sir ki lakse avek servis, akse avek nenport ki sityasyon. Ouswa nenport ki tretman ki zot bezwen kontraseptiv i ganny ouver atraver zot.

Alors mon asire ki sa Komite i pour met tou sa ki i kapab an mars. Tou sa ki i kapab baze ankor lo levidans, pour nou kapab fer sir ki nou zenn fiy, nou zanfan depi ptipti.

Akoz nou konnen i annan sa groupman lekol ki ganny fer *PSE*. Ki mon krwar sa i devret ganny *strengthen* ankor, depi nou zanfan komansman lakres nou zenn fiy, nou manman. Ki zot kapab ganny akse avek servis ki zot merite. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Bonn apre midi Mr Speaker, mersi. E tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker dabor mon

ti ava kontan remersi tou Manm ki'n fer travay lo sa Komite ki'n donn tou zot letan. Bann Manm Onorab e an menm tan nou ti annan nou bann sekreter ki'n la, espesyalman mon war Mrs Genevieve. Mon ti ava kontan remersi zot pou travay ki zot in fer lo Komite.

Mr Speaker mon lentervansyon e sipor pou sa Komite i pou anmenn nou osi lo en pe refleksyon ki enportan pou nou fer. Akoz legzisans letan i fer ki nou bezwen annan evolisyon dan bann travay Lasanble ki ganny fer.

E menm bann Komite ki ganny konsevwar anba nou *Standing Orders*. Mon dir sa Mr Speaker aköz diferan Parlman i annan bann Komite Lasante.

E i annan Parlman ki bann *Health Committees*, nou apel sa en *Health Committees* ouswa bann *Health and Social Care Committee* ki tonm anba, i vin en *Standing Committees rather than en Select Committee*.

Me nou Sesel nou ankor pe, i ankor en *Select Committees*. Ki fer ki ozordi vi ki se en *funding* anba *SADC PF* ki pe kit sa Komite vivan. E mon santi nou dan en peryod pandemik la, kot i annan bann lezot legzisans lasante ki vini. E mwan mon santi a lavenir ki en

Health Committee parey i annan pei *Australie, Canada* i bann *Standing Committees*.

Mon santi ki i devret en Komite ki la, ki reste permanan. Pour kapab dil avek bann legzisans maladi pandemik ki kapab fer fas ozordi a lavenir. E sa i ava en size ki ava ganny diskite anba *Standing Orders Committee* ouswa *Reform and Modernization* a lavenir.

Akoz si demen, mon repete si demen SADC li i deside aret sa *funding*, ki si ti pou arete me selman ti ganny renouvle. Nou pou riske war sa Komite napa en *standing* li menm li. Ki fer ki i ava ganny swa neglize, swa i bezwen ganny gete. So sa i en keksoz ki nou bezwen reflexir lo la.

Me an menm tan mon krwar ki i enportan se rol ki sa Komite i zwe. Akoz dan lepase bokou bann diskisyon, sa Komite in vin en mayon li. In vin en mayon ant Lasanble Nasyonal avek Minister Lasante, Departman Lasante, bann *NGOs* ki afilye avek lasante.

Ki'n fer ki i annan bann diskisyon fran. Ki parfwa bann Minister ouswa sa bann Minister lo departman, zot menm zot an term legal, Lalwa zot pa pe kapab vin devan zot

menm zot pou pous serten azanda.

Akoz i annan serten azanda ki ganny konsidere koman mon kapab dir tabou. Sirtou letan nou pe koz lo lasante reprodiktiv bann madanm, adolesan i ganny gete.

I annan serten dimoun i annan son serten kalite *mindset* poudir i pa bann diskisyon ki zot anvi *handle* zot menm. Me zot bezwen servi swa en *second party* ouswa en *third party*. So nou sa Komite nou, nou travay avek bann *facts*. Bann fe, bann levidans ki ganny met devan nou, e desizyon i bezwen ganny pran.

Parey bann Onorab Roucou atraver ou Mr Speaker e Onorab Hoareau. Ti annan bann Mosyon ki nou'n table. So i bann fe ek levidans ki pou pran desizyon final ler nou pou anmenn bann Mosyon ouswa kestyon isi devan sa Lasanble.

Me pa bann lideoloji lepase ouswa bann size tabou ki nou per nou'n ekout touzour *shelve* li ouswa kasyet.

So, i annan konsern ozordi, i annan konsern lasante sirtou avek nou bann adolesan ki merit pe ganny diskite. E pou bezwen vin dan sa Lasanble, devan sa lasanble mon konnen. Pour nou kapab *at least* pran

bann desizyon enn fwa pour tou, pour kapab sov lasante nou zenn zenerasyon.

E fer ki lasante i pa zis pour naryen. Me selman i bezwen aksesib, aksesib dan en fason osi kot i annan en kad legal ki siport bann ki al rod sa bann akse. E osi protez sa bann travayer lasante ki ouver en laport avek bann sirtou nou bann adolesan.

So mon krwar i enportan ki nou bezwen etann en diskisyon serye lo kwa e ki mannyer nou'n ale. E nou konnen poudir Minister Lasante li i annan li en *roadmap* ki'n ganny soumet avek *SADC as in SADC PF*. Lo kote ki zot anvil ale, e nou ti a swete ki sa i ganny realize.

Mr Speaker pour terminen lo sa size, sa Komite mon krwar i enportan. E mwan mon'n pare pou fer mon komikman pour fer parti ankor sa Komite. Akoz en ta kontribisyon nou'n ganny met devan. E mon santi ki i annan en lavwa ki kapab ganny apersi e anvoy pli devan kot i konsern nou lasante. Sirtou la ki Komite li menm li nou dan en pandemik *COVID-19*.

Me nou annan en serten restriksyon avek sa Komite ki fer ki nou, nou pa kapab neserman diskite, petet si nou ti annan en *Health Committee*

nou ti kapab form par en diskisyon kot i konsern *COVID-19*. Me nou annan serten restriksyon akoz *SADC* li in anvizaze ki sa bout *HIV/AIDS*, *SRHR* i antre.

E *communicable disease* ki fer ki nou pa kapab obzerv ouswa get tou bann evantyalite maladi ki kapab vini ki serye sirtou si i vin en pandemik.

So mon krwar a lavenir i annan diskisyon ankor ki nou bezwen fer. Lo ki mannyer nou pou apel sa Komite, e osi revwar son *terms of reference*. Pou fer ki i ava annan en *scoop*, en pti pe pli *wide*. Ki si okenn keksoz i vin devan nou kapab koman en Lasanble nou kapab diskite lo la. Avek sa Mr Speaker mon pou donn sipor sa Komite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ava envit Onorab Roucou pou rebran laparol pou rezimen.

HON CLIVE ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker pou komanse mon anvil remersye tou Manm pou zot kontribisyon lo sa Mosyon. Me mon'n note ki mon'n, avek bann lezot Manm ki'n koze met lanfaz for lo relevans sa Komite. E mon osi mon anvil reasir nou Lasanble ki wi sa Komite i ankor relevan.

A lot pwen ki'n ganny releve se larzan pou sa Komite, mon anvi aport lenformasyon pou Lasanble ki dezyenm faz sa proze in ganny aprouve ziska Zen 2022. Me mon pran kont Onorab Aglae in kite, kot nou Komite *Communicable Diseases and HIV/AIDS* i zis en *Select Committee*.

Mon pa konnen ki mannyer nou Lasanble parey Onorab Aglae in dir ki nou ava fer li vin sa Komite ki annan sa lenportans an relasyon avek nou lasante dan nou pei.

E lezot pwen ki'n releve se pour nou redwir tou lenfeksyon *HIV/AIDS* isi Sesel. E promot nou drwa laspe reprodiktiv. Alors mon senserman krwar ki nou sa Komite dan nou setyenm Lasanble i annan son lenportans. E nou kapab kontribye dan lasante nou pei.

Alors ankor enn fwa mon demann tou mon bann koleg Manm Onorab pour siport sa Mosyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a met sa Mosyon pou vote e Mosyon i lir koumsa;

In accordance with Standing Order 90(1) this Assembly appoints a Select Sessional Committee, to be known as a Communicable

Diseases HIV/AIDS and Sexual Reproductive Health and Right Committee to enjoy the Terms of Reference of the Committee of the same name in the Sixth Assembly.

Tou bann ki pour Mosyon silvouple lev lanmen? Mersi. Tou bann ki kont? Non napa.

Bon Mosyon pou Komite, lo Komite *Communicable Diseases HIV/AIDS and Sexual Reproductive Health* in aprouve par Lasanble avek 33 vot pour, 0 vot kont e 0 abstansyon. Mersi, Mosyon *passed*. Nou a pas lo dezyenm Mosyon pou apre midi. Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm e tou dimoun a lekout. Mr Speaker Mosyon i lir *comme swivan*;

In accordance with Standing Order 90(1) this Assembly appoints a Select Sessional Committee, to be known as a Media, Youth and Culture Committee to enjoy the Terms of Reference of the Committee of the same name in the Sixth Assembly. Mr Speaker I beg to move.

MR SPEAKER

Onorab ou a les Mosyon ganny segonde silvouple. Onorab Kelly Samynadin, wi.

HON KELLY SAMYNADIN

Mr Speaker, *the Motion has been seconded.*

MR SPEAKER

Mersi. Wi, Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker Mosyon pe demann nou setyenm Lasanble pou apwent en *Select Sessional Committee, MYCC Media Youth and Culture Committee*. Pou dirasyon nou setyenm Lasanble Nasyonal.

Mr Speaker sa Komite MYCC i en Komite ki'n egziste dan sizyenm Lasanble Nasyonal. In en Komite ki'n vremen aktiv, e mwan mon ti en Manm lo sa Komite.

E *Chairman* sa Komite sa letan ti Onorab Gervais Henrie ki ozordi nou Deputy Speaker. E nou *Vis-Chairman* ti Onorab Flory Larue sa letan. E ler sa Komite ti ganny etabli dan sizyenm Lasanble, sa Komite ti kouver zis medya. E rol sa Komite sete pou *monitor* e analiz Polisi Administrasyon e Bidze Medya.

Sa Komite ti osi annan en regar *oversight* lo Medya Nasyonal, sirtou Medya

Nasyonal. An menm tan nou ti angaz avek tou bann parey mon'n dir bann Medya Nasyonal, radyo, televizyon e zournal.

Pou ankouraz disimilasyon bann travay Lasanble. E ankouraz plis reportaz lo travay Lasanble pou sansibiliz e gard piblik enformen.

Sa Komite ti annan en bon lantant avek *Media Commission*. E nou Komite dan sizyenm Lasanble ti met bokou lanfaz ki anfe ki ozordi i en realite. Ki tou *Sitting* Lasanble ti pou pas *live* lo televizyon. Mon rapel ler apre nou bann premye *Sitting* Lasanble ti annan en konsern kot *SBC* pa ti pe pare pou *broadcast* nou Lasanble *live* lo *SBC*.

Me apre ki Komite Medya ti entervenir, nou'n war poudir ozordi pandan term sizyenm Lasanble. Sesyon sizyenm Lasanble, Lasanble ti ganny pas *live* lo televizyon. Ozordi i annan en *channel* ki *dedicate* pou difiz bann *Sitting* nou Lasanble Nasyonal.

Mr Speaker nou'n osi war ki non selman Lasanble ti ganny kouver lo radyo e osi lo televizyon lo *SBC*. Me nou'n osi war lo Komite parey nou'n war *FPAC* ek *COGA* ki'n pas *live* lo

televizyon a plizyer repriz. Ki'n vremen enform piblik.

Mr Speaker Komite Medya dan sizyenm Lasanble nou ti deside ansanm pou nou elarzi nou *Terms of Reference*. Pou *increase* nou *scope* pou kouver de lezot sekter enportan. E sa i sekter lazenes e kiltir.

Pour ki nou Komite i osi kapab annan en *oversight* lo bann departman e Minister ki kouver lazenes avek kiltir. Pou *review* e *assess* program e Polisi Ministeryel e bann departman konsernen. Pou *monitor* enplimantasyon bann program ki pou annan lenpak direk lo sa 2 sekter.

Nou Lasanble ti *approve* nouvo *Terms of Reference* aköz zot ti krwar dan devlopman lazenes. E nou ti santi ki kiltir Seselwa atraver nou lanmizik e lar i kapab ede anmenn en kontribisyon ekonomik pli tanzib dan nou pei.

Mr Speaker Komite MYCC in fer bokou travay dan sizyenm Lasanble. Par egzanp mon a donn enn de legzanp, deba, enn bann premye deba ki ti ganny fer pou nou Lasanble Nasyonal kot plizyer bann *stakeholders* ti ganny envite sete *Onward Press Freedom Day*.

Ti annan en deba angiz pour laliberte lapres, laliberte lekspresyon ki nou pep ozordi

pe zwir anba en nouvo Gouvernman. En lot keksoz ki nou ti fer se a lokazyon *World Radio Day*. Bann Manm nou Komite ti fer plizyer *interview* lo tou bann stasyon radyo, *AM* avek *FM* pou eksplik rol nou Komite e rol Lasanble Nasyonal.

MYCC osi ti fer plizyer *meeting* avek plizyer bann *stakeholders*. *Media commission*, bann diferan *youth-led Committees*, *NGOs* enkli *SNYA*, *SNYC*. Bann *media houses* ki annan lyen direk avek travay nou Komite, Komite ek lezot bann parti konsernen.

Sa Komite osi ti fer plizyer *site visits*. Par egzanp enn bann vizit ki nou ti fer ki nou ti raport avek Lasanble, Sete stad lanmizik kot ti annan plizyer defayans bidzeter. Ti annan plizyer konsern ki nou Komite ti a vizite apre nou ti fer en rapor.

Nou ti osi fer en vizit *ICCS* ki ti annan sa *issue fungus*, e osi ti annan en gro konsern bidzeter kot zot ti bezwen alokasyon pou zot refer renovasyon. *A much, needed renovation* lo *ICCS*.

E osi en lot keksoz ki nou ti fer, se ki nou Komite ti osi zwenn avek *National Art Council* annefe sa ti zis avan ki Lasanble ti ganny dizourd. Pou regard bann lobstak ki zot ti a pe fer fas avek bann, ankor enn fwa

bann *challenge* bidzeter, pou promot bann artis aletranze. E zot plizyer bann lezot konsern zot Polisi ki zot ti pe revize e lezot ankor.

Mr Speaker sa Komite *Media, Youth and Culture*, i bezwen kontinyen zwen sa rol pou promouvwar travay Lasanble, pou angaz bann diferan *stakeholders* pou devlopman lazenes. Pou ankouraz bann program ki pour annan lenpak pozitiv lo nou bann zenn ozordi.

E osi pour annan sa *oversight* lo devlopman lar e kiltir Seselwa ki kapab ede anmenn en reveni *extra* dan nou pei. E osi pou ede regard bann Polisi. E *monitor* depans Gouvernman kot i konsern bann departman konsernen. Bann departman ki annan sa regar lo medya lazenes avek kiltir.

Alor Mr Speaker avek sa 2 mo, mon demann, mon fer lapel avek nou Lasanble pou siport lapwentman sa Komite, *Media Youth and Culture*. *I beg to move* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Naddy Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi. Mon ti a kontan aport mon sipor pou sa Mosyon avek ou permisyon. Permet mwan pou dir 2 pti mo vizavi sa ki Onorab Woodcock ki in mansyonnen.

Parski mwan koman en zenn letan mon ti an deor *the House* la, i ti enn bann Komite ki mon ti war bokou vizibilite. Si mon pa tronpe a sa lepok sete Onorab Henrie ki ti *Chairman*.

Me baze lo bann referans ki Onorab Woodcock in fer. A *mon avis*, mon santi ki a sa staz ki nou ete ozordi nou merit pe get osi pli lwen ki sa.

Akoz mon dir sa, aköz ler i ti pe koze la dan mon latet, dan mon zorey, mon ti pe tann en fraz ki ti pe ganny *echo* zour Inogirasyon nou nouvo Prezidan. E sa se” reste konekte avek nou pep.”

E ki meyer fason pou nou fer sa, pa zis selman isi dan sa Lasanble. Me atraver tou bann Komite e travay ki Lasanble Nasyonal i fer. E la mon oule tous sa 3 konponan tre bref. Medya i enn bann lafors dinamik dan nou demokrasi. E si mon pa tronpe i katriyenm lafors.

E pandan bann dernyen lannen, zot in *echo* serten sousi e zot in toultan dir ek nou ki i annan serten sipor ki zot pa'n

resevwar. So mon santi atraver sa Komite, i ava annan en serten travay direk ki nou, nou a kapab pe fer pou egalman donn medya sipor atraver Gouvernman dizour. E atraver bann lendependans ki medya i annan.

Enn bann groupman si oule, ki tous mwan, oubyen ki o fon mon leker, ki abor mwan se lazennes. Mr Speaker mon a sey met sa pli zoli posib ki mon kapab.

Lazennes Seselwa ozordi i annan en laswaf. En laswaf pour ki enn nou met nou, nou bann lezislater, nou bann lavwa Lepep e Gouvernman. Nou met nou azour avek la realite, rev e laspirasyon Seselwa.

E mon santi ki atraver sa Komite dan sa bann *Terms of Referans* ki mon'n tann Onorab Woodcock in mansyonnen. *Oversight, monitoring*. Nou osi koman en Komite, nou'n met nou a dispozisyon lazennes Seselwa.

Parske nou annan bann group zenn ki bezwen en serten lankourazman. E ki pli meyer fason ki ler nou, zot reprezantan nou osi nou reste konekte avek nou bann zenn pou nou ankouraz zot.

E la mon pe mazin par egzant bann zen ki lo sibstans, bann zenn ki dan prizon, bann

zenn manman tousel. Zot pou bezwen annan en serten group dimoun ki pe *advocate* pou zot. E mon santi ki atraver sa Komite en serten travay i bezwen ganny fer. E la osi nou annan en nouvo Minis ki fek antre dan Departman Lazennes.

La i annan departman i annan *Youth Council* ki annan en travay entans, ki bezwen ganny fer, pou revwar bann program. E met li azour a bezwen e lekspektasyon lazennes ozordi. E mon santi ki sa Komite i annan en kontribisyon enorm pou nou ansanm retras si oule retras desten lazennes Seselwa.

E dernyen se kiltir. Ler nou koz kiltir si mon pa tronpe koriz mwan si mon mal. Kiltir ozordi i tonm anba Mer Lavil Victoria. E dan lepase in annan en leokri deor, pou fer reviv nou kiltir Seselwa.

Pour fer re alim lavil Victoria. E la avek sa setyenm Lasanble avek striktir ki'n ganny revwar. Mon santi ki ankor enn fwa sa Komite i ava la pou pouse, non, selman Lavil Victoria.

Annou pa oubliye ki sakenn de nou isi en fason ou en lot nou'n ganny elekte. Bann ki'n ganny elekte direkteman pour reprezant zot distrik. E i annan en nesesite ozordi pou

nou konmans kiltir a la nivo kominoter.

E mon santi ki atraver sa Komite, i ava annan en travay konpreansiv ki pour bezwen ganny fer. Pour ki a lavenir nou pa zis koz lo kiltir Seselwa, me nou viv kiltir Seselwa.

Avek sa 2 pti mo, mon a dir mersi Mr Speaker. E mon pe aport mon sipor pou sa Mosyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Sathya Naidu.

HON SATHYA NAIDU

Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou mon bann koleg Onorab. Mon pou siport sa Mosyon pou etabli sa Komite pou elev standar dan medya spor ek kiltir.

Parey Onorab Woodcock ti fer resorti, bokou in ganny fer. Me travay prezan ki la nou pe al konmans sa travay. 2020 i sa lannen kot nou pe selebre 250an depi ler bann premye *settlers* ti'n senm sa lagrenn, ki fer sa ki nou ete ozordi.

Seselwa, en melanz kiltir kouler e menm langaz. Me avek letan nou kiltir in evolye, in anmenn en lenpak negativ malerezman. Alors ozordi nou'n perdi en bon pe valer kiltirel ki nou bann zanset in

promouvwar pou plizyer zenerasyon.

Alors avek en Gouvernman pli serye, ki oule travay pou rekonnet nou kiltir, bokou pou ganny fer anba sa Komite. I kapab vin sa platform pou garanti plis devlopman dan sa domenn. E en zefor kolektiv pou ganny fer pou asire ki tou bann *stakeholders* i ganny angaze ladan. Ler nou pe koz lo sa nouvo zenerasyon bann zenn in ganny negligez.

Zot dan sa parti ki apel *SPUP*, *SPPF*, Parti Lepep ozordi zour *US*, zot pa ti get dan nou *welfare* ler zot ti o pouvwar pandan 43an.

Annefe zot ti met mon zenerasyon lo en sistenm *welfare*. Olye donn ban zouti neser pou nou bann zenn debout lo nou lipye. Zot dan *US* zot ti prefere pou vwar lazene Seselwa desann lo zot zenou. Me avek en Gouvernman pou Sesel ek tou son zanf. Nou bann zenn pou ganny sa sipor esansyel.

E ler sa pou'n arive nou pou kre en lafors travayer ki pou bouz nou pei an avan anver plis prosperite. *Youths ought to be seen as the leaders of today and not tomorrow*. E mon konvenki ki sa Komite pou zwen en rol krisyel pou fer sa vin en realite.

Listwar ouswa devlopman resan, konekte avek medya i en testaman. Akoz lapres ek medya i bezwen reste lib e enparsyal. E sa Komite i pour ede pour mentenir e agrandi sa konsep. Alors mon pou donn mon sipor total lo sa Mosyon. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Kelly Samynadin.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon komanter i pou plizoumwèn vize ver sa laspe lazènes sa Komite.

An vi ki mon en zenn madanm e en zenn profesyonnel dan sa setyennm Lasanble, mon santi ki i annan bokou kontribisyon ki mon kapab anmennen dan sa Komite. Ansanm avek bann lezot Manm byensir ki pour aport bokou benefis pou nou bann zenn Seselwa.

Enn bann rol kle sa Komite se pour propoze e asiste traver *capacity building*. E ranforsi relasyon avek bann Lorganizasyon lokal. Mr Speaker i enportan pou note ki i annan plizyer regroupman ou

Lenstitisyon Lazenes. Tel ki nou bann lekol segonder, pos segonder, liniversite Sesel, Lasanble Lazenes, *UN Youth Seychelles* eksetera.

Ki pour vreman apresye annan en lyezon direk avek travay ki nou Lasanble pe fer a zot regar. E mon asire ki zot osi zot annan serten rekomandasyon ki zot ti pou apresye met a nou latansyon. Pour ki zot ava vin en pe pli vizib dan travay ki zot pe fer dan nou kominote.

E mon personnelman krwar ki atraver sa Komite nou pou ansanm trouv bann mekanizm. Ki pou permet nou kapab pli byen rantre an kontak avek nou bann zenn. E an retour fer serten travay ki ava benefisye zot.

Finalman mwan koman en zenn Manm Lasanble, mon anvizaze angaze ek bann zenn lo nivo distrik e osi Nasyonal. Afen ki mon ava kapab konnen e konpran pli byen zot laspirasyon, an mezir ki sityasyon *COVID* i amelyore.

Vwala rezon aköz ki mon pe aport mon sipor pou sa Mosyon. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Mon apresye antann sa varyete lavwa, largiman Seselwa dan sa Lasanble ozordi apre midi. Mon pran laparol koman ansyen *Chairman* sa Komite. Mon pa pou lo sa Komite dezormen. Donk mon swet boner, sikse, travay dir sa nouvo Komite.

Espesyalman *whoever* ki pou pran *Chairmanship*. E Depite *Chair*, mon reste a zot dispozisyon pou okenn led, sipor, konsey, *advice* ki zot ava bezwen.

Sa Komite kwa ki mon'n kontan avek li, anfet i ti konmans dan katriyenm Lasanble. E letan ki i ti komanse i ti premye fwa ki Lasanble ti pe drafte bann regilasyon ki manner Lasanble pou enterakte avek medya.

E ti enportan alor ki i ti vin an egzistans be depi sa, *landscape* medya dan Sesel in sanze. Zot in pran en rol pli proaktiv dan travay Lasanble Nasyonal. E apre rol sa Komite in vin en pti pe *redundant*.

Donk ler la prezan ki dan sizyenm Lasanble. Avek sipor bann *staff* Sekretarya partikilyerman Madanm

Deputy Clerk ki nou'n vremen fer en travay pou vwar ki manner nou ti kapab elarzi *scope* sa Komite. E regard dan bann lezot Pei *Commonwealth* ki manner i fer.

I annan ki'n antas *tourism* avek, i annan ki'n antas diferan keksoz. Me pour nou Sesel nou'n santi poudir kiltir avek lazenes ti vremen e i reste vremen enportan ki Lasanble Nasyonal i annan en lenterer dan sa 2 size partikilye.

E anfet koman mon lo la mon ava dir, akoz taler mon tann Onorab Aglae dan son prezantasyon koz lo *expand scope HIV/AIDS Committee* la. Letan sa Komite premye fwa ti formen dan sizyenm Lasanble, pa premye fwa, me letan ti ganny renouvle.

Sa ti enn mon largiman poudir i ti merit en Komite Lasante, ki prezan sa i tonm anba la. So kekfwa zot ava konsidere.

Be Komite Medya, Lazenes ek Kiltir i en legzanp, ki manner bann lezot Komite dezormen a lavenir i kapab pou annan plis *oversight* lo bann *key areas*. Par egzanp lanvironnman, sanzman klima i bann size ki enteres nou.

Devlopman soutenab bann *SDG goals* koman en lasanble nou merit pe annan

plis regar lo la akoz sirtou ki mannyer Bidze pei anyelman i enpakte dan realizasyon sa bann *target* ki lemonn antye i oule nou *achieve*.

Donk sa i bann size ki nou koman en setyennm Lasanble nou bezwen fer, kontinyen fer bann konversasyon dan sa direksyon. Lot pwen ki mon ti oule fer se bann aktivite ki sa Komite YCC i santre son lekor otour, i permet annan Lasanble, annan sa langazman avek piblik Seselwa.

Donk bann rankont ki fer avek bann *stakeholders*. Bann *forum* piblik ki fer, bann *radio blitz* ki i fer. Tousala i al dan direksyon pou angaz Lasanble e portre nou Lenstitisyon dan en fason pozitiv, e kontinyelman edik dimoun lo nou rol koman Lasanble Nasyonal.

I enportan sa, ki dimoun i kontinyelman ganny nou rol koman Lasanble Nasyonal. Partikilyerman dan sa 3 lobzektif ki nou annan isi se lezislasyon *oversight* e reprezantasyon. Sa i enportan nou pa pou kapab arete kontinyen repet sa bann rol ki nou annan.

Lot pwen ki mon oule fer se langazman bann *stakeholders* aprezan vizavi sa Komite. E par ekstansyon Lasanble Nasyonal. Letan nou

pe koz medya, toulezan i annan en miting isi avek *media commission*, i annan enn avek tou bann *media houses*.

Dan mon leksperyans mon krwar i annan zis 2 *media houses* ki pa'n zanmen enterakte avek nou. Me lenvitasyon i reste touzour ouver pou zot. I annan bann rankont ki nou fer avek bann NGOs lazenes, avek bann *stakeholders* kiltir, bann NGOs ki.

Donk toultan Lasanble Nasyonal pe kontinyelman anvoy son lanmen li, anvoy son lanmen pou larestan laba tyonbo. Prezan i responsabilite, mon repete i responsabilite bann *Stake Holders* pou zot osi angaze avek Lasanble Nasyonal. E ed nou dan sa 3 rol ki nou annan pour ki nou kapab vreman ed Sesel e pep Seselwa epanouir, grandi e devlope.

Akoz sa Komite pou get *Policy*, i pou get Bidze *whether* i annan, menm si pa FPAC. Be solman konponan bidzeter eski pe ganny met ase larzan dan Bidze sa bann MDA's pou asire ki zot zwenn zot bann *target* bidzeter ki zot annan pou fer.

Osi, zot bann Lalwa. Eski i merit revizyon? Donk servi sa Komite o maksimonm. Pou asire ki zot koman bann

stakeholders. Swa ou dan konponan lazenes, swa kiltir, swa medya. Pour ki i kapab annan bann reform ki anmenn sa modernite ki anmenn Sesel *at par* avek bann *trend* enternasyonal.

Donk mon krwar si zot angaze sa Komite i ava fer zot bokou dibyen, sa Komite ava fer Sesel bokou dibyen. E mon swet zot ankor pou terminen tou de bon. Mwan mon ava dir poudir malgre lenportans *FPAC* avek *COGA*. Me selman sa Komite i ti vremen enn ki en, fer en zoli *window dressing* pou Lasanble Nasyonal.

Akoz *the quality of activities* ki nou ti fer. Vremen a la oter, zis par egzanp sa *World Press Freedom Day debate*. Pou anmenn pres la dan *lobby*, pou anmenn pres 30 *stakeholders* vremen pou fer bann deba vremen o nivo.

Alor mon ava zis dir zot poudir kontinyen dan sa direksyon ki'n ganny etabli e zot ava al lwen. Sirtou bann zenn Manm ki pou vin lo sa Komite ki'n koze ozordi zot in koz avek sa lekspektasyon vremen ki konviksyon ki nou ti pe ekspekte avek zot. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker nou'n ekout. Nou'n tann 2 lentervansyon vremen enteresan apre sa enn avan pa'n tro, tro enspir nou. Me selman mon pou felisit sa 2 entervenans ki fek koze akoz mon krwar poudir sa ki zot in dir si oule i *encapsulate* lespri deryer sa Komite.

Mon rapel ler nou ti fek aprouv sa Komite. Ti annan en kantite lekspektasyon ki mannyer sa Komite i kapab *expand* lorizon son travay. Pou sorti *from* zis en Komite ki get medya, me plito en Komite ki kapab vwar lezot size. An servan sa term medya pou anmenn sa bann size en pti pe pli devan.

E mon krwar se sa ki tou bann Komite Lasanble i devret pe sey fer. *Expand* lorizon travay zot bann Komite pour ki i pa zis reste *within ambit* sa Komite. Me i al an deor osi pou kapab ofer loportinite pou anmenn lezot size, dan sa Komite ki kapab ganny diskite.

Par egzanp ler nou regard travay ki Lasanble pou fer. Enn bann *areas* ki nou pa ankor tous ditou par egzanp, se travay an sa ki konsern bann dimoun

avek dezabilite. Mon konnen nou annan nou frer enn nou koleg isi dan Lasanble, ki li in annan travay lo baz personnel ki in fer.

E se sa bann *areas* ki nou devret pe sey servi bann Komite Lasanble pou nou kapab anmenn en latansyon lo sa bann size. Onorab Aglae in koz lo elarzi sa Komite *HIV* in mansyonn sa term *Health Committee*. Me mon krwar i se la kot sa evolisyon ki nou pe rode, ki neserer.

Akoz i enportan. I enportan pou nou pa zis dir *youths ought to be seen, youths ought to be seen and heard*. Zot bezwen annan en lavwa kot zot kapab koze, en loportinite pou zot kapab koze.

E mon krwar se sa enn bann travay sa Komite enn bann *interface* ki zot kapab annan. Se par egzanzp avek bann lazans ki deza egziste. Mon'n tann Onorab Samynadin koz lo bann lekol, bann possegonder, bann aktivite ki ganny fer.

Sa i en posibilite ki sa Komite i kapab anmenn sa pou li kapab si oule *transcend* travay Lasanble. E anmenn li lo en baz pa zis reprezantasyon me lo en baz edikasyonnel osi. Fer bann zenn apresye en pe plis travay ki bann Lenstitisyon

i fer, sa i pou en tol ki sa Komite i pou annan.

E mon konnen poudir Onorab ki'n prezant sa Mosyon i pou annan en travay doub pou li fer ek son bann koleg sorti lo zil. Pou zisteman angaz bann zenn sorti lo bann zil pou zot pran plis par dan bann aktivite ki pei pe fer.

Mon krwar enn bann size ki nou tou la anndan nou'n koz lo la a plizyer repriz. Se ki mannyer nou ganny zenn pou vin pli aktiv dan aktivite swa ekonomik, me osi aktivite politik pei.

I annan bann zenn ozordi ki pe demann nou, ki'n deza demann mon kestyon par egzanzp ki mannyer zot form par *District Council*. Ki mannyer Lalwa *District Council* in ganny, i met loportinite pou bann zenn kapab partisipe.

So i annan tout en baz, tout en *gam* partisipasyon, ki nou kapab kree otour bann Komite Lasanble ki kapab ede pou sa ganny fer. E mon krwar enn bann keksoz ki mon ti a kontan vwar se ki ler sa Komite i zwenn e i pe debat bann size. Par egzanzp nou'n koz lo sa size kiltir e re alim lavil Victoria.

Mon krwar kiltir i pa pou zis *about* alim lavil Victoria. I pou *about* regard ki mannyer kiltir dan li menm i ed nou, i

kontinyen evolye. Me nou osi kapab valoriz sa kiltir. E mon krwar petet enn bann size ki sa Komite dan lefitir, dan fitir ase pros pou pe konsidere se plasman Departman Kiltir kot in tonbe.

Eski ki mannyer zot pou kapab asire ki Departman Kiltir i kapab ganny en lavwa dan *Cabinet* kot bann desizyon pei pe ganny pran? Sa i pou bann keksoz ki sa Komite i ava decide. E bann Manm lo sa Komite i a rod bann fason pou zot zwenn avek bann akter dan sa sekter pou kapab anmenn sa bann konsern pli devan.

So i en Komite ki pou vin vreman vibran, e i pou vin vreman vibran ler nou donn li plis lavi. E nou *allow* li pou *extend scoop* travay ki i annan pou li fer. E mon krwar nou'n vwar sa avek lezot Komite Lasanble e mwan mon ti ava senserman ankouraz bann Manm ki form parti sa Komite. Pou vwar zot travay lo sa Komite koman enn ki *more*, ki plis *about outreach*.

Mon krwar i enn bann Komite parey COGA ki pou annan sa *outreach* ki zot pou bezwen fer. Akoz ou pou bezwen al ver bann diferan groupman dan sosyete pou zot anmenn sa bann groupman pli pre avek

travay ki Lasanble i fer, travay ki bann Lenstitisyon i fer.

E dan sa konteks si oule ranforsi travay ki *the fourth pillar of our democracy* i fer e sa se medya i fer. E mon krwar i annan bokou travay ki bann medya, ki medya in fer ki i annan en lankourazman pou medya kontinyen devlope epanouir. E sa Komite i ava zwe en rol enportan dan sa konteks pou nou kontinyen fer sa devlope.

Mon pou swet tou Manm ki form parti sa Komite bonn sans dan zot travay. E mon swete ki zot ava ganny tou sipor posib parey ban lezot Komite e ki zot a kapab avek sa bann sipor fer bann aktivite ki zot bezwen fer.

Nou konnen ki pei pe pas dan bann moman difisil. Petite sipor pa ava sitan *available* pou zot fer sa kantite travay. Me i pou depan en kantite lo en baz volonter pou bann Manm pou zot kapab fer bann keksoz ki zot bezwen fer.

So mon oule swet Komite avan, mon oule dir zot mersi pou travay ki zot in fer. Mon konnen poudir zot in devoue pou fer zot travay, e i pa fasil. E mon krwar ki ler nou pe al de lavan ler nou pe komans bouz devan, sa ki nou toultan bezwen war se ki nou ankouraz

partisipasyon, nou ankouraz renouvelman.

E mon krwar sa bann Komite parey sa enn ki la, en Komite Medya, Kiltir e Lazenes, i enn ki pou ede ankouraz sa lavantaz. E mon ti ava senserman demann bann Manm pou fer ou zot posibil pou zot onor langazman ki zot TOR i donn zot.

E *why not* konsidere dan le fitir pros osi. *Extend* zot TOR, *extend ambit* zot Komite, pou zot kapab konsider lezot size ki ava ede anmenn ankor, ankor plis valer avek travay ki en tel Komite i fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pran laparol apre midi a lafen sa 2 Mosyon pou formasyon 2 Komite Siplemanter.

Semenn pase nou ti annan deba lo formasyon plizyer Komite. Pou mon koz non selman an sipor sa enn Komite ki *subject* sa Mosyon la. Me osi pou koz dan en fason zeneral lo letablisman Komite dan nou Lasanble.

Akoz i annan persepsyon parey mon ti mansyonnen

semenn pase dan lespri serten dimoun ki Lasanble zis i kree Komite pour meble finansman son bann Manm.

E mon ti anvi ozordi sitey sa move konsepsyon travay Komite, dan en konteks pli zeneral. Avek ou permisyon donk mon ava pli zeneral ki koz lo sa enn Komite.

Me sa enn Komite i donn mwan loportinite pour presizeman koz dan en fason pli zeneral. E mon kontan ki *Leader* Lopozisyon apre midi e tou bann Manm ki'n koze in koz byen for an faver nesesite annan Komite dan sa Lasanble.

E mon ti a kontan ki bann dimoun ki pe ekout nou. E bann dimoun ki'n vot pou nou, oubyen bann dimoun ki pa'n vot pou nou deor koman bann Manm, i konpran tre byen ki mannyer en Lasanble i travay e ki nesesite i bezwen annan pou travay atraver en Komite.

Nou Lasanble i sit 2 zour par semenn parey tou dimoun i konnen. E sanmenm sa set en lentrodiksyon ase resan, akoz pou senk premye Lasanble, Lasanble ti sit zis 1 zour par semenn.

Larestan travay dan lespri bann bokou dimoun, ki pa konpran, oubyen ki pa anvi konpran, oubyen kekfwa ki

napa sa konesans akoz nou pa'n edik zot.

Se ki larestan letan bann Manm Lasanble zis nou reste trankil, nou diverti kontan, nou fer en pti vire dan nou distrik, dan nou *area* elektoral. E nou bwar kafe nou manz gato epi nou al kot nou.

Mr Speaker mon krwar travay Komite Lasanble, set en keksoz ki montre ki sa konsepsyon i en konsepsyon ki fo.

Annefe nou Konstitisyon li menm parey nou ti vwar semenn pase, i presize ki i bezwen annan 2 Lasanble. E nou *Standing Orders* i presize ki i bezwen annan ankor 6 Komite. 2 Komite e nou *Standing Orders* i presize ki i bezwen annan ankor 6 Komite ki ganny *setup*.

E se pour sa rezon ki nou bezwen fer li la zis ler nou'n komanse. Tou sa bann Komite i ganny *setup*, akoz zot bann *Sessional Committees*, zot bezwen ganny *setup* o konmansman en sesyon. Pour zot kapab dire ziska lafen sa sesyon.

E dan Mosyon presedan i annan en lapel ki'n ganny fer par Onorab *mover* Mosyon Onorab Clive Roucou, pou dir ki Komite lo *communicable diseases*, kekfwa li osi i devret

pran en pli gran lanpler. E vin en *Standing Committee* oubyen vin en *Sessional Select Committee* ki ganny war dan en fason pli permanan.

Setadir fer enn sak sesyon Lasanble ki annan, e pa veye pour ki en Manm i anmenn en Mosyon pour fer sa Komite. Lasanble Mr Speaker pa zis kree Komite akoz i anvi kree Komite.

E nou'n vwar dan leparse e la nou'n vwar ankor dan lafason ki tou lede kote latab in koz an faver tou sa bann Komite. E si mon pa tronpe tou sa bann Komite in ganny kree a linanimite dan nou Lasanble, tou, sanzekspepsyon.

E taler ler nou pou koz lo konpozisyon sa bann Komite. Nou pou vwar ki mannyer sa bann Komite i ganny konpoze lekel ki *Chair* eksetera. Pour fer sir ki tou Manm Lasanble i annan en sans partisip lo Komite.

E ki dan serten ka Komite i bezwen akoz i pe annan en *oversight* lo Gouvernman i bezwen ganny *chaired* par Lopozisyon e non, pa akote Gouvernman.

E mon ava profite la pour fer rapel avek tou bann Manm nou 3 fonksyon koman Manm Lasanble, oubyen plito sa 3 fonksyon ki Lasanble i annan. I

annan premyerman son fonksyon Lezislatif, sa tou dimoun in konpran. Se pas Lalwa ki Gouvernman i anmenn devan nou ouswa pas Lalwa ki nou menm nou koman bann Manm Lasanble bann lezislater nou propoz avek Lasanble.

Dezyenm atribisyon Lasanble, e dezyenm atribisyon bann Manm Lasanble. Se pour vin, se sa rol reprezantatif. Nou reprezant bann dimoun ki'n anvoy nou isi. Ki nou'n ganny elekte direkteman, ou ki nou'n ganny elekte dan en fason proporsyonnel.

Nou dimoun ki anploy nou se bann dimoun ki'n vot pou nou. Swa direkteman dan en distrik, swa dan sa distrik Nasyonal lo nivo proporsyonnel.

Alor nou bezwen reprezant zot e nou fer sa parey nou konnen atraver kestyon ki nou anmenn konsern nou bann distrik devan. Oubyen Mosyon kot nou devlop en konsern distrik oubyen en konsern Nasyonal. Sa se nou rol reprezantatif.

Me nou trwazyenm rol se la kot Komite i antre se nou rol, set en rol kekfwa primordyal dan sa Lasanble. E sa, sa rol *oversight* e sa rol *scrutiny*. Nou Konstitisyon i demann nou Lasanble pou vin en brans Gouvernman ki pou balans sa 2

lezot brans. Sirtou Brans Egzekitif.

E sa nou fer li, nou fer sa rol *oversight* atraver kestyon ki nou demann avek Minis. Parey in arive bomaten, swa atraver privilez *Leader* Lopozisyon pou demann en *PNQ*. Swa en Kestyon Irzan parey Onorab Cosgrow in demande bomaten.

Oubyen atraver bann kestyon ordiner, kot nou sey *obtain* lenformasyon avek Gouvernman pou fer sir ki Egzekitiv i travay dan lafason ki i devret travay.

Me meyer fason annan *scrutiny* ek *oversight* lo Gouvernman, se atraver travay bann Komite. E se la kot mon'n, mon krwar i enportan pou pran laparol pou eksplik ek bann dimoun ki pe ekoute. La ki nou pe konmans en nouvo Lasanble. E nou pe *set up* tou sa bann Komite sa rol *oversight* ki bann Komite Lasanble i zwe.

Nou tou nou konn *FPAC*, *FPAC* i annan en rol *oversight* lo finans piblik. E sa set en rol ki tou Seselwa in aprann dan dernyen Lasanble. E i kapab vwar egzaktman ki mannyer Lasanble atraver en Komite ki'n ganny *set up* par Konstitisyon, i zwe son rol *oversight*.

Me tou bann lezot Komite zot osi zot annan en rol *oversight* pou zwe. *COGA* par

egzanp *Committee on Government Assurances*. I fer sir ki ler en Minis i vin devan Lasanble e i fer en, i donn en, i fer en promes avek nou Lasanble. Oubyen i donn en lasirans ki en keksoz pou ganny fer ki nou *keep the Minister to account*.

E sa Komite se sa Komite ki apre en serten letan i apel sa Minis. E in dir ou'n promet nou devan Lasanble, ki nou ti pou ganny en lekol dan tel ou tel distrik avan Desanm. La nou'n ariv Zanbye pyer fondasyon pa ankor mete, ki ou pe fer?

E osi nou'n vwar bann sa ki nou apel bann *Departmental Committees*. E pa tou Departman Gouvernman ki annan en *shadow* Komite isi dan Lasanble. Me plizanpli nou pe vwar anmezir ki nou pe etabli sa bann Komite ki nou pe ganny plis.

Nou ti koz lo *FPAC* semenn pase nou ti dir ki sa son rol se pour regard Finans. Nou ti koz lo *IAC* semenn pase e nou ti dir ki zon rol se pour regard relasyon enternasyonal ki nou Gouvernman i annan, Minister *Foreign Affairs* par egzanp.

La apre midi nou'n vwar *HIV* ki'n *communicable diseases* ki zwe en rol *oversight* lo en parti, pa lo tou. Minister Lasante, me lo en parti. E ankor

enn fwa dan sa Mosyon ki devan nou lo Medya Lazenés, avek Kiltir sa Komite pou zwe en rol *oversight* lo 3 Departman Gouvernman Medya, Lazenés, avek Kiltir.

E nou vwar ki mannyer o firamezir ki nou pe ale, sa Lasanble oubyen bann lezot Lasanble ki vini. I realize ki dan nou rol *oversight* nou bezwen annan bann Komite ki *focus* lo bann keksoz spesifik.

E nou pa kapab zis esper en Manm demann kestyon oubyen anmenn Mosyon. Me i annan sa rol ki nou zwe kot nou bezwen fer li atraver en Komite ki spesifikman *target* en departman oubyen en lazans spesifik.

E se pour sa rezon Mr Speaker ki mon krwar ki i enportan, pour ki nou dan sa Lasanble nou realiz pouvwar ek rol ki nou annan atraver bann Komite. Me ki nou osi nou edik nou popilasyon pour ki zot realize ki ler zot pa war nou lo televizyon.

Ler zot kekfwa krwar ki nou dan Lakour pe fer en lot keksoz, dan bokou ka se pa sa ki nou pe fer nou pe asize dan bann Komite. E nou pe siperviz travay Egzekitif.

Alor Mr Speaker avek sa detrwa mo, kot nou'n sitye mon krwar sa travay ki nou'n fer sa

2 dernyen semenn pou formasyon Komite. E sa ki nou pe al fer imedyatman apre kot sa 2 *Chief Whips* dan Lasanble pou eksplik ki pou donn bann non bann dimoun ki pou asiz lo sa bann Komite.

Mon krwar i enportan pou nou rebran en pti pe an men sa travay ki nou fer lo sa *oversight role*. Lo sa *supervisory role* ki nou annan lo sa rol *scrutiny* ki nou annan lo Gouvernman. Eksplik avek bann dimoun deor laba kisisa ki nou pe fer e rebran en souf nou menm nou.

Akoz se sa enn bann travay primordyal ki sa eleksyon *recently* in demann nou pou fer. E mon dernyen parol apre midi, se sa parol ki mon'n deza dir e ki zot pou tann mon dir souvan, sa rol *oversight* ki nou fer se pa zot ki fer sa rol *oversight* kont nou. Me se nou ki fer sa rol *oversight* lo sa 2 lezot brans Gouvernman. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Avan nou terminen mon a pas laparol Onorab Andy Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker permet mwan. Parey sa Mosyon in dir mwan mon pou siport sa Mosyon. Me selman avan ki

mon pou al lo mon Mosyon mon pou zis dir ki i vremen fer lapenn. I fer lapenn akoz sa Mosyon li menm li i en Mosyon ki pe anmenn en Komite pou Medya, Lazenés e Kiltir.

E i annan enn mon entervenans ki'n koze i en lazenés, i en zenn dan sa Lasanble. E i fer lapenn ler ou war poudir en dimoun ki merit annan respe pou nou lazenés e mon krwar poudir i plizoumwèn i en loto ki son *alignment* pa bon akoz in mank respe pour en lazenés. Akoz tou lopinyon i enportan. So i enportan ki nou respekte lopinyon nou kanmarad dan sa Lasanble. Mon krwar respe i en valer ki nou bezwen enkilke dan nou.

Bon, so mon a retourn lo Mosyon li menm li. Ler mon pe lir Mosyon sa Komite i Medya, *Youth and Culture*. So pou mwan ler i pe koz lo kiltir, mon krwar kiltir i osi en keksoz pou fre avek nou bann trwazyenm az. Akoz an zeneral ler nou pe gete, se ki nou trwazyenm az ki la baz nou kiltir.

Alor mon krwar sa Komite i pour en Komite ki i vremen, vremen enportan. E mon pou donn mon sipor pou sa Komite. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a pas lo *mover* Mosyon Onorab Wavel Woodcock pou rezimen.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker pou konmanse mon anvi remersi tou bann Manm, ban entervenans ki'n aport sipor pou sa Mosyon. Mon'n apresye ki bann plizyer bann keksoz ki bann entervenans in dir.

Mon a komans avek Onorab Zialor in koz lo reste konekte avek nou pep. E se medya ki pou ed nou fer sa, se medya ki pour ede *broadcast* bann sesyon travay Lasanble. E osi travay ki nou bann Komite i fer, e osi pou ede pou edik nou popilasyon lo bann travay ki Lasanble i fer e lenportans nou Lasanble Nasyonal.

En keksoz osi ki in fer sorti se ki medya i katriyenm pilye nou demokrasi. E nou bezwen ankouraz nou medya i enportan ki nou medya i annan sa enparsyalite sirtou bann medya Nasyonal *SBC*, Nasyon e lezot ankor.

E nou'n war evolasyon medya Sesel kot lontan ti annan en pe *censorship* nou bann medya, kot dimoun ti annan sa lafreyer pou koze. E ki menm bann medya bann zournalis ti per pou raport li serten size.

E dernyen Lasanble, nou sizyenm Lasanble in zwe en gran rol pou kas en pe sa bann lafreyer, sa bann krentif. Ki bann zournalis, Lepep ti annan pou zot *voice out* zot lopinyon, e nou war sa *not* selman lo bann medya tradisyannel. Me osi nou'n war lo osi lo rezo sosyal e sa i en keksoz ki ankourazan pou ed dimoun annan en lavwa pou koze pou eksprim zot lekor.

In osi dir Onorab Zialor ki nou bezwen *advocate* pou bann zenn dan tou kategori. E in koz en pti pe lo bann *high risk youth*, ki ozordi nou annan bokou bann zenn ki malerezman in tonm anba plizyer bann fleo parey drog.

E i enportan ki sa Komite osi i angaze avek zenn a tou nivo pa zis bann zenn profesyonnel, pa zis bann zenn ki dan akademik, me bann zenn dan tou kours nou popilasyon, dan tou kours nou sosyete.

Pou atraver nou travay ede anmenn bann keksoz, ki pour ed nou bann zenn devlope epanouir pou zot pran bann plas enportan pou zot kontribye dan nou sosyete.

E pou ed bann zenn ganny tou loportinite pou zot *become successful* dan lavi. In osi tous en pti pe dan nou kiltir kot in dir i annan sa lenportans pou retourn kiltir lo nivo kominoter,

pou reviv kiltir dan nivo, dan nou kominote dan nou distrik.

Akoz sa i en keksoz ki pandan bann dernyen lannen in tant pou mor en pe. E sa i bann keksoz ki nou bezwen reviv retourn sa zwa e viv, retourn nou ban ladans tradisyonnèl, retourn lo bann keksoz tradisyonnèl.

E sa i bann keksoz ki vreman enportan, e sa i kapab arive atraver sipor ki nou Komite i donn bann diferan Departman Kiltir, e bann departman ki annan pou fer avek lar avek kiltir.

Onorab Naidu in fer resorti ki dan lepase bann zenn in ganny en pe neglize, ki mon dakor avek. La dan sa setyenn Lasanble avek en nouvo Gouvernman nou annan en nouvo souf. E nou bezwen nou tou ansanm travay pou nou koriz kekfwa bann erer ouswa kot nou defayans dan lepase.

Nou bezwen travay ansanm pou fer sir ki nou get en pti pe plis kot i konsern bann zenn. E nou bezwen zwa en rol enportan pou ankouraz devlopman parey mon'n dir pli boner tou bann zenn Sesel. Osi nou bezwen osi lo kote kiltir travay ase pre avek Mer Lavil ki ganny li en nouvo responsabilite, sa i vreman enportan.

E Onorab Samynadin in koz lo ki nou Komite osi i bezwen angaze avek bann lekol, avek bann diferan NGOs. E osi bann Lasanble Lazenès, SNYA, SNYC, e ekout lavwa lazenès.

I enportan ki zot annan en lavwa dan Lasanble Nasyonal. E mon kontan ki ozordi zot ganny reprezante dan nou Lasanble Nasyonal. E i dir ki nou bezwen osi angaz bann tou *stakeholders* ki konsern en avek sirtou li in met bokou lanfaz lo bann zenn.

Onorab Henrie ki ti nou *Chair* sa Komite dan nou sizyenn Lasanble Nasyonal dan sizyenn Lasanble Nasyonal. In met lanfaz lo ledikasyon. Ledikasyon rol Lasanble. Akoz ou'n war dan lepase ki in annan en serten konfizyon lo rol Lasanble Nasyonal e in tous en pe lo sa 3 rol primordyal lenportans se fer Lalwa, Lezislatif, *oversight* e reprezantatif.

In dir poudir medya i kapab ede, i sa *medium* ki kapab ede pour fer sa ledikasyon. Pou nou bann dimoun kapab konpran pli byen bann rol Lasanble Nasyonal. E lafason ki osi piblik i kapab angaz nou atraver nou Komite. Annefe atraver plizyer bann Komite ki nou Lasanble Nasyonal i annan.

In osi dir ki *as the outgoing Chair* ki fodre nou Komite i kontinyen angaz bann *media houses* parey nou'n fer dan lepase. Parey nou'n angaz bann diferan stasyon radyo, televizyon e menm bann zournal.

Nou'n fer plizyer vizit, e sa langazman in vreman enportan pou li. Ki ozordi a plizyer repriz ou pou ouver en zournal, televizyon, radyo ou pou tann bokou konversasyon lo bann travay ki Lasanble Nasyonal pe fer. Lo bann deba ki ennler i relye direk avek bann Mosyon, bann *Bills* e bann kestyon ki bann Manm Lasanble Nasyonal in anmennen.

E in osi koz lo lenportans pou get en pe plis dan bann, pou reviz bann Polisi ek bann Lalwa pou met nou azour avek bann *trend* avek bann norm enternasyonal ki nou pa reste an aryer.

E sa i pou osi nesedit en langazman non selman avek bann *media houses* lokal. Me osi en langazman avek bann lezot partner enternasyonal, bann Lasanble aletranze. Pou ed nou osi ganny sa *capacity building*, devlop nou bann Manm pou nou konnen ki mannyer nou pou zwe nou rol, pou nou pli efikas dan nou rol

koman bann Manm parlmanner.

Leader Lopoziyon mon'n apresye enn de keksoz ki in dir. Sirtou kot in dir lazenes i bezwen ganny tande, ki nou bezwen angaz osi bann zenn lo zil enkli bann zenn lo zil pros. Ki sa i pou osi en rol bann Manm ki sorti lo zil pros.

Ki nou osi nou bezwen ede e ki nou *move* sa. Nou *media* Komite, *at one point* nou pou bezwen bouz osi lo zil pros pou angaz osi bann zenn, bann diferan *NGOs* e osi bann diferan *stakeholders* lo zil pros.

E in osi dir ki nou bezwen ankouraz zenn osi pour antre plis, angaz dan politik, dan lavi politik Sesel.

E ozordi mon kontan pou vwar akoz dan mon konversasyon avek plizyer zenn. Bokou zenn pe *aspire* pou vin politisyen, bokou zenn pe *aspire* pou von *MNA* bokou zenn pe *aspire* pou vin Minis, bokou zenn pe *aspire* pou vin Prezidan Sesel en zour.

E lo nou kote Mr Speaker i kler nou war sa poudir nou parti in en parti ki'n ankouraz bann zenn. Annefe pli zenn Manm setyenm Lasanble Nasyonal se pa lot ki mon frer Onorab Naidu ki annan li 28an.

E Mr Speaker mon'n bezwen dir, e nou annan lezot

zenn ankour, plizyer zenn lo nou kote. E Mr Speaker mon'n bezwen dir ki mon'n dezapwente. Onorab *Leader* Lopozisyon in koz nou bezwen angaz bann zenn, ankouraz bann zenn.

E mon'n dezapwente Mr Speaker ler mon'n tann en Manm lo lot kote latab, apre ki Onorab Naidu in fini koze e Onorab Samynadin in pran parol. Sa Manm in dir koumsa ki la wi en vre Seselwa pe koze.

Mr Speaker napa plas pou rasis dan nou pei.

(APPLAUSE)

HON WAVEN WOODCOCK

Nou bezwen ankouraz tou zenn, irelevan ki zot *background*, irelevan ki zenerasyon zot sorti ladan i vreman, vreman mal.

E mwan Mr Speaker plizyer Manm in tann sa, e mwan mon krwar ki Onorab Loze i bezwen *retract* sa parol ki in dir. Akoz sa i en lensilt pou nou Lasanble Nasyonal. Sa parol ki in dir i vreman mal ki in dir anver nou frer Onorab Naidoo. Mr Speaker, napa plas pou rasis dan nou Lasanble Nasyonal.

(APPLAUSE)

HON WAVEN WOODCOCK

E parey Mr Speaker ou prop *Leader* Lopozisyon in dir se ki nou bezwen ankouraz tou zenn Seselwa Sesel. E sa mon ki pe fer li ozordi e mon konnen ki lot kote latab tou bann Onorab. E lo nou kote a leksepsyon kekfwa enn, nou pare pou nou ankouraz tou nou bann zenn Sesel pou zot epanouir devlope e fer en mark enportan dan nou pei Sesel. Avek sa 2 mo Mr Speaker *I beg to move*. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Onorab Loze mon pa anvi ki sa i devlop dan en largiman antre ou avek Onorab. Onorab Woodcock in fer son *summing-up*.

Mon permet ou en parol akoz ou non, in ganny mansyonnen. Me selman sa i dernyen parol ki nou pou tande lo la. E silvouple pa antre dan en nouvo laliny largiman. Ale koze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon pa'n koze lo okenn Mosyon pou kree Komite e mon pa'n koz lo okenn Mosyon pou kree Komite ozordi.

Selman sa ki mon'n fer apre ki Onorab Samynadin ti'n koze, mon'n aplodi en zenn Seselwaz ki'n byen koze. Sa wi, mon'n admet mon'n fer, mon'n aplodi sa zenn seselwaz aköz parey *LOTO* in dir in enspir nou par son parol.

Mwan mon pa konnen ki problem bann lezot dimoun ki zot pa santi ki en zenn fiy Seselwaz i devret ganny aplodi e *elevated* letan i fer sa ki byen.

Alors mon pou profit ankor e aplodi Onorab Samynadin. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mon konpran sa ki Onorab Loze pe dir, se ki i pa'n dir naryen rasis in aplodir Ms Samynadin. Mersi bokou Onorab. Nou aprezan pas Mosyon pou vote.

E prezan mon a relir Mosyon pou nou kapab vote;

In accordance with Standing Order 90(1) this Assembly appoints a Select Sessional Committee, to be known as a Media, Youth and Culture Committee to enjoy the Terms of Reference of the Committee of the same name in the Sixth Assembly.

Tou bann ki vot pour, lev lanmen silvouple? Okenn

Manm ki vot kont? Madanm Clerk mersi. Mosyon pour Medya, Youth, Culture Committee in pase avek 34 vot pour, 0 vot kont e 0 abstansyon. Alor mon deklar Mosyon pase.

La nou'n ariv a lafen nou Mosyon e apwentman tou ban Komite. Prezan mon demann bann *Leaders* mon krwar *Chief Whip* avek lo kote isi, nou a pas lo konpozisyon sa bann Komite. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, lo nou kote *Government Chief Whip* i ava donn bann non bann Manm ki nou pe propoze lo sak Komite lo nou kote. Ki mannyer ou ti a kontan fer sa Mr Speaker, nou a fer li Komite par Komite?

MR SPEAKER

Wi.

HON BERNARD GEORGES

Mersi.

MR SPEAKER

Pou gard lord. *Savedir Chief Whip* lo ou kote pou donn Manm sorti lo kote *LDS* e en dimoun isi. *Ok, Whip* lo sa kote pou donn bann Manm lo son

kote. Nou a komans avek bann Komite, wi.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon swiv menm laliny ki Onorab LGB pe dir. Par egzanp si mon pou lir pou *FPAC*, then apre mon pas laparol avek Onorab Lemiel koman *Chief Whip* lot kote pou li fer laparey. Mersi bokou.

Ok pou *FPAC* lo nou kote, mon annan Onorab Terence Mondon, Onorab Richard Labrosse, Onorab Georges Romain e Onorab Sandy Arissol. E Mr Speaker, pa bliye poudir *FPAC* nou pe fer li koman en komite 4/3. So, nou pe donn zis 4 Manm lo nou kote e nou pe donn 3 lot kote. E pa bliye *FPAC* son Chair i pou otomatikman i vin *LOTO*. Alor nou 4 lo nou kote, sa ki mon'n mansyonnen. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Lo nou kote i annan Onorab Sebastien Pillay. Onorab Churchill Gill e Onorab Conrad Gabriel. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Prosen Komite.

HON SANDY ARISSOL

Prosen komite Mr Speaker i komite ki nou apel *House Committee* ozordi, ki avan ti apel *Reform and Modernization*. Lo nou kote, sa i pou en Komite 5/2. Lo nou kote nou pou annan Onorab Naddy Zialor, Onorab Andy Labonte, Onorab Francois Adelaide, Onorab Norbert Loizeau e Onorab Regina Esparon.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Nou annan Onorab Sylvanne Lemiel li menm apre Onorab Rocky Uranie. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, note. Swivan.

HON SANDY ARISSOL

Lot Komite Mr Speaker se *Defense and Security*. I pou en Komite 5/2. Lo nou kote nou pou annan Onorab Clifford Andre, nou pou annan Onorab Francois Adelaide, nou pou annan Onorab Michel Roucou, Onorab Doyace Porice e Onorab Sandy Arissol.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Onorab Sebastien Pillay e
Onorab Churchill Gill. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Swivan.

HON SANDY ARISSOL

Komite swivan Mr Speaker se COGA. Sa Komite ki *oversee* en pe bann lasirans ki ganny fer par Gouvernman e ozordi nou ki dan Gouvernman, alors sa komite osi nou ep dedye li 4/3. Lo nou kote nou pou annan Onorab Clive Roucou, nou pou annan Onorab Philip Monthly, Onorab Desheila Bastienne e Onorab Norbert Loizeau. E *chairmanship* Mr Speaker, zis pou mansyonnen lo la nou pe ofer li avek lot kote. Parski nou santi i zot devwar ozordi pou zot *oversee* Gouvernman parey nou ti fer dan leparse. Mersi.

MR SPEAKER

Note Onorab. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Onorab Sylvanne Lemiel,
Onorab Wallace Cosgrow,
Onorab Rocky Uranie.

MR SPEAKER

Mersi. Swivan.

HON SANDY ARISSOL

Lot komite Mr Speaker, se *Standing Orders*. I en Komite

konpozisyon 5/2. Lo sa Komite lo nou kote nou pou annan Onorab Gervais Henrie, Onorab Andy Labonte, Onorab Sathya Naidu, Onorab Rosie Bistoquet avek Onorab Waven William.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Onorab Audrey Vidot e Onorab Egbert Aglae.

MR SPEAKER

Mersi. Swivan

HON SANDY ARISSOL

Lot Komite se IAC, Mr Speaker. *Bills Committee*, pardon. Sa osi pou en konpozisyon 4/3 e lo nou kote nou pou annan Onorab Clifford Andre, Onorab Gervais Henrie, Onorab Sathya Naidu e Onorab John Hoareau.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYVANNE LEMIEL

Onorab Johan Loze, Onorab Sebastien Pillay e Onorab Conrad Gabriel. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Arissol, swivan.

HON SANDY ARISSOL

Lot komite se *IAC. International Affairs Committee*. I pou en Komite 5/2 Mr Speaker. Manm ki nou annan lo nou kote se Onorab Waven William, Onorab Wavel Woodcock, Onorab Philip Monthy, Onorab Phillip Arissol e Onorab Kelly Samynadin.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Onorab Egbert Aglae e Onorab Wallace Cosgrow. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Swivan.

HON SANDY ARISSOL

Lot Komite i annan pou fer avek bann Komite bann Madanm dan Lasanble Nasyonal. So, mon mazin en tou bann madanm lo nou kote i deza lo sa Komite Mr Speaker e mersi.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mr Speaker, nou osi parey. Tou bann madanm pou lo sa Komite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SANDY ARISSOL

Lot komite Mr Speaker i komite ki nou fek diskite dan Lasanble Nasyonal. *HIV/AIDS and*

Health. I pou en Komite konpozisyon 5/2. Lo nou kote nou annan Onorab Clive Roucou, nou annan Onorab John Hoareau, Onorab Rosie Bistoquet, Onorab Francois Adelaide e nou annan Onorab Doyace Porice.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Onorab Egbert Aglae, Onorab Audrey Vidot. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. E dernyen.

HON SANDY ARISSOL

Dernyen Komite Mr Speaker se *Media, Youth and Culture*. I osi en konpozisyon 5/2. Lo nou kote nou pou annan Onorab Wavel Woodcock, Onorab Naddy Zialor, Onorab Richard Labrosse, Onorab Kelly Samynadin e Onorab Phillip Arissol. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Onorab Chantal Ghislain, Onorab Johan Loze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. E avek sa nou'n termin lapwentman tou bann Manm lo bann Komite. Mon a ti a envit tou bann Komite pou servi sa bann zour ki reste nou dan lasemenn pou fer zot premye rankont e pou met zot komite *sur pied* e, pardon. Nou a kontinyen. Wi, e pou met zot Komite *sur pied* e pou komans zot travay.

Nou pou apel en *meeting* bann *Chairman* Komite ase vitman pou nou rebran travay ki bann Komite i etabli. Mersi. Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti oule zis propoze avek bann Manm *FPAC* ki nou zwenn demen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ou ti a kontan anons detay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi. Mr Speaker mon ti a propoze ki zwenn *FPAC* demen a 9er. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

9er bomaten ou'n dir. Wi. Note tou bann Manm silvouple. Okenn lot lanons? Wi, Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a propoze ki defans avek *Bills Committee* osi i zwenn demen vi ki *FPAC* pe fer 9er. Nou ti a dir 10er avek 11er respektivman. *Bills Committee* 10er e *Defense* 11er. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, tou bann Manm note silvouple. Wi, Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mon ti a propoze ki Komite Madanm i zwenn 1er demen apre midi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab, note. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mr Speaker, mon ti a propoze ki komite pou *Media, Youth and Culture* i zwenn demen 11er.

MR SPEAKER

Eskize i annan lezot Komite ki pe zwenn, mon pa konnen si i annan konfli. Onorab Arissol, wi.

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker, mwan mon krwar sa ki nou pe fer la. Sa ki bann Manm pe fer i pa an akord avek bann prosedir. Me Onorab Pillay koman *LOTO*, otomatikman li ki vin *Chairman*

son komite. Alors li i pe donn nou en direktiv, ke ler i ti a kontan zwenn nou, kote i ti a kontan zwenn nou.

Mon krwar se Madanm Clerk ki sipoze organiz *meeting*, then from the meeting, bann Manm antre bann Manm i deside lekel ki pou vin *Chairman* e la apre *Chairman* ava deside kote nou zwenn, ki zour nou zwenn e ke ler nou zwenn. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Ok, si sa prosedir nou a donn Madanm Clerk lenstriksyon pou li fer sa lorganizasyon.

Avek a nou'n ariv a lafen nou sesyon pou ozordi e nou napa okenn biznes lo *Order Paper* ki reste. Nou'n pas lo tou ozordi. So, mon pe propoze ki nou pou *adjourn* Lasanble ozordi e nou pou re zwenn ankor Mardi prosen 9er. *Adjourn*.

(ADJOURNMENT)